

ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ «ΕΞΗΓΗΣΗΣ» ΤΟΥ ΤΖΕΤΖΗ, Β΄*

Στόχος αυτής της δεύτερης σειράς παρατηρήσεων για το πρόσφατα εκδομένο τμήμα της *Ἐξήγησης* του Τζέτζη¹ είναι να συμβάλει στην αποκατάσταση του κειμένου και στον εμπλουτισμό ή την υπόδειξη παραλλήλων με τη βοήθεια των αρχαίων Σχολίων στην *Ἰλιάδα* (έκδοση H. Erbse) και των *Παρεκβολών* του Ευσταθίου (έκδοση M. Van der Valk), όπου ο αναγνώστης εύκολα μπορεί να βρει συγκεντρωμένα τα σχετικά *testimonia*. Δεύτερος στόχος της εργασίας αυτής είναι να συμπληρώσει με νέα στοιχεία τις προτάσεις που διατυπώθηκαν στο προηγούμενό μου μελέτημα² και να συζητήσει ιδιαίτερα ορισμένες απόψεις του Τζέτζη, όπως είναι η αλληγορία της επιβουλής των θεών εναντίον του Δία και το πρόβλημα της συγγένειας του Πατρόκλου με τον Αχιλλέα, καθώς και να συλλέξει παράλληλα για θέματα που δεν θίγονται στις εκδόσεις του Erbse και του Van der Valk που προαναφέρθηκαν. Τέλος, με την επισήμανση της ομοιότητας ή ταυτότητας ορισμένων χωρίων της *Ἐξήγησης* με τα λεγόμενα Σχόλια D στην *Ἰλιάδα* επιδιώκεται η ενίσχυση της άποψης ότι ο πολυμαθής βυζαντινός λόγιος αντλεί από αυτή την ομάδα Σχολίων³. Και με αυτές όμως τις παρατηρήσεις δεν εξαντλούνται τα ενδιαφέροντα προβλήματα που θέτει στον μελετητή του το νεοεκδομένο κείμενο· γι' αυτό ίσως χρειαστεί να επανέλθουμε στο προσεχές μέλλον με μια τρίτη συμβολή.

* Ευχαριστώ θερμά τους καθηγητές N. X. Κονομή και K. Τσαντσάνογλου καθώς και τους αν. καθηγητές Γ. M. Παράσογλου και I. E. Στεφανή για τις παρατηρήσεις τους και τις βελτιωτικές προτάσεις τους· τα κενά και οι αστοχίες βαρύνουν αποκλειστικά τον συγγραφέα.

1. An. Lolos, *Der unbekanntte Teil der Ilias-Exegesis des Iohannes Tzetzes* (A 97-609), Königstein/Ts. 1981 (Beiträge zur klassischen Philologie 130).

2. Βλ. *ΕΕΦΣΠΘ* 22 (1984) 145-189. Για συμπληρώσεις και διορθώσεις βλ. *Ἑλληνικά* 35 (1984) 169-170. Με την ευκαιρία αυτή ας προστεθεί στα χωρία που συμπληρώνουν τον Αλβίνο (*Ἑλληνικά*, ό.π., σ. 170) και η μαρτυρία από το *Περὶ μουσικῆς* του Αριστείδη Κοϊντιλιανού III 19 (σ. 118,29 κ.ε. Winnington-Ingram). Πρβ. και Θέωνα Σμυρναίο σ. 98,15 κ.ε. Hiller. Βλ. επίσης Πλάτωνα *Τίμαιο* 53c-55c με τον υπομνηματισμό του Taylor και Πλούταρχο *Περὶ τῶν ἐκλειπτῶν χρηστηρίων* 427 A.

3. Βλ. σχετικά H. Felber, *Die Quellen der Ilias-Exegesis des Io. Tzetzes*, διατρ., Ζυρίχη, 1925, σ. 62.

12,19 (πρβ. 18,18-19) *κούρην· τὸ τρέπειν τὸ δ̄ εἰς δ̄ν Ἰωνικόν ἐστι ~* Γρηγόριος Κορίνθιος § IX (σ. 387 κ.ε. Schaefer) *τῷ δ̄ ὑπεμβάλλουσι (scil. οἱ Ἴωνες) τὸ δ̄, κόρη, κούρη...*

12, 20-26 (πρβ. 121,29-122,9) *ἐς Χρύσην· ἢ εἰς τὴν Χρύσαν τὴν πόλιν, ὡς καὶ ἡ πρόθεσις δηλοῖ· ἢ γὰρ «εἰς» ἐπὶ ἀψύχου λαμβάνεται, ἢ δὲ «πρὸς» ἐπὶ ἐμψύχου... ἢ Ἀτικῶς, εἰς τὸν Χρύσην ἀντὶ τοῦ πρὸς τὸν Χρύσην...⁴~* Ευστάθιος 121,3 *Τὸ δὲ «εἰς Χρύσην» δύναται καὶ ἀρσενικῶς νοηθῆναι εἰς τὸν πατέρα Χρύσην καὶ θηλυκῶς εἰς τὴν Χρύσην πόλιν. Ο Τζέτζης στο 106,4 υποστηρίζει ὅτι ἐς Χρύσην σημαίνει εἰς τὴν Χρύσαν πόλιν. Πρβ. καὶ Σχόλια στο Ψ' 36α Erbse.*

Τη χρήση των προθέσεων αφορά προφανῶς το Σχόλιο στον Λουκιανό (Φάλαρις Α 4), ὅπου πάνω ἀπὸ τους εμπρόθετους προσδιορισμούς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ παρὰ Λακεδαιμονίους υπάρχουν οἱ ενδείξεις *ἄψυχον, ἔμψυχον* (σ. 4,3 Rabe).

13,4-5 (πρβ. 52,3 καὶ 86,24) *<μιν>· μιν καὶ νιν αἰτιατικαὶ ἀντὶ τὸν (leg. τοῦ) αὐτόν, καὶ τιν ἀντὶ τοῦ σοὶ δοτικῆ, Δωρικὰ ~* Γρηγόριος Κορίνθιος § XL (σ. 228 Schaefer) *ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν αὐτόν νιν λέγουσι (scil. οἱ Δωριεῖς) καὶ § LXXI (σ. 266 Schaefer) τὸ σοὶ καὶ ἐμοὶ τιν καὶ ἐμὶν λέγουσιν (scil. οἱ Δωριεῖς).*

13,4 *μένεος· ψυχικῆς προθυμίας. Πρβ. EM 407,43 ζαμενής· εὔψυχος, μέγα μένος ἔχων, τουτέστιν ψυχικὴν προθυμίαν⁵.*

16,8-9 *κρήγυον· οὐχὶ τὸ ἀληθές, ἀλλὰ τὸ ἐπιθυμητόν, ὅπερ γίνεται παρὰ τὸ ἦδειν (leg. ἦδειν) τὸ κῆρ (leg. κῆρ) κατὰ τοὺς ἐτέρους. Βλ. Σχόλια στο Α 106 c/d/e Erbse.*

Πρβ. Ευστάθιο 60,31 κ.ε. *Ἵρα δὲ ἐν τῷ κρήγυον, εἶπερ ἀπὸ τοῦ κῆρ ἦδειν, ἦγουν ψυχὴν εὐφραίνειν. Ἡ διόρθωση στον τόνο τῆς λέξης κῆρ ἐγένε με βᾶση τῆ μαρτυρία του ἴδιου του Τζέτζη (Ἐξήγησις 59,2 κ.ε.): κῆρ, ἡ θανατηφόρος μοῖρα, ὀξύνεται... κῆρ δέ, ἡ ψυχὴ, ἀπὸ τοῦ κέαρ κῆρ, περισπᾶται. Για τῆ διάκριση αὐτὴ βλ. Πορφύριο I 117,29 Schrader (= Αισχύλος απ. 205c M.): *πρὸς Αἰσχύλον Ψυχοστασίαν γράψαντα καὶ τὸ 'κῆρ' ἀκούσαντα οὐκ ἐπὶ τῆς Μοίρας λεγόμενον ἀλλ' ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ὅτι θηλυκῶς μὲν 'ἢ κῆρ' τὴν Μοῖραν δηλοῖ, οὐδετέρως δὲ 'τὸ κῆρ' καὶ περισπωμένως τὴν ψυχὴν, ὃ διαιρεῖται εἰς 'κέαρ'.* Εἶναι αξιοσημείωτο ὅτι τὴν ἀντίστροφη μαρτυρία συναντοῦμε στα Σχόλια D στο Α 44 τῆς Ἰλιάδας: *κῆρ ὀξυτόνως μὲν ἢ ψυχῆ, περισπωμένως δὲ ἢ θανατηφόρος μοῖρα* (πρβ. Ἐξήγησις 59,4-5 *κᾶν τινες μᾶλλον ἐναντίως γράφωσιν*).*

16,11-13 *ἐγὼ δὲ τοὺς Δωριεῖς ἴσημι ἀντὶ τοῦ γ̄ μᾶλλον χρᾶσθαι τῷ δ̄· τὴν γῆν γὰρ δᾶν λέγουσι καὶ τὸν γνόφον δνόφον.*

4. Βλ. ΕΕΦΣΠΘ, σ. 146.

5. Πρβ. καὶ 77,10 *τεὸν μένος· τὴν ἐμμένουσαν ὀργὴν.* Ἡ ετυμολογία αὐτὴ κατὰ κανόνα συνδέεται με τὴ λέξη *μήνης*. Βλ. Σχόλια στο Α 1c Erbse καὶ Ευστάθιο 8,14.

Βλ. *EM* 60,8 *οἱ γὰρ Δωριεῖς τὴν γῆν δᾶν λέγουσι...* ὡς καὶ τὸν γνόφον δνόφον. Πρβ. καὶ το ὑπόμνημα στον Γρηγόριο Κορίνθιο σ. 373 Schaefer.

16,25-28 *ἔσθλόν· ἐθέλω, ἐθέλον καὶ ἔσθλόν Αἰολικῶς καὶ Δωρικῶς· πῆ μὲν γὰρ ἀφαιροῦσιν οἱ ποιηταὶ τὸ σ̄, πῆ δὲ προστιθέασιν, ἔσπετε λέγοντες ἀντὶ τοῦ ἔπετε ἢ εἶπατε, καὶ ὄπιθε πάλιν ἀντὶ τοῦ ὄπισθεν.* Βλ. Γρηγόριο Κορίνθιο § XXXV (σ. 222 Schaefer) *τὸ ὄπισθεν ὄπιθεν λέγουσι* (scil. *οἱ Δωριεῖς*) *καὶ τὸ πρόσθεν πρόθεν, τὸ σ̄ ἐκθλίβοντες.*

19,20 κ.ε. *τὸ δὲ εἰπεῖν ἐπὶ θηλυκοῦ {οὔ} (secl.) οὐ ἀντὶ τοῦ αὐτῆς ἐστὶ χερεῖων (A 114) οὐκ ἐστὶ σόλοικον, ἀλλ' Ἀττικόν. ἐκεῖνοι γὰρ τὰ θηλυκὰ ἀρσενικῶς ἐκφωνοῦσιν...*

Ο Τζέτζης μετατρέπει ἐδὼ ἐπίτηδες το ἔθεν του ομηρικοῦ στίχου σε οὔ (πρβ. *Ἐξήγησι* 19,17 *ἔθεν· ἔο, ἤγουν οὐ καὶ αὐτοῦ*), γιὰ νὰ δείξει σαφέστερα το γένος τῆς ἀνωθυμίας. Πρβ. Ευστάθιο 16,16 *Ἀττικὸν δὲ τὸ ἰφθίμους ψυχάς. καὶ ἠδύνατο μὲν καὶ ἰφθίμας εἰπεῖν κοινῶς, ὡς δηλοῖ τὸ «ἰφθίμην ἄλοχον»* (T 116). Βλ. καὶ τὰ testimonia που συγκεντρώνει ο Van der Valk στον Ευστάθιο 174,28 καὶ 793,1 κ.ε.

20,11-12 *πᾶσαν γυναικὸς ἀρετὴν ἐν τῷ παρόντι ἐνὶ στίχῳ* (scil. A 115) *συμπεριέλαβεν Ὅμηρος ~ Σχόλιο στο A 115 Erbse ἐν μονοστίχῳ πᾶσαν ἀρετὴν γυναικὸς περιέλαβεν.* Ἀπὸ το Σχόλιο B 765 Erbse πληροφοροῦμαστε ὅτι ἡ λακωνικότητα ἀποτελεῖ πάγιο χαρακτηριστικὸ του Ομήρου. Καὶ ο Τζέτζης ἐπαινεῖ στην *Ἐξήγησι* τὴν ἀρετὴ τῆς συντομίας που διακρίνει τον ποιητὴ καὶ συχνά τὴν ἀντιδιαστέλλει με τὴν πολυλογία τῶν μεταγενέστερων συγγραφέων· βλ. π.χ. 93,20 (*φιλοσυντόμως*)· 94,29· 107,18· 119,1· 120,21-22.

21,1-4 (πρβ. 90,4-6) *σόν· οὐχὶ διὰ τὸ μέτρον μικρόν, ἀλλὰ {διὰ} τῆς διαλύσεως ἔνεκα. σῶς γὰρ ἦν καὶ διαλύσει σόος, ὡς καὶ πάντα τὰ ὅμοια μικρὰ ὀφείλουσι γράφεσθαι, ἢ Κῶς καὶ ἔτι Κόος.*

Πρβ. Σχόλια στο Ξ 255 b Erbse *<Κόων>* *τινὲς Κόων ὡς καὶ Καλλίστρατος ἐν τοῖς Διορθωτικοῖς* (p. 320 n. Schmidt). *Κῶν Κόων, ὡς «σόν»* (A 117 al.) *διαλύσει.* Βλ. καὶ Ευστάθιο 983,32.

21,18-20 *ὁ αὐτὰρ καὶ ἀτὰρ προτάσσονται καὶ ὑποτάσσονται, καὶ οὐχ, ὡς τινὲς φασιν, ὁ μὲν αὐτὰρ προτάσσεται, ὁ δὲ ἀτὰρ ὑποτάσσεται.*

Ο Τζέτζης φαίνεται νὰ ἀπαντᾶ σε ἀπόψεις ὅπως αὐτὴ του Σχολίου στο A 51 α Erbse, ἀν καὶ ἡ ὑπόταξη ἀφορᾶ τον σύνδεσμο *δέ*: *διαφέρει ὁ αὐτὰρ τοῦ δέ, ὅτι ὁ μὲν προτάσσεται, ὁ δὲ ὑποτάσσεται.* Βλ. ἐπίσης Ευστάθιο 72,28-31 *Ὅτι ὁ ἀτὰρ καὶ ὁ αὐτὰρ οἱ σύνδεσμοι ἀδιάφοροι πάντῃ εἰσὶ πρὸς τε ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν δὲ σύνδεσμον. διαφέρουσι δὲ ἀμφότεροι τοῦ δὲ συνδέσμου ὅτι αὐτοὶ μὲν ποιητικώτεροί εἰσιν, ἐκεῖνος δὲ κοινός· καὶ αὐτοὶ μὲν αἰεὶ προτάσσονται τῶν τοῦ λόγου συντάξεων, ἐκεῖνος δὲ αἰεὶ ὑποτάσσεται.*

Όπως παρατηρεί ο Denniston⁶, ο *ἀτάρ* κανονικά προτάσσεται και μόνο μετά από κλητική προσφώνηση καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση (π.χ. Z 86, X 331).

22,9 ὄφρα· τὸ εὖ (leg. ὄ) ᾽ πρὸ δασέος ψιλοῦται. Βλ. Σχόλια στο M 391 α¹ Erbse ἀθήσειε: ψιλωτέον· πᾶν γὰρ φωνῆεν πρὸ δασέος καὶ τοῦ ῥ ψιλοῦται. Ἐναν παρόμοιο κανόνα συναντούμε στο 21,22 τὸ ε̄ πρὸ τοῦ τ̄ ψιλοῦται, για τον οποίο βλ. τον κώδικα V του EM 387,51.

22,22 ποδάρκης· ὁ τοῖς ποσὶν ἐπαρκῶν καὶ εὐτονῶν. Βλ. Εὐστάθιο 64,23 ποδάρκη, ὃ ἐστὶν ἐπαρκοῦντα ἢ ἐξαρκοῦντα τοῖς ποσὶ.

25,26-28 εὐτείχεον· διὰ τοῦ (leg. τό) τειχηθῆναι (leg. τειχισθῆναι) αὐτὴν ὑπὸ Ποσειδῶνος καὶ Ἀπόλλωνος, οἷσπερ συνετείχιζεν καὶ Αἰακὸς καὶ Ἰλεύς, ὁ τοῦ Λοκροῦ Αἴαντος πατήρ.

Ο εκδότης παραπέμπει στο υπόμνημά του σε χωρία που περιλαμβάνονται στο LSJ (λήμμα *εὐτείχεος*), αλλά δεν προσάγει μαρτυρίες για τη συμμετοχή του Αιακού και του Οϊλέα στην ανέγερση των τειχῶν της Τροίας. Βλ. Σχόλια στον Ὀλυμπιονικο VIII 41 α του Πινδάρου: *ἰδίως φησὶν ὁ Δίδυμος καὶ τούτοις χρῆσασθαι τὸν Πίνδαρον· τὸν γὰρ Ποσειδῶνα καὶ Ἀπόλλωνα εἰς τὴν τοῦ τείχους κατασκευὴν φησι τὸν Αἰακὸν προσλαβεῖν... παρ' οὐδενὶ δέ πρεσβυτέρῳ Πινδάρου ἢ ἱστορία. ὁ δὲ Εὐφορίων φησὶν* (απ. 54 Powell = 59 v. Gr.):

*ἦ γὰρ δὴ Φοῖβός τε Ποσειδάων τ' ἐκάλεσαν
Αἰακὸν οὐκ ἀβοηθὶ περὶ κρήδεμνα δέμοντες⁸.*

Η σύμπραξη του Οϊλέα οφείλεται μάλλον σε παραδρομή του Τζέτζη, γιατί σύμφωνα με ένα ησιόδειο απόσπασμα (235 M.-W.) ο Οϊλέας συλλαμβάνεται από τη μητέρα του

*ἤματι τῷ, ὅτε τείχος ἐνδμήτοιο πόληος
ὑψηλὸν ποίησε Ποσειδάων καὶ Ἀπόλλων.*

Το ενδιαφέρον είναι ότι η παραδρομή έγινε, μολονότι ο Τζέτζης γνωρίζει καλά το ησιόδειο απόσπασμα (βλ. το ἤδη γνωστό τμήμα της Ἐξήγησης 126,26 Hermann και Σχόλια στην Ἀλεξάνδρα του Λυκόφρονα στ. 393).

6. *The Greek Particles*, Οξφόρδη 1954², σ. 54.

7. Δεν αποκλείεται ο Τζέτζης να επεκτείνει τον κανόνα και στην περίπτωση που υπάρχει ε̄, αφού, όπως διαβάζουμε στα Σχόλια αμέσως παρακάτω, όλα τα φωνήεντα προ δασέος ψιλοῦνται. Η διορθωτική πρόταση έγινε με τη σκέψη ότι ο συγγραφέας ενδιαφερόταν να εξηγήσει ad hoc την ψιλή του ὄφρα.

8. Πρβ. και τα Σχόλια στον Ὀλυμπιονικο VIII 41b του Πινδάρου.

Κάπως διαφορετική είναι η εκδοχή που παραθέτει ο Τζέτζης στην 'Εξήγηση 110, 7-9: Ποσειδῶνα δὲ καὶ Ἀπόλλωνα τῷ Λαομέδοντι θητεύειν ἀπέσταλκε (scil. ὁ Ζεὺς)· τὸν μὲν Ποσειδῶνα πυργοῦν αὐτῷ τεῖχος, τὸν δ' Ἀπόλλωνα νέμειν ἐκείνῳ τὰς βοῦς. Αυτή η πληροφορία έρχεται σε αντίθεση με τα παραπάνω κείμενα (πρόσθεσε και Η 452-3), αλλά εναρμονίζεται με τους στίχους Φ 442-8:

μένηαι, ὅσα δὴ πάθομεν κακὰ Ἴλιον ἄμφι
 μῶνοι νῶι θεῶν, ὄτ' ἀγήνορι Λαομέδοντι
 πὰρ Διὸς ἐλθόντες θητεύσαμεν εἰς ἐνιαυτὸν
 μισθῷ ἔπι ῥητῷ· ὁ δὲ σημαίων ἐπέτελλεν.
 ἦτοι ἐγὼ Τρώεσσι πόλιν πέρι τεῖχος ἔδειμα
 εὐρύ τε καὶ μάλα καλόν, ἴν' ἄρηκτος πόλις εἴη·
 Φοῖβε, σὺ δ' εἰλίποδας ἔλικας βοῦς βουκολέεσκες⁹.

Ο Όμηρος δεν εξηγεί στο σημείο αυτό τον λόγο της θητείας των δύο θεών, ενώ ο Απολλόδωρος (Βιβλιοθήκη II ν 9)¹⁰ αποδίδει τις υπηρεσίες των θεών σε προσωπική τους απόφαση: Ἀπόλλων γὰρ καὶ Ποσειδῶν τὴν Λαομέδοντος ὕβριν πειράσαι θέλοντες, εἰκασθέντες ἀνθρώποις ὑπέσχοντο ἐπὶ μισθῷ τειχεῖν τὸ Πέργαμον. Την αιτία τη μαθαίνουμε από τα Σχόλια στο Φ 444 d Erbse με τα οποία συμφωνεί και ο Τζέτζης στα Σχόλιά του στον στ. 34 της Ἀλεξάνδρας του Λυκόφρονα. Την αιτία αυτή την αναπτύσσει και στην Ἐξήγηση 109,27-110,3: αὐξην δὲ ἡλικίας λαβῶν (scil. ὁ Ζεὺς) ταρταροῖ τὸν πατέρα Κρόνον καὶ τὴν βασιλεία<ν> λαμβάνει. πολλὰ δὲ αὐθάδη ποιῶν ἐπιβουλεύεται ὑφ' Ἡρας, Ποσειδῶνος, Ἀθηνᾶς δεσμηθῆναι καὶ ἐκβληθῆναι τῆς βασιλείας. Θέτις δέ, ἡ Νηρέως θυγάτηρ, ἀγαθοῦσα τὸν ἐκατόγχειρα τῷ Διὶ συνεργόν, παύει τὰς τούτων ἐπιβουλὰς. Παρόμοιες είναι και οι πληροφορίες που μας παρέχουν τα Σχόλια D στο A 400 της Ἰλιάδας: Ζεὺς γὰρ παραλαβῶν τὴν ἐν οὐρανῷ διοίκησιν περισσῶς τῇ παρρησίᾳ ἐχρήσατο πολλὰ αὐθάδη διαπραττόμενος. Ποσειδῶν δὲ καὶ Ἥρα καὶ Ἀπόλλων καὶ Ἀθηνᾶ ἐβούλοντο αὐτὸν δῆσαντες ὑποτάξαι. Θέτις δὲ ἀκούσασα παρὰ τοῦ πατρὸς Νηρέως, ἣν γὰρ μάντις, τὴν κατὰ Διὸς ἐπιβουλήν ἔσπευσε πρὸς αὐτὸν ἐπαγομένη τὸν Αἰγαίωνα φόβητρον τῶν ἐπιβουλεύόντων θεῶν... Αἰτία, επομένως, της τιμωρίας των δύο θεών ήταν η συνωμοσία τους εναντίον του Δία. Αξίζει να σημειωθεί ότι μαζί τους τιμωρείται, όπως θα δούμε αμέσως παρακάτω, και η Ἥρα, ενώ πουθενά δεν γίνεται λόγος για τιμωρία της Αθηνάς.

9. Βλ. και Τζέτζη Ἰλιάδος Φ 299-301 Boissonade.

10. Για τη θητεία των δύο θεών κοντά στον Λαομέδοντα βλ. τις μαρτυρίες που συγκεντρώνει ο Frazer στην έκδοση της Βιβλιοθήκης του Απολλοδώρου, τόμ. I σ. 207 σημ. 1. Βλ. και Ελληνικό 4F 26α.

Αυτό εξηγείται, εν μέρει τουλάχιστον, από το γεγονός ότι στον στίχο A 400, όπου μνημονεύονται οι στασιαστές θεοί, ήδη από την εποχή του Ζηνοδότου η Αθηνά έχει αντικατασταθεί από τον Απόλλωνα¹¹.

Το σκάνδαλο της σύγκρουσης των θεών δεν εναρμονιζόταν με τις αντιλήψεις περί θείου, και γι' αυτό δόθηκε αλληγορική ερμηνεία στην απόπειρα να δεθεί ο Δίας¹². Ο Τζέτζης υιοθετεί την εξής ερμηνεία (*'Εξήγηση* 111,9 κ.ε.)¹³: κυριαρχεί δὲ καὶ βασιλεύει ὁ ζωογόνος οὗτος ἀήρ (scil. ὁ Ζεὺς) πολλὰ πρώην καὶ αὐτὸς συγχυθεὶς πρὸ τῆς ἀκριβοῦς διαρθρώσεως. ἀτάκτως γὰρ ἔτι τὰ στοιχεῖα ἐκεκίνητο, καὶ ποτὲ μὲν τὸ ὕγρον (scil. ὁ Ποσειδῶν) ὑπερέβαλλεν, ποτὲ δὲ τὸ παχὺ τοῦ ἀέρος καὶ γνοφωδέστατον (scil. ἡ Ἀθηνᾶ), ἐνίστε δὲ τὸ καυστικὸν καὶ πυρῶδες (scil. ἡ Ἥρα), καὶ ὥσπερ εἶπεῖν ἀντεφιλονεῖκουν δῆσαι καὶ ἐπισχεῖν τὸν ζωογόνον τοῦτον ἀέρα (scil. τὸν Δία), ὃν (leg. ὃ) νῦν μὲν ἐπιβουλὴν Ποσειδῶνος, Ἀθηνᾶς καὶ Ἥρας φασὶν... οὕτω μὲν συνεχεῖτο τὰ στοιχεῖα καὶ ἐπεβούλευε †καὶ μετὰ τὸ <τὸν> ζωογόνον ἀέρα διαφθαρῆναι† (locus nondum sanatus; fort. {καὶ μετὰ} τὸ<ν> ζωογόνον ἀέρα διαφθαρῆναι). τοῦ ἐκατόγχειρος δὲ καὶ πολλὰς δυνάμεις καὶ ἔργα ἀποτελοῦντος ἡλίου κληθέντος παρὰ τῆς Θέτιδος, ἦτοι φανέντος καὶ γεννηθέντος ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ὕγρου, καταπέπαιται καὶ ἠϊκράτῃται (leg. ἠϊκράτωται) τῶν στοιχείων ὁ θόρυβος. τὸ μὲν γὰρ κάθυγρον καὶ ζοφερὸν τοῦ ἀέρος (scil. ἡ Ἀθηνᾶ) ἀναποθὲν ὑπὸ τούτου λεπτύνεται, τὸ δὲ πυρῶδες καὶ ἄτακτον (scil. ἡ Ἥρα) συγκραθὲν τῷ ὕγρῳ (scil. τῷ Ποσειδῶνι) μεταρρυθμίζεται πρὸς τὸ εὐκρατον. καὶ οὕτως ὁ ζωογόνος ἀήρ τὸ κράτος παραλαβὼν, τουτέστιν οὕτω τοῦ παντὸς κόσμου διαρθρωθέντος, κρεμάννυσι μὲν τὴν Ἥραν, ἦτοι τὸ πυρῶδες καὶ λεπτομερὲς τοῦ ἀέρος, ἐν τῷ αἰθέρι, ὡς ἀνωφερές, περὶ τὰς χεῖρας περικειμένην χρυσοῦς τοὺς δεσμούς, ὅτι χρυσοειδῆς ὁ αἰθήρ, κάτω δὲ τὰ βαρύτερα τῶν στοιχείων ὑπέστηκε (leg. ὑπέστησε), γῆν τε καὶ θάλασσαν, ἅπερ καὶ ἄκμονας λέγουσι δεδεμένους περὶ τοὺς πόδας τῆς Ἥρας. Ποσειδῶνα δὲ καὶ Ἀπόλλωνα δίδωσι θητεύειν τῷ Λαομέδοντι. θάλασσα γὰρ καὶ ἥλιος τῷ Λαομέδοντι κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ δουλεύουσι, ἥλιος μὲν νομεύων καὶ ἐπὶ χλόην θρεμμάτων ἀγέλας ἐξάγων καὶ τὰ λοιπὰ ἐργαζόμενος, θάλασσα δὲ πυργοῦσα τοῦτω τὰς πόλεις. θεμελιοῦχος¹⁴ γὰρ ἔστιν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα βαστάζει καὶ ὀλκάδας διαπορθμεύει βαρείας καὶ τοῖχος πολὺς καὶ διάφραγμα γίνεται.

11. Εκτός από τα ομηρικά Σχόλια στο A 399-406 και 400 a/b Erbse βλ. και τα Σχόλια στον Ὀλυμπιονικο VIII 41 b του Πινδάρου, όπου ρητά απορρίπτεται η γραφή και Παλλάς Ἀθήνη.

12. Βλ. σχετικά F. Buffière, *Les mythes d'Homère*, Παρίσι 1956, σ. 173 κ.ε.

13. Το κείμενο παρουσιάζει αρκετές φραστικές ομοιότητες με το ήδη γνωστό τμήμα της Ἐξήγησης, σ. 42,15 κ.ε. Hermann.

14. Το επίθετο θεμελιοῦχος, που αποδίδεται στον Ποσειδῶνα, το συναντούμε στα Σχόλια στο Φ 446-9 και 447 b Erbse και στην Ἐπιδρομή του Κορνούτου, σ. 42,22 Lang.

Για την ταύτιση των στασιαστών θεών με τα κοσμικά στοιχεία μας βοηθά ο ίδιος ο Τζέτζης σ' ένα άλλο χωρίο της *Ἐξήγησης* (108,11 κ.ε.): *τί δὲ ἤκουσα λεγόντων τῶν φυσικῶν; ἀμύναι καὶ ἀποσοβῆσαι σε (scil. τὴν Θέτιν) μόνην ἀπὸ τῶν ἀθανάτων καὶ τῶν στοιχείων τῷ Κρονίῳ καὶ χάους¹⁵ παιδὶ Οὐρανῷ (leg. οὐρακῷ· δεν πρόκειται για τον Ουρανό τον πατέρα του Κρόνου, αλλά για τον Δία που ταυτίζεται με τον ουράνιο θόλο, ταύτιση που έγινε λίγο πιο πάνω, σ. 108,2· πρβ. και 144,13-14) τὸν παρὰ τῆς Ἥρας δεσμὸν καὶ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, ἥτοι τὴν λεπτομερῆ καὶ πυρώδη επικράτειαν, καὶ τὴν ὑδατώδη, καὶ <τὴν> (suppl.) ἀερώδη καὶ παχεῖαν ὑπόστασιν. τοῦτο γὰρ ἐστὶν Ἥρα καὶ Ποσειδῶν καὶ Ἀθηνᾶ.*

Αξιίζει να σημειωθεί ότι από τα τέσσερα στοιχεία απουσιάζει στην εκδοχή του Τζέτζη η γη, που συνήθως ταυτίζεται με την Αθηνά, αφού τα υπόλοιπα στοιχεία έχουν ήδη συσχετιστεί με τους άλλους θεούς. Πρβ. π.χ. τα Σχόλια στο A 399-406 Erbse: *δεῖ τοίνυν φυσικόν τινα μᾶλλον ὑπονοεῖν λόγον· Δία γάρ φησι τὴν ἄκρατον θερμασίαν, τὴν καὶ τοῦ ζῆν καὶ τοῦ εἶναι ἡμᾶς αἰτίαν, Ποσειδῶνα τὸ ὕδωρ, Ἥραν τὸν ἀέρα, Ἀθηνᾶν τὴν γῆν, Βριάρεων τὸν ἥλιον... Θέτιν δὲ τὴν θέσιν καὶ φύσιν τοῦ παντός. τοῦ ἡλίου τοίνυν ἀφισταμένου ἐπὶ τὰ μεσημβρινά, ψύξεως γενομένης ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς μέρεσι, συμβαίνει τὸν ἀέρα, φύσιν ἔχοντα μεταβάλλειν εἰς ὕδωρ, τότε μάλιστα ἐξυγραινέσθαι πλέον καὶ δυσχείμερον γίνεσθαι. Ποσειδῶνα οὖν καὶ Ἥραν καὶ Ἀθηνᾶν διὰ τοῦτο βουλομένους συνδῆσαι τὸν Δία φησίν, ἐμφαίνων, ὡς ἔφην, τὴν χειμερινὴν κατάστασιν, ἐν ἣ συμβαίνει τὸ ψυχρὸν ἐπικρατέστερον εἶναι τοῦ θερμοῦ.*

Ο Ευστάθιος μας προσφέρει τρεις αλληγορικές εκδοχές, με καμιά από τις οποίες δεν συμπίπτει απόλυτα η εκδοχή του Τζέτζη¹⁶:

(α) 122,44 κ.ε. *Ἡ δὲ ἀλληγορία, Ἥραν μὲν καὶ ἐνταῦθα τὸν ἀέρα νοεῖ, Ποσειδῶνα δὲ τὸ στοιχεῖον τοῦ ὕδατος, Ἀθηνᾶν δὲ τὴν γῆν... Δία δὲ φησι τὸν ὑπερκείμενον πάντων αἰθέρα· Θέτιν δὲ τὴν τοῦ παντός θέσιν... Βριάρεων δὲ ἑκατόγχειρα τὸν ἥλιον...*

15. Για την ταύτιση του Κρόνου, του πατέρα του Δία, με το αρχέγονο χάος βλ. *Ἐξήγηση* 110,19-20· 110,24· 153,14-15· *Προλεγόμενα* στίς *Ἀλληγορίες Ἰλιάδος* 285-7 Boissonade.

16. Την εκδοχή αυτή μας την προσφέρει και στις *Ἀλληγορίες Ἰλιάδος* A 230-7 Boissonade:

*ὅτι μετὰ διάρθρωσιν ἀέρος ἐκ τοῦ χάους
παλιντροπία γέγονε καὶ σύγχυσις μεγάλη
Ἥρας, τοῦ καταστήματος, ὡς εἶπον, τοῦ πυρώδους,
τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ ὑγροῦ φημί καὶ τῶν ὑδάτων,
καὶ Ἀθηνᾶς, τοῦ ζοφεροῦ ἀέρος καὶ προσγείου,
ὑφ' ὧν περ ἐκινδύνει τὸ καθαρὸν ἀέρος,
τὸ χλιαρὸν καὶ ἐνυγρον καὶ κατηκρωμένον,
ὁ Ζεὺς αὐτὸς ὁ μυθικός, δεθῆναι καὶ κρυβῆναι.*

(β) 123,16 κ.ε. *Τινές δὲ καὶ οὕτω τὸν τοιοῦτον μῦθον θεραπεύουσιν. Ἦραν μὲν καὶ Ποσειδῶνα τὸν ἀέρα καὶ τὸ ὕδωρ νοοῦντες, Ἀθηναῖν δὲ τὸ αἰθέριον πῦρ... Δία δὲ τὸν θεῖον νοῦν, τὴν ψυχὴν τοῦ παντός· Θέτιν δὲ τὴν τῶν ὄλων διάθεσιν τε καὶ διακόσμησιν· ἑκατόγχειρον δὲ καὶ Βριάρεων τὴν τῆς τοιαύτης διακοσμῆσεως βριαρὰν ἀνάγκην τε καὶ ἰσχύον.*

(γ) 123,24 κ.ε. (Ὅσοι στο A 400 υιοθετοῦν τη γραφὴ του Ζηνοδότου και Φοῖβος Ἀπόλλων ἀντὶ καὶ Παλλὰς Ἀθήνη) Ἦραν μὲν καὶ Ποσειδῶνα καὶ Ἀπόλλωνα συνήθη ἀέρα νοήσαντες καὶ ὕδωρ καὶ ἥλιον, εἶτα δὲ τὸν Αἰγαίωνα εἰς αἰῶνά τινα καὶ χρόνον ἀλληγοροῦντες... τὸν δὲ Δία ἦτοι Ζῆνα εἰς τὸ ζῆν ἐκλαμβάνοντες, συμβιβάζουσιν οὕτω τὸν μῦθον· ὅτι κίνδυνος ἦν μὴ ζῆν τοὺς περὶ γῆν, ἀλλὰ ἀπολέσθαι τὸν ζωτικὸν Δία συνδεθέντα ὡσπερ τῇ τῆς στοιχειακῆς ὕλης ἀταξία, εἰ μὴ φυσικὴ τις θέσις ἦν τοῖς στοιχείοις, καὶ αἰών, ἦτοι χρόνος, παρήχθη.

Για την ταύτιση της Ἦρας και της Αθηνάς με τον λεπτομερῆ και παχύτερο ἀέρα ἀντίστοιχα βλ. A. Westermann (εκδ.), *Μυθογράφοι. Scriptores roeticae historiae Graeci*, σ. 328: *στοιχειακῶς δὲ Ἦρα νοεῖται ὁ λεπτομερῆς ἀήρ, ἦγουν ὁ αἰθήρ, Ἀθηναῖ ὁ πρόσγειος καὶ παχύτερος ἀήρ ὁ ἀπὸ σελήνης μέχρι γῆς δικνούμενος.* Πρβ. καὶ Ἐξήγησι 44,1: *Ἀθηναῖ ἐστὶν ὁ παχυμερῆς καὶ πρόσγειος ἀήρ.* Ἐξήγησι 55,7 κ.ε. Hermann: *Προλεγόμενα* στίς Ἀλληγορίες Ἰλιάδος 271-2. Φυσικά, ἡ ταύτιση αὐτὴ δεν δεσμεύει τον Τζέτζη να την ἀκολουθήσει παντοῦ με συνέπεια. Ἐτσι, παρακάτω (Ἐξήγησι 144, 13 κ.ε.), ἀκολουθώντας προφανῶς κάποια ἄλλη πηγὴ σημειώνει: *Ζεὺς δὲ ὁ παχυμερῆς ἀήρ λέγεται... ὁ δὲ μετεωρότερος ἔτι καὶ λεπτομερέστερος ἀήρ Ἀθηναῖ καλεῖται.*

Για την ταύτιση της Ἦρας με τον λεπτομερῆ ἀέρα βλ. Ἐξήγησι 134,13-14: 143, 17 και 20.

Για την ταύτιση του Δία με τον ζωογόνο ἀέρα βλ. Ἐξήγησι 111,2 *ἐπεὶ δὲ ὁ Ζεὺς καὶ ζωογόνος ἐφάνη καὶ ἐγεννήθη ἀήρ...* 139,18-19 *πατὴρ δὲ ἀνδρῶν καὶ θεῶν ὁ Ζεὺς, ἦγουν ὁ ἀήρ, ὅτι πάντες αὐτὸν πνεόντες ζῶμεν.* Πρβ. και Ευστάθιο 147,25 *Ὅτι Ζεὺς ἀλλαχοῦ μὲν ἀπλῶς πατὴρ ἐλέχθη διὰ τὸ τοῦ ἀέρος ζωογόνον.*

Για την τιμωρία του Ἀπόλλωνα και του Ποσειδῶνα και την ἀλληγορικὴ της ἐρμηνεία ἤδη μιλήσαμε· για την τιμωρία της Ἦρας βλ. Ευστάθιο 1003,8 κ.ε. *Σημειῶσαι δὲ καὶ ὅτι ὁ δεσμὸς τῆς Ἦρας... τὴν ἄλυτον δηλοῖ τῶν στοιχείων συνάφειαν, ἧς τῶν ὥσανει ποδῶν ἄκμονες οἶον ἀπηώρηνται τὰ ὑπὸ τὸν ἀέρα βαρέα δύο στοιχεῖα, ὕδωρ, φησί, καὶ γῆ, περὶ δὲ τὰς χεῖρας πολυτελῆς δεσμὸς, ἢ πρὸς τὸν αἰθέρα συνάφεια¹⁷.*

25,11 ἐπαγείρειν· συναθροίζειν ~ Σχόλια D στο A 126 ἐπαγείρειν· ἐπισυναθροίζειν.

17. Πρβ. Τζέτζη Ἀλληγορίες Ἰλιάδος O 138-9· Ηρόκλητο Ὀμηρικὰ προβλήματα 40,11 και 13 Buffière· Κορνούτο Ἐπιδρομὴ, σ. 26,14 κ.ε. Lang· FGtHist 4 F 90 και 115 F 410· Πρόκλος Ὑπόμνημα στὸν Κρατύλο, σ. 93,29 κ.ε. Pasquali.

25,12 θεῶ· τῶ Ἀπόλλωνι ~ Σχόλια D στο A 127 θεῶ· τῶ Ἀπόλλωνι.

25,14-15 τριπλῆ τετραπλῆ· ἐρρήθη ὅτι τὰ εἰς ἦτα καθαρὸν λήγοντα <ἐπιρρήματα> (suppl.) προσγεγραμμένον ἔχει τὸ ἰῶτα. Η συμπλήρωση έγινε με βάση την άποψη του Τζέτζη στο 22,19-20 ἄλλῃ· τὰ εἰς ἦ καθαρά (leg. καθαρὸν) ἐπιρρήματα προσγεγραμμένα (leg. προσγεγραμμένον) ἔχει τὸ ἰῶτα.

25,22-23 ... καὶ τὸ ὑποτακτικὸν ἐὰν δῶς, δῶ καὶ κατ' ἐπέκτασιν τοῦ τῖ (leg. σῖ) δῶσι{ν} (del.) ~ Σχόλια στο A 129 b Erbse ἐξ ὑποτακτικοῦ τοῦ δῶ τρίτου προσώπου, κατὰ ἐπέκτασιν τῆς σῖ συλλαβῆς δῶσι.

25,24 Τροίην (leg. Τροίην)· τὴν Τροίαν μικρόν· καὶ ἐστὶ τὸ πάθος διάλυσις. Βλ. Σχόλια A 129 c Erbse με τα σχετικά testimonia και Ευστάθιο 65,11.

26,23-24 παρελεύσεαι παρέλθης, νικήσεις· μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν δρομέων ~ Σχόλια D στο A 132 οὐ παρελεύσεαι· οὐ παρέλθης, οὐ νικήσεις με. ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ δρόμου, ἐν ᾧ ὁ παρελθὼν νικᾷ. Πρβ. και το Σχόλιο A 132 Erbse.

27,1 ἄρσαντες· ἀρμόσαντες ~ Σχόλια D στο A 136 ἄρσαντες κατὰ θυμόν· ἀρμόσαντες κατὰ τὴν ψυχὴν.

27,6-7 δώωσιν· ... παράσχωσι ~ Σχόλια D στο A 137 εἰ δέ κε μὴ δώωσιν· εἰ δέ μὴ παράσχωσιν.

27,12-14 (πρβ. 42,1 και 85,16) ἀπόθεσις δέ ἐστὶν ἀποτερμάτωσις τῆς προτέρας ἐννοίας και μετάβασις ἐπ' ἄλλην ἐννοίαν ~ Σχόλια του Τζέτζη στις Νεφέλες του Αριστοφάνη στ. 176 (σ. 426,15-16 Holwerda) ἀπόθεσις δέ ἐστὶ τὸ ἀπὸ ἐννοίας εἰς ἐννοίαν μεταβαίνοντα λέγειν. Πρβ. Σχόλια στη Θεογονία του Ησιόδου στ. 452 (σ. 73,8 Di Gregorio), όπου όμως δεν παρατίθενται σχετικά παράλληλα.

27,16 μεταφρασόμεθα· μεταβουλευσόμεθα ~ Ευστάθιος 67,26 Ὅμηρος δὲ μεταφράζεσθαί φησι τὸ μεταβουλευέσθαι.

27,18-19· λέγοντες δὲ τὸ φρασόμεθα μετὰ τοῦ σθ ἀρχαϊσμός ἐστὶν ~ Σχόλια στον στ. 1 των Φαινομένων του Αράτου: τὸ δὲ ἀρχώμεσθα μετὰ τοῦ σήμα· ἐστὶ γὰρ και ἀρχαϊσμός. Ὅμηρος «δὸρπον ἐφοπλισόμεσθα» (Θ 503)¹⁸.

27,20 αὔτις και αὔθις εἶπον ἦν λέγουσιν ἔχειν διαφοράν. Βλ. σχετικά Αμμώνιο 90 Nickau. Για το αὔτις ως καθαρά ἰωνικό ἐπίρρημα σε αντιδιαστολή με το αττικό αὔθις βλ. Ἐξήγηση 27,23 κ.ε. και Γρηγόριο Κορίνθιο § LXIV (σ. 473 Schaefer) τὸ πάλιν, αὔτις αἰεὶ λέγουσι (scil. οἱ Ἴωνες), και οὐκ αὔθις.

28,6-9 (πρβ. 34,4-5 και 102,6-7) ἐρύσσομεν, ἀγείρομεν και τὰ ὅμοια πάντα μικρὰ γράφουσιν Ἴωνικῶς, ὡσπερ και Δωρικῶς και Αἰολικῶς. οὔτοι γὰρ τὰ συμβουλευτικά και ὑποτακτικά γράφουσι καθὼς και τὰ ἀνυπότακτα.

18. Βλ. σχετικά Σ. Γ. Καψωμένο, Η ρηματική κατάληξη -μέσθα, Ἀφιέρωμα στὴ μνήμη τοῦ Μ. Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη 1960, σ. 225-230 (= Μελέτες και ἄρθρα, Θεσσαλονίκη 1985, σ. 981-986)· H. Rix, *Historische Grammatik des Griechischen*, Darmstadt 1976 § 271 (σ. 247-248).

Πρβ. Ευστάθιο 67,40-42 ἔτι ἰστέον ὡς τὸ ἐρύσομεν, ἀγείρομεν, θείομεν, βήσομεν, εἰ καὶ συμβουλευτικά εἰσιν, ὅμως οὐ μεγεθύνουσι τὴν παραλήγουσαν. Ἴωνες γὰρ ἀδιαφοροῦσι περὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς μυριαχοῦ φανήσεται. Ο Van der Valk παρατηρεῖ ὅτι οὔτε στον Γρηγόριο Κορίνθιο οὔτε στον Ψευδοπλουτάρχιο Βίο Ὅμηρου γίνεται λόγος γι' αὐτὸ το ἰωνικὸ χαρακτηριστικόν.

28,18-22 ἅλα δῖαν τὴν ἐνδοξοτάτην, ὅτι κατὰ Φερεκίδην καὶ Θαλὴν τὸ ὕδωρ πρῶτον τῶν ἐτέρων στοιχείων, ὡς Ὅμηρῳ (Ξ 201)¹⁹ καὶ Ἡσιόδῳ (Θεογονία 116) δοκεῖ, <ῆ> (add.) τὴν ἀερ(ι)ώδη (del.): Ζεὺς γὰρ καὶ ὁ ἀήρ. κάκεινοι δ' ἔρασαν ἐπ' ἠεροειδέα πόντον (Ψ 744 al. Ἡσ. Θεογονία 873: Ἔργα 620²⁰). Για το ερμῆνευμα ἀερώδης βλ. Σχόλια στη Θεογονία 252 b Di Gregorio: ἠεροειδέειν ἀερώδει.

28,23 κ.ε. ἐπιτηδέες· Δωρικὸν ἀντὶ τοῦ ἐπιτηδεῖς· οἱ γὰρ Δωριεῖς τὴν εἰ δίφθογγον εἰς εἰ τρέπουσι τὸ λαλεῖν λαλέν λέγοντες καὶ τὸ ποιεῖν ποιέν καὶ τὰ ὅμοια. οὕτω καὶ ἐπιτηδές ἀντὶ τοῦ ἐπιτηδεῖς, ἤγουν ἐπιτηδείους. οἱ γὰρ Δωριεῖς τὴν εἰ δίφθογγον εἰς εἰ τρέπουσιν.

Πρβ. Ευστάθιο 67,37-40 τὸ δὲ ἐπιτηδές, τὸ ἐνταῦθα δξυτονοούμενον ὄνομα, οἱ παλαιοὶ φασὶν εἶναι πληθυντικόν, οὐπερ εὐθείᾳ ἐστὶν ὁ ἐπιτηδής, ὥσπερ δὲ πού τὸ ἀκλεεῖς πληθυντικὸν παρ' Ὅμηρῳ ἀκλεές λέγεται ἐκβληθέντος τοῦ ἰ (βλ. Ευστάθιο 669,1), οὕτω γέγονε καὶ τὸ ἐπιτηδές ἐκ τοῦ ἐπιτηδεῖς ἐκδραμόντος τοῦ ἰ διὰ χρεῖαν μετρικὴν. Βλ. ἐπίσης Σχόλια D στο A 142 ἐπιτηδές· ἐπιτηδείους.

28,28-29,5 (πρβ. 84,4-6) ἑκατόμβη δὲ ἐστὶν ἡ ἐξ ἑκατὸν βοῶν θυσία ἢ ἐξ ἑκατὸν νομισμάτων. βοῦν γὰρ οἱ παλαιοὶ τῷ ἐνὶ μέρει τοῦ νομίσματος ἐχάραττον τιμῶντες τὴν γεωργίαν, τῷ δὲ ἐτέρῳ μέρει τὸν βασιλεύοντα· ὅθεν καὶ τὸ Π' βοῦν ἔλεγον. ἑκατόμβη δὲ λέγεται ἡ ἐξ ἑκατὸν βημάτων, τουτέστι ποδῶν, θυσία, ἤγουν ἡ ἐξ εἴκοσι πέντε τετραπόδων ζῶων ~ Σχόλια D στο B 449 ἑκατόμβοις· ἑκατὸν βοῶν τιμῆς ἄξιος ἢ ἑκατὸν χρυσῶν νομισμάτων. οἱ γὰρ ἀρχαῖοι τιμῶντες τὸ ζῶον, τὸν βοῦν, διὰ πολλὰ μὲν καὶ ὅτι δὲ ἱερόν ἐστὶν, ἐνεχάραττον τῷ μὲν ἐνὶ μέρει τοῦ νομίσματος βοῦν, τῷ δὲ ἐτέρῳ τὸ τοῦ βασιλέως πρόσωπον. Βλ. Ευστάθιο 49,2 κ.ε. Το σύμβολο Π', που δεν σχολιάζεται ἀπὸ τον εκδότη, παραπέμπει προφανῶς σε νόμισμα ἀξίας δύο δραχμῶν ἢ, ὅπως διαβάζουμε στο EM 320,53, στο δίδραχμον βοῦν ἔχον ἐπίσημον.

29,8 κ.ε. (πρβ. 82,10-12, ὅπου ἀντὶ πλεῖσον γρ. πλείων) παρειά<ν> (suppl.) φασὶν οἱ νέοι γραμματικοὶ διφθόγγῳ γράφειν, τὰ δὲ παρὰ τὸ παρειά σύνθετα δι' ἦτα, οἶον· καλλιπάρηον, μιλοπάρηον, φοινικοπάρηον. οὐκ ἐστὶ δέ, ὡς

19. Πρβ. Ἐξήγησι 94,26-30, ὅπου παρατίθεται ὁ στίχος Ξ 201.

20. Ο Τζέτζης, εἴτε ἀπὸ μνημονικὸ λάθος (για τέτοια λάθη βλ. ΕΕΦΣΠΘ, σ. 174 με τη σημ. 68) εἴτε σκόπιμα, για λόγους ομοιομορφίας, παραθέτει το τμήμα των ησιόδειων στίχων με την πρόθεση ἐπὶ ἀντὶ της ἐς.

οὔτοι φασιν, ἀλλὰ Δωρικῶς καὶ Αἰολικῶς καὶ τὸ παρεῖα καὶ τὰ ταύτης σύνθετα δι' ἦτα γράφουσιν, ὡς τὸ πλείων, μείων, ἐκείνος, τείνος καὶ τὰ ὅμοια, ὡς Ἀττικοὶ καὶ τὸ κλέθρον, ρείθρον, καὶ ἤδη (leg. ἤδει) ἀντὶ τοῦ ἠπίστατο. καὶ τὸ ἰππεῖς καὶ βασιλείς δι' ἦτα γράφουσι. Βλ. EM 487,3 τὸ ρῆ (scil. τῆς λέξεως καλλιπάρῃος), ἦ. Διατί; Δωρικῶς. οἱ γὰρ Δωριεῖς τὴν εἰ δίφθογγον εἰς ἦ τρέπουσιν· ἢ οἱ Αἰολεῖς. Πρβ. καὶ Γρηγόριο Κορίνθιο § CXIII (σ. 299 Schaefer) καὶ § X (σ. 587 Schaefer). Αἰξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὁ Τζέτζης παρακάτω ('Εξήγηση σ. 52, 12 κ.ε.) περιορίζει τὴ μετατροπὴ τοῦ εἰ σε ἦ μόνο στὴ δωρικὴ διάλεκτο, ἐνῶ υποστηρίζει ὅτι ἡ αἰολικὴ χρησιμοποιοῖ παντοῦ τὸ εἰ. Βλ. καὶ Ευστάθιο 101,5 κ.ε. καὶ ὡς οἱ Δωριεῖς τρέποντες τὴν εἰ δίφθογγον εἰς τὸ ἦ καὶ ὡσπερ πλείων πλήων καὶ μείων μήων, οὕτω καὶ τὸ διὰ διφθόγγου Πειρίθοος διὰ τοῦ ἦτα γράφοντες Πηρίθοος ποιοῦσι... Για τὶς αττικὲς μετατροπὲς πρβ. Γρηγόριο Κορίνθιο § XLIII (σ. 99-101 Schaefer): Τὰς ἀπὸ τῶν εἰς εὖς εἰς εἰς πληθυντικὰς εὐθείας διὰ τοῦ ἦ γράφουσιν, ἰππῆς, βασιλῆς, Πλαταιῆς, καὶ τρέπουσι δὲ τῆς εἰ διφθόγγου ἐν πολλοῖς τὸ εἰ εἰς ἦ, καὶ τὸ ἰ ἔστιν ὅτε προσγράφουσιν, ἔστι δ' ὅτε οὐ, οἶον κλειδα, κλειδα, κληῖδα, Ποσειδεῖον, Ποσειδέιον, Ποσειδήιον, φοινικοπάρῃος, μιλοπάρῃος.

29,20 (πρβ. καὶ 82,13) <ἀρχός> καὶ ἀρχός· ναύαρχος.

Αντὶ τῆς προσθήκης τοῦ λήμματος θὰ θεωροῦσα οικονομικότερη καὶ πιθανότερη λύση νὰ ἀφήσουμε τὸ κείμενο ὡς ἔχει, ἀφοῦ τὸ ἀρχός εἶναι λέξη τοῦ ομηρικοῦ κειμένου. Βλ. Σχόλια στο A 144 b Erbse ἀρχός· ναύαρχος. Σχόλια D στο A 144 ἀρχός· ἀρχηγός, ἡγεμών, νῦν δὲ ναύαρχος καὶ στο A 311 ἀρχός· ἡγεμών, ναύαρχος. Μια παρόμοια περίπτωσι συναντοῦμε στὸ 27,5, ὅπου τὸ λῆμμα εἰσάγεται με τὸ εἶτα. [Αντὶ <ἔσται> εἶτα τὸ ἔσται τοῦ γενήσεται θὰ ἔγραφα εἶτα τὸ ἔσται <ἀντί> (suppl.) τοῦ γενήσεται.] Για περιπτώσεις εἰσαγωγῆς λήμματος με τὸν καὶ βλ. 'Εξήγηση 64,11 καὶ 129,1. Αἰξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὴ λέξη ἀρχός τὴ χρησιμοποιοῖ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Τζέτζης στὰ Προλεγόμενα στὶς Ἀλληγορίες Ἰλιάδος στ. 584 Boissonade.

30,25 κ.ε. ἐκάεργον· τὸν Ἀπόλλωνα ἐκ τοῦ ἕκαθε τὰ ἔργα ἀνύειν· ὁ αὐτὸς γὰρ ἔστι τῷ ἡλίῳ. ὁ ἥλιος μακρόθεν ἡμῶν καὶ ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ κινούμενος τὸν πλάνητα δρόμον αὐτοῦ, καὶ ὃν συγκινεῖται τῷ οὐρανῷ, πάντα ἐργάζεται. Βλ. καὶ 128,25 κ.ε. ἐκάεργον· οἱ ἑβδομήκοντα δύο γραμματικοί²¹ τὸν πόρρωθεν εἶργοντα καὶ τοξεύοντά φασιν, ἐγὼ δὲ τὸν πόρρωθεν τὰ ἔργα ἀνύοντα· περιπορευόμενος γὰρ ὁ ἥλιος ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ καὶ πόρρωθεν ὢν, ταῖς παντρώφοις ἀκτίσιν αὐτοῦ πάντα πεπαίνει καὶ τρέφει.

Τζέτζη Ἀλληγορίες Ἰλιάδος Π 276-8

ἐκάεργος Ἀπόλλων,

ὁ καθ' ἑτέρους πόρρωθεν εἶργων τε καὶ τοξεύων
κατὰ δ' ἡμᾶς ὁ ἥλιος πόρρωθεν δρῶν τὰ ἔργα.

21. Βλ. σχετικὰ Felber, ὁ.π., σ. 10.

Πρβ. *Anecdota Parisina* III 112,20 Cramer (= *FGrHist* 244 F 99 ν)
 'Εκατηβόλος δὲ διὰ τὸ ἕκαθεν βάλλειν· ἐξ οὐρανοῦ γὰρ βάλλει τὰ βέλη.
 'Εκάεργος, ὅτι μακρόθεν ἐργάζεται· ἦτοι μακρόθεν διὰ τῶν ἀκτίνων αὖξει τὰ ἔργα.
 Schol. Gen. στο Φ 472 (*FGrHist* 244 F 97): φεύγεις δὴ ἐκάεργε] Φανόδικος ἀπὸ
 'Εκάεργης. 'Απολλόδορος ἐν ιγ' «καλεῖται δ' οὕτως ἀπὸ τῆς ῥίπης, ὡς ἂν ἕκαθεν
 εἴργων ἢ ἕκαθεν τὸ ἴδιον ἔργον ἐπιτελῶν». 'Απολλώνιος Σοφιστῆς *Lex. Hom.* σ.
 65,8 (*FGrHist* 244 F 99w): 'Εκάεργος· ὁ μακρόθεν εἴργων τοῖς βέλεσιν.
 'Ηράκλειτος, 'Ομηρικὰ προβλήματα 7,8 Buff. ἐκάεργος, ὁ τὰ ἕκαθεν ἐργαζόμε-
 νος.

31,1-7 οἱ τὰς μυθικὰς καὶ παιδιώδεις ἀπορίας ἐπιλυσάμενοι ἐφ' ὕβρει τοῦ
 'Αχιλέως ἔφασαν λεχθῆναι τὸν 'Αχιλέα ὕστερον, μετὰ Αἴαντα 'Ιδομενέα καὶ
 'Οδυσσεά. ἀγνοοῦσι δὲ ὅτι τοῦτο κατὰ ῥητορικῆς δεινότητος μέθοδον ἐποίησε,
 τοὺς μὲν οὐκ ἀναγκαίους πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ 'Αχιλέως²² προθέμενος, τὸν δὲ
 'Αχιλέα τηρήσας ὕστερον...

Ο Τζέτζης φαίνεται να απαντᾶ σε παρατήρηση που διατυπώνεται στο Σχόλιο
 στο A 145-6 Erbse: παραφυλακτέον δὲ ὅτι, ὅτε μὲν ἀτιμάσαι ἀπειλεῖ, προτίθησι
 τῶν ἀτιμαζομένων τὸν 'Αχιλλέα, «ἢ τεὸν ἢ Αἴαντος» (A 138), ὅτε δὲ ὑπὲρ
 'Ελλήνων θῦσαι ἔδει ἀπελθόντα, τελευταῖον αὐτὸν καταλέγει καὶ μετὰ ὕβρεως.
 Πρβ. καὶ Ευστάθιο 68,6-9 ὅτι ἐν μὲν τῇ ἀπειλῇ πρῶτον ἔταξε τὸν 'Αχιλλέα ὁ
 βασιλεύς..., ἐν δὲ τῷ τῆς τιμῆς λόγῳ ὕστερον τάττει τὸν 'Αχιλλέα μετὰ καὶ τινος
 σκώμματος.

31,21-23 κερδαλέοφρον· ἢ τὰ τῆς κερδαλῆς (leg. κερδαλέης) καὶ ἀλώπε-
 κος φρονῶν ἀντὶ {τὸ} (del.) τοῦ ὦ πανοῦργε, ἢ ὦ ἀνελεύθερε καὶ κέρδους
 ἠττώμενε, φιλοχρήματε. Πρβ. Ευστάθιο 69,27-28 Δῆλον δὲ ὡς κερδαλέοφρον
 ἐστὶ καὶ ὁ ὑπουργὸς δίκην κέρδους, ὃ ἐστὶν ἀλώπεκος τῆς δολίας, ἢ ὁ τὰ πρὸς
 κέρδος, ἦτοι δόλον, φρονῶν. Ο Van der Valk σημειώνει ὅτι ἡ συσχέτιση τῆς
 προσφώνησης με τὴν ἀλεπού ἀνήκει στὸν ἴδιο τὸν Ευστάθιο. Δεν ἀποκλείεται
 πηγὴ ἐμπνευσῆς του να υπῆρξε τὸ παραπάνω σχόλιο τοῦ Τζέτζη²³.

31,29 ἴφι· ἐρρήθη· ἴς ἰνὸς ἰνόφι καὶ ἴφι ~ Σχόλια στο A 151 b Erbse
 ἐσχημάτισται οὕτως· ἴς ἰνὸς ἰνόφι, ὡς χαλκὸς χαλκοῦ χαλκόφι, καὶ κατὰ συγκοπὴν
 τῆς γῶ συλλαβῆς ἴφι.

32,28-33,1 τὰς βοῦς καὶ τὰς ἵππους θηλυκῶς φασὶ τὰς ἀγέλας λέγειν. ἔστι
 δὲ καὶ 'Αττικῆς διαλέκτου τὸ τὰ θηλυκὰ ἀρσενικῶς ἐκφωνεῖν καὶ ἐμπαλιν.

22. Τόσο ἐδῶ ὅσο καὶ παρακάτω, τὸ ὄνομα 'Αχιλλεύς, ὅταν απαντᾶ στὸν Τζέτζη, θα
 γράφεται με ἓνα λ. Βλ. σχετικὰ *ΕΕΦΣΠΘ*, σ. 152· 'Ελληνικά, σ. 169.

23. Για μίαν σύγκριση τῶν ομηρικῶν υπομνημάτων τοῦ Τζέτζη καὶ τοῦ Ευσταθίου βλ. τὰ
 Προλεγόμενα τοῦ Van der Valk στὴν ἐκδοσὴ τοῦ Ευσταθίου, σ. CXXXVI κ.ε. Για τὴ
 χρονολόγησιν τῶν *Παρεκβολῶν* βλ. αὐτόθι, σ. CXXXVII κ.ε.

Πρβ. Ευστάθιο 70,38 *τὰς βοῦς δὲ θηλυκῶς Ἴωνές φασι, καθὰ καὶ ἀλλαχοῦ ῥηθήσεται, ἤδη δὲ καὶ Ἀττικοί.* Βλ. επίσης Ευστάθιο 333,41 και ιδιαίτερα 376,24 *Ἀττικὸς γὰρ ἀνὴρ τὸν αἴνα λέγει, ὡσπερ καὶ τὸν ἀηδόνα.* Ὅπως παρατηρεῖ ο Van der Valk (σ. CXXIV) σχετικά με το γραμματικό γένος της λέξης *ἀηδών*, οι Αθηναῖοι χρησιμοποιοῦν μόνο το θηλυκό γένος, εκτός από μια περίπτωση (Παλατινὴ Ἀνθολογία 7,44,3 = D. Page, *Further Greek Epigrams*, στ. 572), όπου ὁμως το αρσενικό γένος εἶναι αναμενόμενο, γιατί ο επιγραμματοποιός αναφέρεται στον Ευριπίδη. Με βάση αυτές τις σκέψεις ο Van der Valk αναρωτιέται μήπως πρόκειται για παραδρομὴ του Ευσταθίου. Ο Τζέτζης ὁμως θεωρεῖ την αμφίδρομη εναλλαγή των γενῶν γενικό χαρακτηριστικό της αττικής διαλέκτου. Γι' αυτό θα πρέπει να μην καταλογίσουμε ἀμέλεια στον λόγιο ἐπίσκοπο, ἀλλά να θεωρήσουμε την ἀποψή του πιστὴ ἀναπαραγωγή της πηγῆς του. Φυσικά, πρόκειται για εντελῶς διαφορετικό θέμα, ἀν θέσουμε το ἐρώτημα για την ορθότητα της ἀποψης αὐτῆς.

33,9-10 *ἐδήλησαντο· κυρίως μετὰ δαλοῦ ἔβλαψαν, ἐνέπρησαν· καταχρηστικῶς δὲ καὶ τὸ ὀπωσοῦν βλάψαι* ~ Ευστάθιος 70,34 *γίνεται δὲ τὸ δηλῶ, ἦγουν βλάπτω, ὅθεν καὶ ὁ δαλός· βλ. καὶ 70,36 οὔτω παρὰ τὸ αὐτὸ δαίω δηλεῖσθαι τὸ καυστικῶς βλάπτειν ὡσεὶ καὶ διὰ δαλοῦ καίοντας.*

33,11 *ἐπεὶ (leg. ἐπειή) καὶ ἐπειδὴ ἀφαιρέσει τοῦ δ̄, ὡς τὸ δῆλιος ἥλιος* ~ Σχόλια D στο A 169 (πρβ. καὶ Σχόλια D στο A 156) *ἐπειή· ἐπειδὴ.* Διαφορετικὴ ἀποψη ὡς προς τον τονισμό της λέξης καὶ τη σημασία της συναντοῦμε στο Σχόλιο στο A 156 Erbse <ἐπειή> *περισπαστέον τὸ<ν> ἦ· ἔστι γὰρ βεβαιωτικὸς.* Βλ. επίσης Ευστάθιο 73, 17-19.

Για τη σημασία *δήλιος* = *ἥλιος* παραπέμπω στην *Ἐπιδρομὴ* του Κορνούτου σ. 67,2-7 Lang (FGrHist 244 F **99) *Δήλιον δὲ αὐτὸν (scil. τὸν Ἀπόλλωνα = τὸν ἥλιον) ὠνόμασαν καὶ Φαναῖον ἀπὸ τοῦ δηλοῦσθαι δι' αὐτοῦ τὰ ὄντα καὶ φωτιζεσθαι τὸν κόσμον, ὡς καὶ Ἀναφαίου Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἰδρύσαντο, τοῦ ἀναφαίνοντος πάντα, τούτῳ δ' ἠκολούθησε καὶ τὸ τὴν Δῆλον καὶ Ἀνάφην ἱεράς αὐτοῦ νομισθῆναι.* Πρβ. καὶ *Ἀλληγορίες Ἰλιάδος* Ψ 56 *δήλιος ὦν καὶ φανερός, καὶ ἥλιος ἐκθλίψει.*

33,13-14 *οὔρεα· οὔρη (leg. ὄρη)· Ἴωνικὴ τροπή (leg. Ἴωνικῆ τροπῆ) τοῦ ὄ εἰς ὄν καὶ διαλύσει τοῦ ἦ εἰς τὸ ἔ καὶ ᾧ.* Για την τροπή του ὄ σε ὄν βλ. παραπάνω 12,19. Για τη διάλυση βλ. Grammaticus Meermannianus § XV (σ. 652 Schaefer) *Τὰ εἰς ἦ πληθυντικὰ οὐδέτερα διαιρεῖ εἰς εᾶ· τείχη τείχεα, βέλη βέλεα...*

33,18 *ἄρνύμενοι· ἀνταλασσόμενοι (leg. ἀντικαταλασσόμενοι)* ~ Σχόλια D στο A 159 *ἄρνύμενοι· ἀντικαταλασσόμενοι, λαμβάνοντες.* Η διόρθωση εἶναι επιβεβλημένη ὄχι μόνο για λόγους ἐναρμόνισης του ἐρμηνεύματος με τα Σχόλια D, ἀλλά καὶ γιατί το *ἄρνυμαι* σε ὅλες τις μαρτυρίες ἐρμηνεύεται ὡς *ἀντικαταλλάσσομαι*. Βλ. τα σχετικά *testimonia* που συγκεντρώνει ο Θεοδωρίδης στο α 2854 του Φωτίου (s.v. *ἄρνυσθαι*). Πρβ. καὶ Ευστάθιο 71,31-2.

33,20 *κυνῶπα· ἀναιδέστατε ~ Σχόλια D στο A 159 σοί τε,κυνῶπα, ἀντι τοῦ ὑπὲρ σοῦ, ᾧ ἀναιδέστατε.*

33,24-25 (πρβ. 39,17) *ἀλεγίζεις· λέγω τὸ φροντίζω ἐπιτακτικῶς (leg. ἐπιτατικῶς) καὶ παραγωγῇ Ἀττικῇ ἀλεγίζω.* Πρβ. *EM* 58,43 *ἀλέγω· παρὰ τὸ λέγω, τὸ φροντίζω.* Μετά το *φροντίζω* ἀπαιτεῖται κόμμα, για να φανεί ότι η λέξη ἐπιτακτικῶς συνδέεται με τα ἐπόμενα. Ο Τζέτζης εννοεῖ ότι το *λέγω* συντίθεται με το ἐπιτατικό *ᾶ* (για το οποίο βλ. *Ἐξήγηση* 105,1).

33,26 *ῶ ἐπι· ἀποστροφή (leg. ἀναστροφή) τὸ σχῆμα ~ Σχόλια D στο A 162 ῶ ἐπι· ἐφ' ῶ· ἀναστροφή ὁ τρόπος.* Testimonia για την ἀναστροφή βλ. στον Ευστάθιο 52,4. Γενικὰ φαίνεται ότι στην ἐκδοσὴ επικρατεῖ κάποια σύγχυση στην ορολογία. Η μοναδική ὀρθή χρῆση του ὀρου «ἀποστροφή» γίνεται στην *Ἐξήγηση* 77,5 (ὄχι 75,5 ὅπως σημειώνει στον Πίνακα ο ἐκδότης). Το *ἀποστροφή* στο 77,16 πρέπει να διορθωθεῖ σε *ἀντιστροφή* (για τον ὀρο αυτόν βλ. 51,24 και 85,20).

34,8-9 *τὸ δὲ νῆες Ἀχαιῶν περίφρασις ἐστὶν ὁ τρόπος ~ Σχόλια D στο A 162 νῆες Ἀχαιῶν περιφραστικῶς οἱ Ἕλληνας.* Πρβ. [Πλούταρχο] *Βίος Ὀμήρου* II 29... *περίφρασις, ὡς ὅταν λέγη νῆας Ἀχαιῶν τοὺς Ἀχαιοὺς, καὶ βίην Ἡρακλεῖην τὸν Ἡρακλέα.*

34,10-12 *ὀπότ' Ἀχαιοί²⁴ οἱ διπλασιασμοὶ τῶν συμφῶνων πολλακίς εἶπον ὅτι τῶν Αἰολέων εἰσί. τὸ δὲ πέρσας (leg. ἐκπέρσωσ')*²⁵ *ἀπὸ τῶν Περσῶν ἐλέχθη πορθητικῶν ὄντων.* Πράγματι ο Τζέτζης ἐπανειλημμένα ἔχει τονίσει ότι οι Αἰολεῖς διπλασιάζουν τα σύμφωνα. Βλ. π.χ. 16,24· 17,4· 23,6 κ.ε. (ὀπου ἀντί ἔνναι γρ. Ἔννα —πρόκειται για πόλη της Σικελίας· βλ. Στέφανο Βυζάντιο 271,4 σε συνδυασμὸ με το *EM* 582,48— και ἀντί περραμὸς γρ. Πέρραμος, δηλ. Πρίαμος· βλ. *EM* 664,39 και Grammaticus Leidensis, § XI, σ. 639 Schaefer)· 40,11· 88,4· 90,2-3. Για το θέμα αυτό βλ. Γρηγόριο Κορίνθιο § XI, (σ. 587 Schaefer): *Τὰ ἀμετάβολα διπλασιάζουσι καὶ τὸ σ, οἶον ἐγείρω ἐγέβρω, φθείρω, φθέβρω...* και *Ἐτυμολογικὸν Συμμεῶν* α 249 Sell.

Για το ἐτυμολογικὸ παιχνίδι *πέρθω > Πέρσαι* βλ. Αἰσχύλου *Πέρσες* 178 *Ἰαδῶν γῆν οἶχεται πέρσαι θέλων.* Βλ. σχετικὰ H. N. Couch, Three Puns on the Root of πέρθω in the Persae of Aeschylus, *AJPh* 52 (1931) 270-273· R. Schweizer-Keller, *Von Umgang des Aischylos mit der Sprache*, διδ. διατρ., Ζυρίχη

24. Θεώρησα σκόπιμο στη φάση αὐτή να ἀποφύγω ἐπεμβάσεις στα λήμματα, ἐκτός ἀπὸ μεμονωμένες περιπτώσεις, ὀπου προτείνω συμπληρώσεις με βάση το ομηρικὸ κείμενο, για να γίνει κατανοητὸ το ἐρμῆνευμα. Ο ἀναγνώστης θα διαπιστώσει ότι συχνὰ υφίσταται μια ἀναντιστοιχία ἀνάμεσα σε λῆμμα και ἐρμῆνευμα, η ὀποία θα μπορούσε να θεραπευθεῖ με ὀβελισμό τῶν ἀσχετων λέξεων.

25. Ο ἐκδότης κατὰ την παράθεση του σχετικὸύ στίχου της *Ἰλιάδας* (*Ἐξήγηση* 32,23) τυπώνει, πιθανότατα ἀπὸ ἀβλεψία, *ἐπέρσωσ'*.

1972, σσ. 59 κ.ε. Αξίζει να επισημανθεί ότι και ο Περσέας που σχετίζεται με τους Πέρσες (βλ. Ηρόδοτο VII 61,3· πρβ. Ευστάθιο 16,11) ετυμολογείται επίσης από το *πέρθω* (EM 665,45 = Ευφορίων fr. dub. 176 Powell = 191v. Gr.):

*Τῶ μιν καὶ Περσηα μετεκλήρισαν Ἀχαιοὶ
οὐνεκεν ἄστυα πέρσεν ἀπειρεσίων ἀνθρώπων.*

Πρβ. και το ἤδη δημοσιευμένο τμήμα της 'Εξήγησης 11,20-21 Hermann... και τὸ *πέρσαι*, τὸ *πορθῆσαι*, ἀπὸ *Περσῶν*, οἵπερ τὰς πόλεις ἐπόρθουν (βλ. και 81,27-28 Hermann).

34,16 πολυάικος· πολυμορφῆτου (leg. πολυορμήτου). Η διόρθωση στηρίζεται στη Σούδα π 1937 Adler. Πρβ και Σχόλια D στο A 165 πολυάικος· πολλὰς ὀρμὰς καὶ κινήσεις ἔχοντος· Ευστάθιος 72,27 πολυάικος πολέμοιο διὰ τὰς ἐν αὐτῷ πολλὰς ὀρμὰς καὶ μετατροπὰς.

34,23-24 ἐπὴν κεκάμω· ἢ ἐπειδὴ κάμω τό κε ἀντὶ τοῦ δὴ ἢ ἐπ' ἄν (leg. ἐπὴν) κεκάμω κατὰ ἀναδιπλασιασμόν ~ Σχόλια στο A 168 c Erbse ἐπὴν κε<κάμω>· Ἡρωδιανὸς μὲν καὶ Ἀρίσταρχος «ἐπεὶ κε» γράφουσιν οἱ δὲ γράφοντες «ἐπὴν» τὸ «κεκάμω» ἢ ἐν ἀναγινώσκουσιν, ὡς τὸ λελάχωσι (H 80 al.) καὶ ἱπεπίθονται, ὅπερ καὶ ἄμεινον. Πρβ. και Ευστάθιο 73,12-13. Στα testimonia πρόσθεσε: EM 86,47 και Γρηγόριο Κορίνθιο § XXXVII (σ. 433 Schaefer).

35,20-21 κορωνίσιν²⁶· ἐπικαμπέσι τὰς πρύμνας ἢ μελέναις (leg. μελαίναις) ὡς πίσση κεχρωσμέναις (leg. κεχρισμέναις) ~ Σχόλια D στο A 170 κορωνίσιν· ἐπικαμπεῖς τὰς ἄκρας ἐχούσαις, ὅ ἐστι τὰς πρύμνας, ἢ μελαίναις· κορὸν γὰρ τὸ μέλαν. Πρβ. και Σχόλια D στο A 300 μελαίνη· βαθεῖα ἢ τῆ πίσση κεχρισμένη. Βλ. επίσης EM 530,31.

36,6-9 ἀπὸ δὲ Κάστορος και Πολυδεύκουσ πορθησάντων Ἀθήνας και μηδένα βλαψάντων τὸ «ἄναξ» και εἰς ἀνθρώπους μετέπεσεν. Οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι ἄνακτας πρῶτως (malim πρῶτους) ἐξ ἀνθρώπων ἐκείνους κατωνομάκασιν ~ Ευστάθιος 21,16-18 Σημείωσαι δὲ ὅτι ἄνακτας ἐκάλουν τοὺς βασιλεῖς οἱ παλαιοί... λέγοντες, ὡς και Πλούταρχος (Βίος Θησέα 33), ὅτι πρῶτον οἱ Διόσκουροι οὕτως ἐπεκλήθησαν. Βλ. επίσης το ἤδη γνωστό τμήμα της 'Εξήγησης 69,10-19 Hermann και Χιλιάδες X 784-5 Leone.

37,8 τὸ δὲ σχῆμα κλίμαξ ἀτελής. Βλ. *Anecdota Oxoniensia* III σ. 379 Cramer: σχῆμα κατ' ἄλλους μὲν κλιμακωτόν, κατ' ἐμὲ δὲ κλίμαξ. Διαφέρει γὰρ

26. Για τη λέξη βλ. Chr. Kurt, *Seemännische Fachausdrücke bei Homer*, Γοτίγγη 1979, σ. 37 κ.ε.

κλίμαξ και κλιμακωτόν, ὡς τρόπος και τροπικόν, διήγημα και διηγηματικόν. Τινὲς δὲ τὸ κλιμακωτόν ἀτελῆ κλίμακα ἐκάλεσαν²⁷.

37,10-11 ἐμεῖο Ἰωνικόν, ἐμοῖο Ἀττικόν (leg. κτητικόν), ἵνα τὸ μακρηγορεῖν ἑάσω, ἐμοὶ (leg. ἐμοῦ) κοινόν, ἔμοιγε (leg. ἐμοῦγε) Ἀττικόν.

Ο χαρακτηρισμός δύο τύπων ὡς αττικῶν εἶναι περιεργός· ἐξίσου περιεργή εἶναι και η παρενθετική πρόταση ἵνα τὸ μακρηγορεῖν ἑάσω, η οποία γίνεται κατανοητή, μόνο αν σκεφτούμε ὅτι ο Τζέτζης θα εἶχε να πει περισσότερα για τους τύπους ἐμεῖο και ἐμοῖο, τα οποία αναβάλλει για καταλληλότερη ευκαιρία, γιατί ἐδῶ ἔχουν θέση παρένθεσης ἀνάμεσα στις αποδόσεις των τύπων σε διάφορες διαλέκτους²⁸. Πραγματικά, στο 80,1 κ.ε. πληροφορούμαστε ὅτι το ἐμοῖο χρησιμοποιεῖται για να δηλώσει το κτήμα, ἐνῶ το ἐμεῖο εἶναι γενική της προσωπικής αντωνυμίας. Με βάση αυτή τη διάκριση προτάθηκε παραπάνω και η διόρθωση του Ἀττικόν σε κτητικόν. Για τη φθορά βλ. το Σχόλιο στο α 413 Dindorf, ὅπου μερικά χειρόγραφα παραδίδουν ἀτικῶς ἀντί κτητικῶς. Για τη φθορά κατηχητικός < κτητικός βλ. Grammaticus Meermannianus, σ. 651 Schaefer. Για τη φθορά κτητικόν σε εὐκτικόν βλ. H. Sell, *Das Etymologicum Symeonis (α-αίω)*, Meisenheim 1968 (Beiträge zur klassischen Philologie 25) στο α 279. Πρβ. και Ἐξήγηση 36,24 ἐγὼ κοινόν, ἐγὼν Δωρικόν, ἔγωγε Ἀττικόν.

37,13 ἐσσι|ν} (del.)· εἰ, ἀντί τοῦ ὑπάρχεις ~ Σχόλια D στο A 176 ἐσσι| ὑπάρχεις.

38,11-12 ἐτάροις· τοῖς ἐταίροις Ἀττικῶς, ὡς τὸ κλαῖω κλάω, και τὰ ὅμοια ~ Γρηγόριος Κορίνθιος § XXX (σ. 75 Schaefer) Αἱ ἐξαιρέσεις τοῦ Ἰ Ἀττικῶν μὲν ἴδιαι, ἐτᾶρον γὰρ φασιν ἀντί ἐταῖρον. Βλ. και το υπόμνημα της ἔκδοσης του Schaefer, ὅπου γίνεται παραπομπή στις παρατηρήσεις του Pierson στον Μοίρη σ. 231 για τους τύπους κλάειν και κείν.

38,16-17 Τα Σχόλια στον Ὀλυμπιονικο I 89,91 στα οποία παραπέμπει ο εκδότης εἶναι ἀσχετα²⁹ προς την ιστορία της μετονομασίας της Οινώνης σε Αίγινα. Στη θέση τους ἔπρεπε να γίνει παραπομπή στα ἀκόλουθα χωρία: Σχόλια D στο B 562 και στο Z 153· Σχόλια στον Νεμεόνικο IV 71 και στους Ἰσθμιόνικους V 44a και VIII 45b· Στέφανος Βυζάντιος 42,5-6. Πρβ. και Ευστάθιο 258,4-5.

39,12-13 (πρβ. 86,5) Ζεὺς τις βασιλεὺς ἐξ Εὐρυμεδούσης τῆς Ἀχελῶου θυγατρὸς Μυρμιδόνα γεννᾶ ἐν εἶδει μύρμηκος αὐτῇ συμμιγείς. Πρβ. Κλήμεντα

27. Για τον ὄρο κλίμαξ βλ. [Λογγίνο] *Περὶ ὕψους* 23 με τον σχετικό υπομνηματισμό του Russel.

28. Για μια μεγαλύτερης ἔκτασης παρένθεση βλ. *ΕΕΦΣΠΘ*, σ. 147.

29. Με την ευκαιρία αυτή ας σημειωθεί ὅτι το χωρίο 4,8,15 που αναφέρεται στο υπόμνημα της σ. 58 ἀνήκει στην *Κύρου ἀνάβαση* του Ξενοφῶντα, και ὄχι στην *Κύρου παιδεία*, ὅπως ἀφήνεται να εννοηθεῖ.

Ἄλεξανδρέα Προτρεπτικός Π 34 P. τί δὲ πάλιν Θετταλοί; μύρμηκας ἱστοροῦνται σέβειν, ἐπεὶ τὸν Δία μεμαθήκασιν ὁμοιωθέντα μύρμηκι τῆ Κλήτορος θυγατρὶ Εὐρυμεδούση μιγῆναι καὶ Μυρμιδόνα γεννήσαι. Πρβ. καὶ Σέρβιο, Σχόλιο στὴν Αἰνείαδα Π 7· Ευστάθιο 320,43³⁰.

40,6 ὄθομαι· τὸ ἐπιστρέφομαι καὶ φροντίζω ~ Σχόλια D στο A 181 οὐδ' ὄθομαι· οὐδὲ ἐπιστροφὴν ποιῶμαι καὶ στο E 403 οὐκ ὄθεται· οὐκ ἐπιστρέφεται. Βλ. καὶ Ευστάθιο 77,25 ὄθομαι, ὃ ἐστὶν ἐπιστρέφομαι.

40,27-28 τὸ γὰρ ἴσον ἐπὶ τοῦ ποσοῦ λαμβάνεται, τὸ δ' ὅμοιον ἐπὶ τοῦ ποιοῦ. Βλ. Ευστάθιο 569,5-8 Εἶη δ' ἂν ἐνταῦθα τὸ ἴσος ἀκυριολόγητον, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις μυρίοις. Τὴν δὲ γε διαφορὰν αὐτοῦ πρὸς τὸ ὅμοιον δηλοῦσι μὲν καὶ πεζολέκται σοφοί... ὧν τὸ μὲν ποιότητος, τὸ ὅμοιον, τὸ δὲ ποσότητος, τὸ ἴσον δηλαδή.

41,3 ἦτορ· ψυχή ~ Σχόλια D στο A 188 ἐν δὲ οἱ ἦτορ· ἡ δὲ ψυχή αὐτοῦ. Για τὴν ετυμολογία τῆς λέξεως που παραθέτει ὁ Τζέτζης (41,3-4) βλ. EM 439,29.

41,17-21 ἐναρίζοι· φονεύοι. ἔνεροι γὰρ οἱ νεκροὶ παρὰ τὸ ἐν τῇ ἔρα, ἦγουν κάτωθεν τῆς γῆς, εἶναι· ἐνερίζειν, ἦτοι νεκροποιεῖν καὶ εἰς γῆν βάλλειν, καὶ Αἰολικῶς καὶ Δωρικῶς τροπῆ τοῦ εἶ εἰς αἶ, ἐναρίζειν. οὗτοι γὰρ τὸ ἐμὸν ἀμὸν λέγουσι καὶ τὰ ὅμοια.

Βλ. Σχόλια D στο A 191 ἐναρίζοι (αὐτὴ ἡ γραφὴ παραδίδεται, πράγματι, ἀπὸ ὀρισμένα χειρόγραφα τῆς Ἰλιάδας)· φονεύσοι. Πρβ. καὶ Ευστάθιο 80,24-25 λέγεται δὲ ποτε ἐναίρειν καὶ ἐναρίζειν καὶ τὸ φονεύειν, οὐ παρακολούθημά ἐστι τὸ σκυλεύειν. Βλ. ἐπίσης EM 340,7 ἐνεροι· οἱ νεκροὶ ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ ἔρα κείσθαι, ὃ ἐστὶν ἐν τῇ γῇ. Για τὴν τροπὴ τοῦ εἶ σε αἶ βλ. Ἐξήγηση 27,17-18 οἱ γὰρ Αἰολεῖς ἀντὶ τοῦ εἶ αἶ λέγουσι, φράνας τὰς φρένας. Στις μαρτυρίες μας ἡ τροπὴ αὐτὴ θεωρεῖται δωρικὸ χαρακτηριστικὸ· βλ. π.χ. EM 33,55 καὶ 142,16· Γρηγόριος Κορίνθιος § CXVII (σ. 302 Schaefer).

43,7-10 τρία μέρη τῆς ψυχῆς· θυμικόν, ὅπερ ὑπὸ τὰ στέρνα κεῖται καὶ τὴν καρδίαν· ἐπιθυμητικόν, ὅπερ ἐν τῷ ἥπατι κεῖται· λογιστικόν, ὃ περὶ τὴν κεφαλὴν ἴδρυται³¹ ~ Σχόλια στο A 524 b Erbse τὸ λογιστικὸν περὶ κεφαλὴν, τὸ θυμικὸν περὶ καρδίαν, ... τὸ ἐπιθυμητικὸν περὶ ἥπαρ... Πρβ. Ευστάθιο 144,17 κ.ε.: Ηράκλειτο, Ὀμηρικὰ προβλήματα 17,8 Buff. καὶ [Πλούταρχο], Βίος Ὀμήρου Π 129. Πρβ. Ἐξήγηση 46,25 κ.ε. στὴ δ' ὀπιθεν· ἐντεῦθεν διδάσκει ἡμᾶς καὶ περὶ ποῖον μέρος τῆς κεφαλῆς τὸ λογιστικὸν κεῖται, κἂν Ἐμπεδοκλῆς περὶ τὴν καρδίαν φησὶ τὸ λογιστικὸν εἶναι (πρβ. καὶ 56,2-4). Ὁ Ευστάθιος (786,31) σημειώνει

30. Για τὴν μεταμόρφωση τῶν μυρμηγκιῶν σε ἀνθρώπους, τοὺς Μυρμιδόνες, βλ. τὰ Σχόλια στο Ἰκαρομένιπος ἱπενέφελος τοῦ Λουκιανοῦ, σ. 105,26-106,2 Rabe.

31. Βλ. ΕΕΦΣΠΘ, σ. 158-159.

σχετικά: ἐνδείκνυται δὲ κατὰ τοὺς παλαιούς ἐν καρδίᾳ εἶναι τὸ ἡγεμονικόν. Παρατηρεῖται, επομένως, διαφωνία ὡς πρὸς τὴν ἐδρα τῶν λογικῶν ικανοτήτων τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Τζέτζης ἀκολουθεῖ στο σημεῖο αὐτὸ τὴν πλατωνικὴν παράδοση, τοποθετώντας τὴ λογικὴ σκέψη στο κεφάλι³².

44,27-28 (πρβ. 44,2) Ἄθηνᾶ δὲ λέγεται παρὰ τὸ ἀθρεῖν καὶ βλέπειν καὶ προσκοπεῖν τὰ πάντα ~ Ευστάθιος 83,32-33... ἢ παρὰ τὸ ἀθρεῖν, τὸ βλέπειν, ἀθρήνη τις οὔσα, ὡς τῶν μελλόντων καὶ δεόντων προβλεπτική.

45,6 κολεός· ἢ ξιφοθήκη ~ Σχόλια D στο A 194 ἐκ κολεοῖο· ἐκ τῆς ξιφοθήκης, καὶ στο A 220 κολεόν· τὴν ξιφοθήκην· Σχόλια στο θ 404 Dindorf κολεός]ξιφοθήκη· βλ. ἐπίσης EM 525,12.

45,9-10 οὐρανὸν νῦν τὴν κεφαλὴν διὰ τὸ σφαιροειδὲς καλεῖ³³ ~ Σχόλια στὴ Θεογονία τοῦ Ησιόδου 565 (σ. 86,9-10 Di Gregorio) οὐρανῶ δὲ ἀναλογοῖη <ἄν> ἢ ἀνθρωπίνη κεφαλὴ διὰ τὸ σφαιροειδές. Ὁ Di Gregorio δὲν σημειώνει παράλληλα στο ὑπόμνημά του.

47,3-5 ὑπογράφει δὲ ἡμῖν καὶ τὸν Ἀχιλέα ἐν τούτοις ψυχῇ τε καὶ σώματι. ψυχῇ μὲν, ὅτι θυμοειδής, ἐκ τοῦ εἰπεῖν αὐτὸν ξανθοκόμον (leg. ξανθόκομον). οἱ γὰρ ξανθοκόμοι (leg. ξανθόκομοι) δξύχοιοι ~ Σχόλια D στο A 197 ξανθῆς δέ· καλῆς, πυρρᾶς· καὶ διὰ τούτου δὲ φασιν αἰνίττεται τὸ θερμὸν καὶ ὀργίλον τοῦ ἥρωος. οἱ γὰρ ξανθόχοιοι τοιοῦτοι. Πρβ. Ευστάθιο 82,26 Ἡ δὲ ξανθὴ κόμη... τὸ θερμὸν παραδηλοῖ καὶ τὸ ὀργίλον τοῦ ἥρωος. τοιοῦτοι οἱ ξανθόχοιοι. Βλ. ἐπίσης καὶ Σχόλια στο A 197 Erbse, ὅπου το κριτικὸ ὑπόμνημα μας πληροφορεῖ ὅτι ο κώδικας Ge ἀντὶ ξανθόχοιοι παραδίδει τὴ γραφὴ ξανθόκομοι.

47,13-15 τινὲς μὲν, οὐκ οἶδα ὅ,τι ἂν τούτους καλέσαιμι, μυθικῶς νοοῦντες τὴν Ἀθηνᾶν, λέγουσι μόνον Ἀχιλεῖ καὶ Σωκράτει τοὺς ἰδίους δαίμονας φαίνεσθαι ~ Ευστάθιος 82,9-11 οἱ δὲ παλαιοὶ φασὶ μόνους τούτους, τὸν ὀμηρικὸν Ἀχιλλέα καὶ τὸν Ἀθηναῖον Σωκράτην, ἐν συντυχίαις τῶ οἰκείῳ κεχρηῆσθαι δαίμονι. Πρβ. καὶ Ευστάθιο 664,1 σχετικά με τὸ δαιμόνιο τοῦ Σωκράτη.

48,1-3 (πρβ. 51,2-3 καὶ 73,4) ὀράτο... τὸ δὲ σχῆμα Ἀττικόν. ἀντὶ γὰρ τοῦ ὄρα ἐνεργητικῶς τὸ ὀράτο κεῖται παθητικῶς ~ Γρηγόριος Κορίνθιος § XCIV (σσ. 171-172 Schaefer) τοῖς παθητικοῖς ῥήμασιν ἀντὶ ἐνεργητικῶν χρῶνται (scil. οἱ Ἀττικοί), ἀντὶ τοῦ γράφω γράφομαι λέγοντες, καὶ ποιῶμαι ἀντὶ τοῦ ποιῶ.

48,4 θάμβησεν· ἐξεπλάγη ~ Σχόλιο D στο A 199 θάμβησεν· ἐφοβήθη, ἐξεπλάγη.

32. Βλ. Ἀλληγορίες Ἰλιάδος T 83-4: τὴν κεφαλὴν τοῦ λογισμοῦ τὸ ὄργανον ἐκείνου, / κἂν φιλοσόφοις ὄργανον τοῦ λογισμοῦ καρδία. Βλ. ἐπίσης τὰ testimonia ποὺ συλλέγει ο Erbse στὰ Σχόλια στο K 10 καὶ F. H. Sandbach, *The Stoics*, Λονδίνο 1975, σ. 83, σημ. 2. Βλ. ἀκόμη P. Kotzia-Panteli, *ΕΕΦΣΠΘ* 20 (1981) 175-184, ιδιαίτερα σ. 179.

33. Βλ. *ΕΕΦΣΠΘ*, σ. 161· Ἑλληνικά, σ. 169.

48,8-10 Ἀθηναίην τὴν Ἀθηναῖν καὶ σεληναίην τὴν σελήνην καὶ ἀμαξαίαν (leg. ἀμαξαιήν) τὴν ἄμαξαν Ἰωνικά εἰσι. Βλ. σχετικά Ευστάθιο 84,2-7 καὶ 474,42-475,2.

50,1-4 οἱ μὲν μυθικῶς γράφοντες καὶ περὶ Διὸς αἰγίοχον τοῦτόν φασι ὡς αἰγὶ τραφέντα καὶ τῷ δέρματι αὐτῆς χρησάμενον εἰς ἔνδυμα, τοῖς <δὲ> (suppl.) κέρασιν εἰς τόξα³⁴ ~ Σχόλια D στο B 157 (Εὐφορίων ἀπ. 162 Powell = 160v. Gr.) Ζεὺς Κρόνου καὶ Ῥέας γενόμενος ἐν Κρήτῃ ἐπεκλήθη αἰγίοχος διὰ τὸ αὐτόθι ὑπὸ αἰγὸς τραφῆναι ἢ, ὡς τινὲς φασι, διὰ τὸ αἶγα ἀνελόντα τὴν μὲν δорάν ἀμφιέσασθαι, τοῖς δὲ κέρασιν εἰς τόξον χρήσασθαι. Πρβ. Ευστάθιο 86,15-16 καὶ 602,5 κ.ε.

50,4-5 ἄλλοι δὲ τὴν αἰγίδα³⁵ ταύτην φασὶν ἔχειν τὸν Δίαν (leg. Δία) ἐξ Ἥφαιστου ὄπλον ἠφαιστότευκτον ~ Σχόλια D στο A 202 αἰγὶς δὲ ἐστὶν ὄπλον ἠφαιστότευκτον.

50,16-19 Ὁ νοῦς δὲ, ὁ Ζεὺς, αἰγίοχος λέγεται ὡς ἔχων καὶ αὐτὸς τὰς ἐκ τῶν συμβουλῶν λογικὰς καταγίδας, δι' ὧν καταποντίζει τοὺς ἐναντίους τρέπων αὐτούς ~ Ευστάθιος 602,25 κ.ε. Εἰ μέντοι νοῦς ὁ Ζεὺς νοῖτο... Ἡ δὲ τοιαύτη αἰγὶς κατὰ τὸν ποιητὴν φόβω τε ἂν στεφανοῖτο, φοβερά δηλαδὴ τοῖς ἀντιμάχοις ἐπαιγίζουσα. Ο Van der Valk πιστεύει ὅτι ἐδῶ πρόκειται γιὰ προσωπική ἐρμηνεία τοῦ Ευστάθιου, μποροῦμε ὅμως τώρα νὰ υποθέσουμε ὅτι εἴτε ἀντλεῖ ἀπὸ τὸν Τζέτζη εἴτε ὅτι ἔχει κοινὴ πηγὴ με ἐκεῖνον.

Ἡ ταύτιση τοῦ Δία με τὸν οὐρανὸ (Ἐξήγησι 50,9-10) ὁδηγεῖ, ὅπως εἶναι φυσικό, στὴν ταύτιση τῆς αἰγίδας με τὶς καταγίδες. Βλ. Ευστάθιο 602,17 καὶ τὸ Ἐτυμολογικὸν Συμμεῶν α 227 Sell (ὅπου καὶ τὰ σχετικά testimonia): αἰγὶς ἢ τοῦ Διός· ἔνθεν αἰγίοχος. αἰγὶς δὲ ἐστὶν ὄπλον Διὸς ἠφαιστότευκτον, οὐχ, ὡς τινὲς φασι, ἀπὸ τῆς Ἀμαλθείας αἰγὸς τῆς ἀναθρεψάσης τὸν Δία, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ τὰς συστροφῶς τῶν ἀνέμων ποιεῖν κινουμένην. αἰγίδες καὶ καταγίδες. Πρβ. καὶ Κορνοῦτο, Ἐπιδρομὴ 9,4 κ.ε. Lang. Τὸ λήμμα τοῦ λεξικοῦ φαίνεται νὰ ἀπαντᾷ σὲ ἀπόψεις ὅπως τῶν Σχολίων D στο O 318 ὄφρα μὲν αἰγίδα... Θέμις συνεβούλευσε τῷ τῆς Ἀμαλθείας δέρματι σκεπαστηρίῳ (scil. ἐναντίον τῶν Τιτάνων) χρήσασθαι... ἐντεῦθεν αὐτόν φασι αἰγίοχον προσαγορευθῆναι.

50,19-20 Ζεὺς δὲ λέγεται ὁ νοῦς³⁶, κλίνεται δὲ Διός, ὡς διδοῦς προσέτι (πρόσεστι ed.) τὸ ζῆν...

Γιὰ τὴν παρετυμολογικὴ σχέση Ζεὺς = ζωὴ βλ. Πλάτων Κρατύλο 396α 6-b2 οὐ γὰρ ἐστὶν ἡμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ὅστις ἐστὶν αἴτιος μᾶλλον τοῦ ζῆν ἢ ὁ ἄρχων τε καὶ βασιλεὺς τῶν πάντων. συμβαίνει οὖν ὀρθῶς ὀνομάζεσθαι οὗτος ὁ

34. Γιὰ τὴν χρῆση κεράτων στὴν κατασκευὴ τόξων βλ. Ευστάθιο 36,18 κ.ε.

35. Γιὰ τὴν αἰγίδα βλ. *Lexikon des frühgriechischen Epos*, στ. 254.

36. Γιὰ τὴν ταύτιση τοῦ Δία με τὸν νοῦ βλ. Ευστάθιο 10,12.

θεός είναι, δι' ὃν ζῆν ἀεὶ πᾶσι τοῖς ζῶσιν ὑπάρχει. Βλ. επίσης Ηράκλειτο, *Ὀμηρικά προβλήματα* 23,5 Buff., Ευριπίδη *Ὀρέστη* 1635 (με τη σημ. του Benedetto) και τα testimonia που συλλέγει ο Di Gregorio στα Σχόλια στη *Θεογονία* στ. 457 (σ. 73,16-17). Πρβ. και Ευστάθιο 123, 24 κ.ε., που παρατέθηκε παραπάνω, σ. 34.

51,3-7 τινὲς δὲ κακῶς ὕβριν Ἀγαμέμνονος θάνατον ἢ πρᾶγμα ἀντὶ προσώπου εἶπεν ὕβριν Ἀγαμέμνονος ἀντὶ τοῦ ἐμὲ τὸν ὕβριζόμενον ὑπὸ Ἀγαμέμνονος.

Ο Τζέτζης φαίνεται να απαντά σε απόψεις όπως αυτές που διατυπώνονται στα Σχόλια D στο A 203, όπου υποστηρίζεται ότι ὕβρις σημαίνει τον φόνον ἢ μᾶλλον τὴν ἀλαζονείαν.

51,20-22 ἤς ὑπεροπλήσιν ταῖς οἰκείαις θρασύτησιν. ὑπέροπλος γὰρ λέγεται ὁ θρασύς και ὑπὲρ ὄπλα παρὰ τὸ λελογισμένον και γυμνῷ τῷ σώματι θαρρῶν. Κάπως διαφορετική είναι η ερμηνεία του Ευσταθίου, ο οποίος όμως συσχετίζει επίσης τη λέξη με τη χρήση των όπλων (86,27) ὑπέροπλος· ὁ διὰ θρασύτητα ὑπὲρ τὸ δέον ὄπλοις χρώμενος, και ὑπεροπλία ἢ τοιαύτη κακία. Πρβ. και Ευστάθιο 70,11.

Αρκετές φορές οι ετυμολογίες του Τζέτζη και του Ευσταθίου συμπλησιάζουν, χωρίς να ταυτίζονται απόλυτα. Βλ. π.χ. *Ἐξήγηση* 25,5-7 (πρβ. 57,19-20)... ἢ καθὼς ἐγὼ ἠτυμολόγησα (scil. τη λέξη λαός) ἀπὸ τοῦ λίαν αὔειν, ἤγουν φωνεῖν, λιανός λανός και λαός ~ Ευστάθιος 23,32... ὅτι λαοὶ παρὰ τὸ λᾶ ἐπιτατικὸν μόριον και τὸ αἴω, τὸ φωνῶ. *Ἐξήγηση* 41,10-12... ἢ λάσιον στήθη και δασέα και θυμικὰ ἀπὸ τοῦ λίαν σεύω και ὄρμῳ ~ Ευστάθιος 79,4-5 οὕτω και τὸ λάσιον ἐκ τοῦ λᾶ ἐπιτατικῷ και τοῦ σῶ τὸ ὄρμῳ, οὐ μὴν ἀπὸ τοῦ σεῖω, ἵνα μὴ ἀναγκασθῆ διὰ διφθόγγου γράφεσθαι. Είναι αξιοσημείωτο ότι ο Τζέτζης δεν πρόσεξε τη δυσκολία που δημιουργεί η παρουσία της διφθόγγου στο ρήμα σεύω, ενώ κάποτε προσέχει μικρολεπτομέρειες, όπως στην περίπτωση της λέξης *αἰχμητής* (*Ἐξήγηση* 32,6-8): οἱ πολλοὶ φασὶ παρὰ τὸ αἶμα αἰμητής αἰχμητής. ἀλλ' ἐμοὶ τοῦτο οὐκ ἤρεσκεν· ἐδασύνετο γὰρ ἄν, εἰ οὕτως ἐγεγόνει. Για τον λόγο αυτόν προτιμᾷ την ετυμολογία από το *αἰσσω*, όπως και το *EM* 40,33, όπου ετυμολογείται η λέξη *αἰχμή*. Στο *EM* όμως μνημονεύεται και η εναλλακτική ετυμολογία από το *αἶμα χεῖν*, που απορρίπτει ο Τζέτζης.

52,8-11 πίθηται... οἱ γὰρ Ἴωνες τὰ δεύτερα πρόσωπα τῶν παθητικῶν ἀπὸ τοῦ τρίτου τῶν ἐνικῶν ποιούσιν ἐκθλίψαντες τὸ τ̄, οἶον πίθηται, πίθηται ~ Γρηγόριος Κορίνθιος § XXV (σσ. 409-10 Schaefer) τὰ δεύτερα πρόσωπα τῶν ἐνικῶν παθητικῶν ἐκ τοῦ τρίτου προσώπου τῶν παθητικῶν ὡσαύτως ποιούσι (scil. οἱ Ἴωνες) καθ' ὑποστολήν μόνου τοῦ τ̄...

53,15 παρέσεται ὑπάρχει, δοθήσεται ~ Σχόλια D στο A 213 παρέσεται· δοθήσεται.

54,9 *χρή· θετικὸν ἐπίρρημα ~ Σχόλια στο A 216 α Erbse* *χρή· δξύτονούμενον καὶ ἐν τῇ συντάξει βαρυνόμενον σημαίνει ἐπίρρημα τὸ δεῖ..., περισπώμενον δὲ ῥῆμα Ἄττικόν.* Πρβ. Ευστάθιο 89,22-23.

54,15 *εἰρύσασθαι ἐρύω τὸ φυλάσσω καὶ πλεονασμῶ <εἰρύω> ~ Ευστάθιος 89,21 λέγει δὲ Ὅμηρος τὸ φυλάσασθαι εἰρύσασθαι κατ' ἐπένθεσιν τοῦ ἱ. τὸ μέντοι ἀπλοῦν ἐρύσασθαί ἐστιν.*

56,20 *κραδίην· καρδίαν· τὸ πάθος ἐστὶ μετάθεσις ~ Σχόλια D στο A 225* *κραδίην· καρδίαν· τὸ δὲ πάθος τῆς λέξεως μετάθεσις.*

56,21-22 *δειλὸν γὰρ ἢ ἔλαφος. οὐ γὰρ ἔχει χολήν.* Βλ. τα χωρία που συγκεντρώνει ο Erbse στα *testimonia* του Σχολίου στο A 225 d.

60,2-6 *ἀποιρεῖσθαι (leg. ἀπὸ αἰρεῖσθαι)· ἀφαιρεῖσθαι, κατὰ διάλυσιν καὶ τμησιν Ἰωνικὴν. τμῶσι (leg. τέμνουσι) γὰρ οἱ Ἴωνες καὶ διαλύουσι τὴν μίαν λέξιν εἰς δύο, οἷον τὴν ἀκρόπολιν ἄκρην πόλιν λέγουσι, καὶ τὸ ἀφαιρεῖσθαι ἀπὸ αἰρεῖσθαι, καὶ τὰ ὅμοια ~ Γρηγόριος Κορίνθιος § XXXI (σσ. 422-423 Schaefer) τὸ τέμνειν καὶ διαιρεῖν τὰς λέξεις Ἰώνων ἴδιον. ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰπεῖν Πελοπόννησος Πέλοπος νῆσος λέγουσι, καὶ ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν ἀγριέλαιον ἄγριον ἔλαιον...*

60,17 *οὔτιδανῶσι<ιν> (suppl.)... οὐδενὸς λόγου ἀξίους ~ Σχόλια D στο A 231 οὔτιδανῶσιν· οὐδενὸς λόγου ἀξίους, ἀσθενέσιν· πρβ. καὶ Σχόλια D στο A 293 οὔτιδανός· οὐδενὸς λόγου ἀξίους.*

60,25-27 *λωβῆσαι δὲ ἐλέχθη ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἐπὶ μικροῖς πταισμασιν ἀφαιρουμένων μαχαίρα τοὺς λωβοὺς τῶν ὠτίων ~ Σχόλια στο β 323 Dindorf ἐπελώβευον] ἐφύβριζον· ἀπὸ τοῦ λωβὸς ὁ τοῦ ὠτίου. οἱ γὰρ παλαιοὶ τοὺς λωβοὺς τῶν ὠτίων ἔκοπτον τοῖς ὑπ' αὐτῶν τιμωρουμένοις εἰς ἀτιμίαν αὐτῶν.*

61,10-11 *τὸ νῆ κατωμοτικὸν ἐστὶ, τὸ δὲ μὰ ἀνωμοτικὸν ~ Ευστάθιος 92,16 κ.ε. Ἰστέον δὲ ὅτι δύο τούτων ὄντων ἐπιρρημάτων ὀρκωμοτικῶν, τοῦ μὰ καὶ τοῦ νῆ, ἀνωμοτικὸν μὲν, ἦτο ἀποφατικόν, ἐστὶ τὸ μὰ..., κατωμοτικὸν δὲ τὸ νῆ. Τὴν ἴδια ἀποψη ἐκθέτει ο Τζέτζης καὶ στο Σχόλιό του στον στ. 343 του αριστοφανικοῦ Πλούτου.*

61,25 *λέπος ὁ φλοιός ~ Σχόλια D στο A 237 φλοιὸς δὲ ἐστὶ τὸ καλούμενον λέπος.*

62,1-2 *νῦν αὐτέ μιν· τὸ νῦν, ἄρτι, καὶ τὸ ἤδη ἐπὶ τριῶν χρόνων λαμβάνονται. Βλ. καὶ 60,23-24 νῦν· τὸ νῦν καὶ τὸ ἄρτι ἐπὶ τῶν τριῶν χρόνων λαμβάνεται, ἐνεστῶτος, παρεληλυθότος καὶ μέλλοντος (πρβ. καὶ 69,2). Για το νῦν βλ. Ευστάθιο 164,20-30· για το ἤδη Ευστάθιο 100,4 κ.ε. Πρβ. καὶ τα *testimonia* του Erbse στο A 260.*

62,23-24 *ἀνδροφόνοιο· δεινότητι ῥητορικῇ τοῦτο λέγων (leg. λέγει) καταπλήξει θέλων τὸν Ἀγαμέμνονα.*

Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Erbse ο κώδικας Ge των Σχολίων στο A 242 παραδίδει πρὸς ἐκπληξιν τοῦ Ἀγαμέμνονος ἀνδροφόνον καλεῖ τὸν Ἔκτορα, ἐνῶ ἡ υπόλοιπη παράδοση ἀναφέρεται γενικά στην ἀτάπληξιν τῶν ἀκουόντων.

65,12-13 Ο Τζέτζης αναφέρεται στην κατάληψη της Πύλου από τον Ηρακλή, η οποία μας είναι γνωστή ήδη από την *Ίλιάδα* (Λ 690-3):

*ἐλθὼν γάρ ῥ' ἐκάκωσε βίη Ἑρακληΐη
τῶν προτέρων ἐτέων, κατὰ δ' ἔκταθεν ὄσσοι ἄριστοι.
δώδεκα γὰρ Νηληϊὸς ἀμύμονος υἱέες ἦμεν
τῶν οἴος (scil. ὁ Νέστωρ) λιπόμην, οἱ δ' ἄλλοι πάντες ὄλοντο.*

Βλ. σχετικά τα Σχόλια A 250, Λ 683a, Λ 671-761, Λ 690a² Erbse· Αγίας *FGrHist* 305 F1 και Τελέσαρχος *FGrHist* 309 F1 (και οι δύο ιστορικοί μνημονεύονται στο Σχόλιο Λ 690a¹ Erbse)· Σχόλια D στο A 250 και το B 336· Ησίοδος απ. 35 M.-W.· Σχόλια στο γ 68 Dindorf· Σχόλια στον *Όλυμπιονίκο* IX 43 και 44c του Πινδάρου και στον *Πυθιονίκο* VI 35c. Βλ. ακόμη Ευστάθιο 231,29 και τις παραπομπές του Frazer που παρατίθενται στην έκδοση του Απολλοδώρου I σ. 251 σημ. 3.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η διαπίστωση ότι, σύμφωνα με το Σχόλιο στον *Όλυμπιονίκο* IX 44a, ο Όμηρος δεν εννοεί την Πύλο του Νέστορα αλλά την ἐν Αἴδου πύλην. Πρόκειται, σύμφωνα με τα Σχόλια D στο E 397 της *Ίλιάδας*, για άποψη του Αριστάρχου: ὁ μὲν Ἀρίσταρχος τὸν πύλον ἀκούει κατὰ μεταπλασμόν ἀντὶ τοῦ πύλην. Διαφωτιστικό είναι και το δεύτερο Σχόλιο D στον ίδιο στίχο: ἐν πύλῳ ἐν νεκύεσσι ἀντὶ τοῦ ἐν πύλῃ, πρὸς τῇ πύλῃ. οὐ γὰρ ἐν τῇ πύλῃ τῶν Πυλίων λέγει, ἀλλ' ἐν τῇ πύλῃ τῇ τῶν νεκρῶν, κατὰ τὴν τοῦ Κερβέρου ἀναγωγὴν. Αξίζει να σημειωθεί ότι και ο Ευστάθιος (563,27-28) υιοθετεί την ερμηνεία αυτή, ενώ αλλού (π.χ. 97,2 κ.ε.) δέχεται ότι πρόκειται για την εκστρατεία του Ηρακλή εναντίον της Πύλου. Πρβ. και *Ἑτυμολογικόν Συμμεών* α 271 Sell: κατὰ δὲ τὸ ἀρσενικὸν τὴν αἰθρίαν εἶπεν <αἶθρον> ὡς τὴν πύλην πύλον, οἶον· «ἐν πύλῳ ἐν νεκύεσσι βαλῶν» (E 397).

Μια δεύτερη πολεμική επιχείρηση του Ηρακλή σχετίζεται με την Κω, όπου ο ήρωας προσάραξε επιστρέφοντας από την εκστρατεία του εναντίον της Τροίας (*Ἐξήγησις* 145, 22 κ.ε.). Βλ. σχετικά τις παραπομπές που συγκεντρώνει ο Frazer στην έκδοση του Απολλοδώρου I σ. 247 σημ. 5. Σύμφωνα με τα Σχόλια D στο Ξ 255 η ιστορία παραδίδεται από τον Φερεκύδη (*FGrHist* 3 F78). Πρβ. Ευστάθιο 982,26.

65,28 ἡγαθήν ἄγαν θεία, κατ' ἐκθλιμιν τοῦ ι, ἢ ἄγαν θείαν ἀζίαν (leg. θέας ἀζία) ~ Σχόλια D στο A 252 ἡγαθήν πάνυ θεία. Ο Ευστάθιος διατυπώνει επιφυλάξεις γι' αυτήν την ερμηνεία (97,9 κ.ε.): λέγει δ' ἐνταῦθα τὴν Πύλον ἡγαθήν οὐ τὸσον ἐκ τοῦ ἄγαν θείαν... ὅσον ἐκ τοῦ ἀγῶ ἀγάζω, ὅθεν ἀγαστός.

67,2-3 πρῶτον μὲν σχετλιαστικῶς καὶ θρηνητικῶς τὸ «ὦ πόποι» ἀναφθέγ-
γεται ἀντὶ τοῦ φεῦ, παπαί ~ Σχόλια D στο A 254 ὦ πόποι φεῦ, παπαί ἔστι δὲ
σχετλιαστικὸν ἐπίρρημα, ὃ ἔστι λύπης δηλωτικόν.

67,3-4... ἢ ὦ πόποι καὶ θεός (leg. θεοί): ἔστι δὲ ἡ διάλεκτος Δρυόπων. Πρβ. Εὐφορίωνα απ. 136 Powell = 137 v. Gr., όπου τα σχετικά testimonia.

69,3 ἀρείοσι<ν> (suppl.): κρείττοσι ~ Σχόλια D στο A 260 ἀρείοσι<ν> (suppl.): βελτίοσι, κρείττοσιν.

69,6-16 ἤεπερ ἡμῖν· τοῦ ἡμῖν τὸ ἦ <ἦτα> (suppl.) δεῖν (del.) γράφειν, κὰν πάντες τοῦτο ψιλὸν γράφωσι. δεῖ γὰρ νοεῖν καὶ τὸν Νέστορα συμπεριλαμβανόμενον κατὰ τρόπον μεθόδου δεινότητος, ἵνα μὴ ἀλαζῶν καὶ ἄφρων νομισθεῖη, εἰ «ὕμῖν» κεῖται τῇ γραφῇ μετὰ ψιλοῦ τοῦ ὕ... εἰ δὲ δι' ἦτα ἐκφέρεται ἡ γραφή, καὶ οὕτω τὸν σκοπὸν τοῦτον πάλιν ἀνύει καὶ τῇ τῆς μεθόδου δεινότητι καὶ ἐπιεικείᾳ συγκρίπτει τὸ κομπηρὸν καὶ τὸ ὑβριστικὸν ἐν τῷ ἑαυτὸν συντάττειν δοκεῖν ~ Σχόλια στο A 260 Erbse ἤεπερ ἡμῖν: ὅτι Ζηνόδοτος γράφει «ἤεπερ ὕμῖν». ἐφύβριστος δὲ ὁ λόγος. διὰ δὲ τοῦ «ἡμῖν» καὶ ἑαυτὸν συγκαταριθμεῖ καὶ πάντας τοὺς καθ' αὐτόν.

72,14 κάρτιστοι· κράτιστοι, δυνατοί. τὸ πάθος τῆς λέξεως μετάθεσις ~ Ευστάθιος 101,41 κάρτιστοι δὲ ἢ παρὰ τὸ κάρτα, ὃ δηλοῖ τὸ λίαν, ἢ μάλιστα ἐκ τοῦ κράτους, κατὰ μετάθεσιν.

72,16-20 οἱ γὰρ Ἄττικοι ἀντὶ τοῦ θῆτα φ̄ λέγουσι, τὸ θλᾶν φλᾶν λέγοντες καὶ τὸν θῆρα φῆρα. κοινῶς δὲ κατὰ τὸ μυθικὸν φῆρες οἱ Κένταυροι παρὰ τὸ τὴν φύσιν ἥρμουςμένην ἔχειν, ὅτι ἐξ ἵππων καὶ ἀνθρώπων ~ Ευστάθιος 101,46-102,1 Ἰστέον δὲ ὅτι ἡ τοῦ θ̄ μετάληψις εἰς τὸ φ̄ καὶ Ἄττικῆς ποτε διαλέκτου ἐστίν. ἐκεῖνοι γὰρ τὸ θλᾶν φλᾶν λέγουσι. Βλ. ἐπίσης Ευστάθιο 102,2-3 τινὲς δὲ τοὺς Κενταύρους θῆράς φασὶ κατὰ λέξιν σύνθετον ἐπιθετικῶς οἰοῖναι φυῆρας, τοὺς ἐκ τῶν δύο φυῶν ἥρμουςμένους, ὃ ἐστὶ διφθεῖς, τὸ μὲν κάτω ἵππους ὄντας ἄχρι καὶ εἰς αὐχένα, τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἀνθρώπους. Πρβ. καὶ Σχόλια στο A 268 α Erbse. Για τὴ διαλεκτικὴ μετατροπὴ τοῦ θ̄ σε φ̄ βλ. καὶ τὰ Σχόλια τοῦ Τζέτζη στ. 694 τοῦ αριστοφανικοῦ Πλούτου με τὶς κριτικὲς παρατηρήσεις τῆς Massa-Positano (σ. 339).

73,1-2 ἐξ ἀπίης· ἄπο (leg. ἀπὸ) ἀπίης, τῆς μακρᾶς· ἢ Ἄπις Ἄπιδος, ἐξ αὐτοῦ Ἄπια γῆ ἢ τοῦ Ἄπιδος· ἦν δὲ υἱὸς Φρωνέως (leg. Φορωνέως). Πρβ. Ευστάθιο 102,40 κ.ε. ὅτι ἀπίαν γῆν ἐνταῦθα νοητέον ἢ τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ μακρὰν ἐκ τοῦ ἄπο ἢ... τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ Ἄπιδος. Βλ. ἐπίσης Σχόλια στο A 270 α Erbse καὶ Ριανό απ. 13 Powell.

73,7 καὶ μαχόμεν κατ' ἑμαυτὸν³⁷ ἐγώ· καὶ (leg. κατὰ) τὴν ἑμαυτὴν (leg. ἑμαυτοῦ) δύναμιν, ὡς ἠδυνάμην.

Οἱ διορθώσεις βασίζονται ὄχι μόνον στο αναμενόμενο νόημα ἀλλὰ καὶ στο Σχόλιο D στο A 271 κατ' ἑμαυτόν· κατὰ τὴν ἑμαυτοῦ δύναμιν.

37. Πρβ. Ευστάθιο 103,26 τὸ κατ' ἑμαυτὸν «κατ' ἐμ' αὐτόν» εἶπεν. οὐ θέλουσι γὰρ οἱ παλαιοὶ συνθέτως γράφαι κατ' ἑμαυτόν.

75,19 <βουλέων>· βουλῶν, καὶ διαλύσει Ἰωνικῇ βουλέων. Πρβ. Γρηγόριο Κορίνθιο § IV (σ. 379-380 Schaefer) τὰς εἰς ὧν ληγούσας γενικὰς πληθυντικὰς θηλυκάς, οἷον ὠρῶν, Θηβῶν, πυλῶν, ὠρέων καὶ Θηβέων καὶ πυλέων λέγουσι (scil. οἱ Ἴωνες).

75,24 ἤμμες· Αἰολικόν· ὅθεν καὶ ψιλοῦται (πρβ. 88,4) ~ Σχόλια D στο A 335 ψιλοῦται τὸ ἤμμες ὡς Αἰολικόν.

78,12-13 μοῖρα σημαίνει τρία· μερίδα, εἰμαρμένη<ν> (suppl.) καὶ τὸ πρέπον ὡς νῦν ~ Πορφύριος I, 104,3... τριχῶς ἢ μοῖρα παρὰ τῷ ποιητῇ λέγεται· ἢ εἰμαρμένη, ἢ μερίς καὶ τὸ καθήκον. Πρβ. Ευστάθιο 659,58 ἐνταῦθα δὲ ὄρα ὡς εἰ καὶ αἶσα τριχῶς λέγεται, ἐπὶ τε τῆς εἰμαρμένης, ὡς μυριαχοῦ φαίνεται, καὶ ἐπὶ τοῦ καθήκοντος... καὶ ἐπὶ μερίδος... Ο Van der Valk παρατηρεῖ σωστά: «haec significatio vocis μοῖρα apud Hom. passim reperitur; cf. I 318, γ 40, λ 534, alibi.

78,20 κ.ε. Μέτων δὲ ὁ Πausανίου ὁ μαθηματικὸς φθαρῆσθαι (scil. τὸν κόσμον) μὲν φησιν, ὅταν ἐν Ἰδρόχῳ, οἴκῳ Κρόνου τυγχάνοντι, τῶν ἐπτά πλανήτων συνέλευσις γένηται, βραχὺν δὲ φησιν εἶναι χρόνον ἀνθρώπου ζωῆς πρὸς ἀριθμησιν τῆς περιόδου τῶν χρόνων, καθ' ἣν ἢ συνέλευσις τῶν ἀστέρων καὶ ἢ φθορὰ τοῦ κόσμου γενήσεται³⁸ ~ Σχόλια στα Φαινόμενα του Αράτου στ. 752 (σ. 478,58 κ.ε. Maass· σ. 381, 1-5 Martin) Μέτων τις γέγονε παλαιὸς ἀστρονόμος, ὃς ἀκριβῶς ἀριθμήσας εἶπε μικρὸν ἐνιαυτὸν ὡς πρὸς σύγκρισιν τοῦ μεγάλου, περὶ οὗ πρόσθεν ἐλέγομεν (βλ. Σχόλια στα Φαινόμενα στ. 458, σ. 429, 6-17 Maass· σ. 289, 9-290, 4 Martin), ὅτε σύνοδος τῶν ζ' ἀστέρων γίνεται ἐπ' ἀπωλεία τοῦ παντός. τότε γὰρ εἶπον μέγαν ἐνιαυτὸν, ὅτε συνέρχονται οἱ ζ' οὗτοι ἀστέρες ἐν ἐνὶ ζῳδίῳ ὑπὸ τὴν αὐτὴν μοῖραν· τότε γὰρ συμπέρασμα τῆς οἰκουμένης γίνεται καὶ ἀπόλλυται οὗτος ὁ κόσμος συνελθόντων αὐτῶν.

79,20 πᾶν ἔργον· εἰς πᾶν πρᾶγμα ~ Σχόλια D στο A 294 πᾶν ἔργον· εἰς πᾶν πρᾶγμα.

79,26 ἀνελῶν· λαβῶν· περισσὴ ἢ ἀνά κατὰ Ἀττικούς.

Ο Τζέτζης φαίνεται ὅτι αποδίδει με τον δικό του τρόπο το Σχόλιο A 301 a/b Erbse:

a. <ἀνελῶν>· ὑφ' ἐν τὸ ἀνελῶν· προεῖρηται γὰρ οὐκ ἂν τι φέροις.

b. ἀνελῶν· προεῖρηται γὰρ οὐκ ἂν. Ἀττικοὶ δὲ περισσάκις χρῶνται τὸ ἂν.

Το νόημα του Σχολίου εἶναι σαφές: πρέπει να διαβάσουμε τη μετοχή ἀνελῶν ὡς μία λέξη, γιατί αν διαιρέσουμε τη λέξη, τότε θα ἔχουμε επανάληψη του δυνητικού μορίου ἂν, χαρακτηριστικὸ της Ἀττικῆς διαλέκτου³⁹. Πρβ. Γρηγόριο Κορίνθιο § XI (σ. 43 Schaefer): καὶ τοῦτο Ἀττικόν, τὸ προσλαμβάνειν πολλάκις ἐν τῷ αὐτῷ

38. Βλ. ΕΕΦΣΠΘ, σ. 171 καὶ W. Spierri, *Späthellenistische Berichte über Welt, Kultur und Götter*, Βασιλεία 1959, σ. 130 με τη σημ. 3 καὶ σ. 206 με τη σημ. 3.

39. Βλ. Kühner-Gerth I σ. 248 A 6 καὶ J. Wackernagel *IF* 1 (1892) 392-401.

κώλω τὸ ἄν, ὡς ἔστιν εὐρεῖν πολλαχοῦ παρὰ Πλάτωνι καὶ Ἀριστοφάνει. Ο Τζέτζης ὁμως κατάλαβε ὅτι πλεονάζει ἡ πρόθεσις ἀνὰ σύμφωνά μετὰ τὴν αττικὴ συνήθεια. Γι' αὐτὸ καὶ στὴν Ἐξήγηση 88, 6-8 παρατηρεῖ:

ἐπαίτιοι {οἶ} (del.) ἀντὶ τοῦ αἴτιοι καὶ

προῖει ἀντὶ τοῦ ἔπεμψεν Ἀττικά· περισσὰς γὰρ ἔχουσι τὴν ἐπὶ καὶ ᾤ.

79,29-80,3 ἐμεῖο· ἀπὸ τοῦ ἐμεῦ ἐμεῖο· ἀπὸ δὲ τοῦ ἐμοῦ γίνεται ἐμοῖο. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐμοῖο κτῆμα δηλοῖ ἢ πρᾶγμα ἐμόν, ὡς ἐμοῖο ἔστι τόδε. τὸ δὲ ἐμεῖο, ἐμοῦ φίλου ἢ γνωρίμου, ὡς τὸ ἐμεῖο κασιγνήτου τόδε ὑπάρχει ~ Σχόλια στο Ἐ 118a² Erbse <ἐμεῖο:> οὕτω Ζηνόδοτος. τινὲς δὲ ἐμοῖο, ἴν' ἢ κτητικῆ. Βλ. ἀκόμη Σχόλια στο A 396b¹ Erbse καὶ Σχόλια στο α 413 Dindorf.

80,7-9 εἰ δ' ἄγε· ... ἔστι δὲ ἡ ἔλλειψις⁴⁰ καὶ δεινότητος· λείπει γὰρ τὸ θέλει· οὕτω γὰρ ἔστιν, «εἰ δὲ θέλεις». Πρβ. καὶ 136,5 εἰ δ' ἄγε· {εἰ δέ} (del.) λείπει τὸ βούλει· εἰ δὲ βούλει, φησὶν, ὦ Θέτις... ~ Ευστάθιος 107,17 τινὲς μὲν σχῆμα νοοῦσιν ἐλλείψεως, οἶον εἰ δὲ βούλει, ἄγε πειράθητι. ἕτεροι δὲ τοῦτο τὸ σχῆμα ἐκ παραλλήλου φασί, δύο ἐνταῦθα ἰσοδυνάμων κειμένων λέξεων τοῦ τε εἰ παρακελευσματικοῦ ἐπιρρήματος καὶ τοῦ ἄγε (πρβ. Ἐξήγηση 80,10 ἄγε· ἐπιρρημα παρακελευσματικόν), ἀντὶ τοῦ εἰα ἄγε. Πρβ. Σχόλια στο β 178 Dindorf εἰ δ' ἄγε] τὸ εἰα καὶ ἄγε καὶ φέρε ἐπιρρήματα παρακελευσματικά· τὸ εἰ ἀντὶ τοῦ εἰα.

80,17-18 ...περιρρησεται τῷ δόρατι ~ Σχόλια D στο A 303 ἐρωήσει περὶ δουρί· περιρρησεται τῷ δόρατι.

81,23-24 ἐξοχὴ ὁ τρόπος, κενώρικε γὰρ τὸν Πάτροκλον τῶν λοιπῶν Ἀχιλλέως ἐτέρων (leg. ἐταίρων) ~ Σχόλια D στο A 307 κενώρικε δὲ τῶν λοιπῶν ἐταίρων τὸν Πάτροκλον κατ' ἐξοχὴν (πρβ. καὶ Σχόλια στο A 307 b Erbse). Παρόμοια διατύπωση συναντοῦμε στα Σχόλια D στο N 1 κενώρικε τῶν λοιπῶν Τρώων τὸν Ἔκτορα κατ' ἐξοχὴν. Πρβ. καὶ Ευστάθιο 114,34.

81,25 (πρβ. 90,20) ὁ δὲ Πάτροκλος υἱὸς μὲν ἦν Μενoitίου καὶ Σθενέλης ἢ Φιλομήλας. Το ὄνομα τῆς μητέρας τοῦ Πατρόκλου δὲν εἶναι καθορισμένο ἀπὸ τὴν παράδοση. Ὡς γιὸς τῆς Σθενέλης φέρεται στα Σχόλια στα Ἀρροναυτικά τοῦ Απολλωνίου Ροδίου I 71-4 Wendel· Σχόλια στον Ὀλυμπιονικο IX 106a καὶ 107a Drachmann· Σχόλια στο Π 14 Erbse. Το ὄνομα τῆς Φιλομήλας ἀπαντᾷ στα Προλεγόμενα τῶν Ἀλληγοριῶν Ἰλιάδος τοῦ Τζέτζη (στ. 430 καὶ 525), ὅπου καὶ τὶς δύο φορές, συνοδεύεται ἀπὸ τὸ Σχόλιο γρ. καὶ τῆς Σθενέλης. Βλ. καὶ Σχόλια στο δ 343 Dindorf: Φιλομηλεῖδη] τινὲς τὸν Πάτροκλον ἤκουσαν· Φιλομήλας γὰρ ἦν υἱός. Ὅπως ὁμως σημειώνει τὸ ἴδιο Σχόλιο, στον Ὅμηρο δὲν ἀπαντοῦν μητρωνυμικά, καὶ με αὐτὴ τὴν ἀπόψη συμφωνοῦν τὰ Σχόλια στο

40. Για τὴν ἐλλειψη ὡς αττικὸ χαρακτηριστικὸ βλ. Γρηγόριο Κορίνθιο § VI (σ. 29 κ.ε. Schaefer). Πρβ. Kühner-Gerth II σ. 485 A 1.

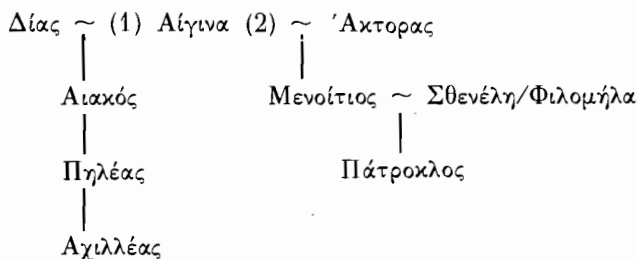
Λ 750 Erbse, ο Ευστάθιος 882,19-20 και ο Ηράκλειτος, *Ὀμηρικὰ προβλήματα* 7,6 Buffière⁴¹.

Ἄλλα ονόματα μας παραδίδει ο Απολλόδωρος βιβλιοθήκη III xiii, 8 συνείπετο δὲ καὶ Πάτροκλος ὁ Μεινοίτιος καὶ Σθενέλης τῆς Ἀκάστου ἢ Περιώπιδος τῆς Φέρητος ἢ, καθάπερ φησὶ Φιλοκράτης, Πολυμήλης τῆς Πηλέως.

Ὁ Ὀμηρος, ὅπως εἶδαμε, δεν μνημονεύει ποτέ το ὄνομα τῆς μητέρας του Πατρόκλου· γι' αὐτό μας επιτρέπεται να υποθέσουμε ὅτι το ὄνομά τῆς θα περιλαμβανόταν στο σύγγραμμα του Πορφυρίου *Περὶ τῶν παραλελειμμένων τῶ ποιητῆ ὀνομάτων*, ὅπου μνημονεύεται π.χ. το ὄνομα τῆς μητέρας του Πριάμου (βλ. Σχόλια D στο Γ 250).

Ὁ Πάτροκλος συνδέεται με συγγενικούς δεσμούς με τον Αχιλλέα. Βλ. *Ἐξήγησις* 90, 18 κ.ε. κατὰ γὰρ τοὺς λέγοντας Αἴγιναν ὕστερον γαμηθῆναι Ἄκτορι καὶ γεννηθῆσθαι Μεινοίτιον, οὗ καὶ Σθενέλας (leg. Σθενέλης) ἢ Φιλομήλας παῖς ὁ Πάτροκλος, θεῖος ἦν Ἀχιλλέως· κατὰ δὲ τοὺς φαμένους Ἄκτορα γῆμαι Δημοκράτην⁴², τὴν θυγατέρα Αἰγίνης, ἀνεψιὸς ἦν Ἀχιλλέως ὁ Πάτροκλος ἤτοι ἐξάδελφος, <ὡς> (suppl.) καὶ κατὰ τοὺς λέγοντας τὸν Πηλέα πρὸ Θέτιδος γῆμαι Πολυμήλαν τὴν Ἄκτορος θυγατέρα.

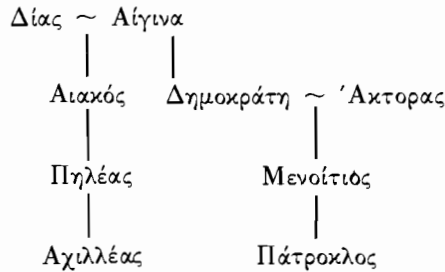
Σύμφωνα με την ἀποψη ὅτι ο Πάτροκλος ἦταν θεῖος του Αχιλλέα προκύπτει το ἀκόλουθο γενεαλογικὸ δένδρο:

Στη δεύτερη περίπτωση ἔχουμε το ἀκόλουθο γενεαλογικὸ δένδρο:

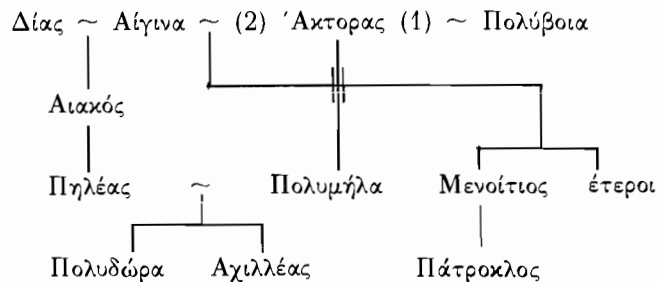
41. Βλ. Γ. Μ. Παράσολου, *Ἑλληνικά* 28 (1975) 60-65· W. Luppe, *WJA N.F.* 2 (1976) 99-104 και Α. Pippin-Burnett, *Three Archaic Poets*, Λονδίνο 1983, σ. 90 σημ. 31. Για μητρωνυμικά στον Ησίοδο βλ. τα Σχόλια στη *Θεογονία* 1002' a Di Gregorio και ὅσα σημειώνει ο West στον σχολιασμό του ἔργου ad l. Για το μαμμῶνυμο Φοῖβος (πρβ. *Ἐξήγησις* 124,5) βλ. Ησίοδο απ. 404 M.-W. και Ηράκλειτο *Ὀμηρικὰ προβλήματα* 7,6 Buffière (*FGH Hist* 244 F*98), ο οποίος απορρίπτει την ὑπαρξὴ μαμμῶνυμικού και προτιμᾷ τὴν ετυμολογία ἀπὸ τὸ φοῖβος (= λαμπρός).

42. Αν το ὄνομα ἔχει διαβαστεῖ σωστά, τότε πρόκειται για παραλλαγή του ονόματος *Δαμοκράτεια*, που παραδίδεται στα Σχόλια στον *Ὀλυμπιονικο* IX 106 b.

Η τρίτη περίπτωση είναι λιγότερο σαφής, πιστεύω όμως ότι μπορεί να διασταυρωθεί με τη μαρτυρία του Ευσταθίου 321, 3 κ.ε.: *ἐγάμει δὲ Ἴακτωρ Αἴγιαν τὴν ἥρωίδα μετὰ Πολύβοιαν τὴν πρώτην γυναῖκα, ἐξ ἧς εἶχε Μενοίτιον καὶ ἑτέρους, οὓς εὐρὼν ἐπιβουλεύοντας καὶ ἐξελάσας τῷ Πηλεΐ τὴν θυγατέρα Πολυμήλαν δίδωσι καὶ τὴν βασιλείαν, ᾧ καὶ γίνεται θυγάτηρ μὲν Πολυδώρα, υἱὸς δὲ Ἀχιλλεύς.*

Σύμφωνα με αυτή την εκδοχή έχουμε το ακόλουθο γενεαλογικό δένδρο:

Ο Van der Valk στο υπόμνημά του παραπέμπει στα εξής χωρία: Σχόλια στις *Νεφέλες* 1063 του Αριστοφάνη· Σχόλια στον *Ολυμπιονίκο* IX 106α του Πινδάρου· Απολλόδωρος, *Βιβλιοθήκη* III 163· Τζέτζης, Σχόλια στην *Ἀλεξάνδρα* 175 τοῦ Λυκόφωνα και παρατηρεῖ σχετικά: «omnes hi fontes dicunt Peleion non filiam sed neptim Actoris uxorem duxisse». Αξίζει να υπογραμμιστεῖ ἡ ομοιότητα ανάμεσα στους δύο βυζαντινοὺς λογίους, που διαφοροποιούνται από τις άλλες πηγές ως προς την Πολυμήλα.

Πρβ. Ευστάθιο 112,44 κ.ε. *Ἰστέον δὲ ὅτι τὸν Πάτροκλον ἢ παλαιὰ ἱστορία καὶ συγγενὴ τῷ Ἀχιλλεΐ παραδίδωσι λέγουσα, ὅτι Ἡσιόδός φησι (απ. 212a M. W.) Μενοίτιον, τὸν Πατρόκλου πατέρα, Πηλέως εἶναι ἀδελφόν, ὡς εἶναι αὐτανεψίους οὕτως ἀμφοτέρους ἀλλήλοις. Ὅπως παρατήρησε ο Schwartz, με τη βοήθεια των Σχολίων στον *Ολυμπιονίκο* IX 104-7 του Πινδάρου, ο Μενοίτιος δεν ἦταν ἀδελφός του Πηλέα ἀλλὰ του Αιακού⁴³.*

43. J. Schwartz, *Pseudo-Hesioda*, Leiden 1960, σ. 173.

Πρβ. και Σχόλια D στο Π 14 Μενότιος δὲ ἀποκίσας εἰς Ὀποῦντα Πάτροκλον ἐτέκνωσε. ὁ δὲ ἀποκτείνας καὶ αὐτὸς ἀκουσίως Ἀμφιδάμαντος παῖδα Κλησώνυμον καὶ ἐπὶ τούτῳ φυγῶν εἰς Φθίαν πρὸς Πηλέα κατὰ συγγένειαν ἐπέμψθη παρ' αὐτοῦ πρὸς Χείρωνα, ὃς αὐτὸν μετ' Ἀχιλλέως ἀνέθρεψεν. Ἡ ἱστορία παρὰ Φιλοστεφάνῳ (FHG III σ. 33 απ. 35 Müller).

82,4-6 ἀνὰ δὲ Χρυσήϊδα <καλλιπάρηον εἶσεν> (suppl.)· τὸ σχῆμα ὑπερβατόν, κἄν Ἑρμογένει οὐ δοκῆ τοῦτο ὑπερβατόν εἶναι, ὡς ὀπισθεν εἶπον (βλ. 31,12 κ.ε., ὅπου ἀντὶ κἄν ἐν τῷ Ἑρμογένει γρ. κἄν Ἑρμογένει). ἐγὼ δὲ τοῦτο ὑπερβατόν λέγω. Για τέτοιου εἶδους υπερβατά βλ. ἀκόμη 12,15-16· 86,1-123,20-22 και 128,4.

Βλ. Ευστάθιο 29,7-10, 889,35 κ.ε. και 1001,22-24 Ὅτι τὸ αὐτὰρ ἐπεὶ διὰ τε σκόλοπας καὶ τάρηρον ἔβησαν (O 1) οἱ μὲν γραμματικοὶ σχῆμα λέγουσιν ὑπερβατόν, οἱ δὲ ῥήτορες οὐκ ἀξιοῦσιν οὕτω καλεῖν αὐτό.

83,19 φύσει δὲ τὸ <τῆς> (suppl.) θαλάσσης ὕδωρ καθαρτήριον ~ Σχόλια D στο A 314 φύσει δὲ τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης καθαρτικόν ἐστίν ~ Ευστάθιος 108,28 διατὶ δὲ εἰς τὴν ἄλα· ἢ πάντως διὰ τὸ φύσει ῥυπτικὸν εἶναι τὸ τῆς θαλάσσης ὕδωρ... Πρβ. EM 126, 13 φύσει δὲ τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης καθάρσιόν ἐστι· Τζέτζης, Σχόλια στον στ. 656 του ἀριστοφανικοῦ Πλούτου. Πρόσθεσε και τα χωρία που συγκεντρώνει ο Platnauer στο σχόλιό του στον στ. 1192 τῆς Ἰφιγένειας τῆς ἐν Ταύροις τοῦ Ευριπίδη.

83,26-27 ἔρδον ῥέζω τὸ πράττω Δωρικῶς ῥέδω, ἔρεδον και Αἰολικῇ συγκοπῇ ἔρδον ~ Ευστάθιος 226,6-8 τοῦ δὲ ἔρδειν προϋπάρχει τὸ ῥέζειν..., ἐξ οὗ μεταθέσει και τροπῇ συνήθει του ζ̄ εἰς δ̄ τὸ ἔρδειν γίνεται. Δωριεῖς δὲ ῥέδδειν τὸ τοιοῦτόν φασιν.

84,17-23 ταῦροι μὲν γὰρ τὴν γῆν ἐργαζόμενοι και τρέφουσιν ἡμᾶς και τὸν ἥλιον βλέπειν χαρίζονται. ὅθεν Ὅμηρος βοῶν τοὺς ἐργάτας ἡλίου φησὶ και τούτων ἀναιρουμένων προσωποποιεῖ χαλεπαίνειν τὸν ἥλιον· και τοὺς Ὀδυσσεῶς ἐταίρους παιδευτικῶς διὰ τοῦτό φησι ἀπολέσθαι· οὔπω γὰρ οὐδεὶς ἐργάτην βοῦν ἀπεκτίνυε πλὴν Ἡρακλῆος, καθ' ἃ φησὶ που και Ἄρατος (Φαινόμενα 131-2). Πρβ. Αἰλιανό, Ποικίλη ἱστορία 5,14 Dilts.

Βλ. Σχόλια στον στ. 132 των Φαινόμενων (σ. 360,14-23 Maass· σ. 138,7-139,4 Martin): οἱ ἀρχαῖοι ἐφυλάττοντο τοὺς ἐργάτας βοῦς καθιερεῖν, τοῦτο δὲ και Ὅμηρος οἶδε... ἀσεβῆς γὰρ ἐδόκει τοῦτο εἶναι, τὸ σφαγῆναι ἀρότην. πρῶτοι δὲ Ἀθηναῖοι ἐγεύσαντο τῶν τοιούτων βοῶν, ἐπεὶ ποτε βουθυσίας ἀγομένης πόπανα κατέφαγεν. φασὶ δὲ και τοὺς Ὀδυσσεῶς ἐταίρους (μ 359-60) τοιούτους βοῦς κατεδῆδοκένας, ὠργίσθαι δὲ τὸν ἥλιον, ἐπεὶ οἱ ἀροτῆρες βοῦς τοῦ ὄραν ἡμᾶς τὸν ἥλιον αἰτιοὶ εἰσι ποριστικοὶ ὄντες τροφῆς.

85,6 ἀτρυγέτιο· ἀκάρπου ~ Σχόλια D στο A 316 ἀτρυγέτιο· ἀκαταπονήτου, πολλῆς ἢ, ὡς ἐνιοὶ φασι, τῆς ἀκάρπου. Πρβ. Ευστάθιο 1003,58 κ.ε. πόντος δὲ και νῦν ἀτρύγετος, ὁμοίως δὲ και θάλασσα, ὅθεν οὐδὲ τρυγῶμεν, ἢ ἀκαρπος

παρά τὴν τρύγην, ἢ παρὰ τὴν τρύγα, ὃ δηλοῖ τὸν Δημητριακὸν καρπὸν... Πρβ. και Ευστάθιο 108,44-45.

Ο Τζέτζης στη συνέχεια (85,6 κ.ε.) προβάλλει αντιρρήσεις για τη σημασία τρύγη ἢ καρπός = ἰχθύς και φαίνεται ἔτσι να απαντά σε Σχόλια ὅπως το β 370 Dindorf, ὅπου το πόντον ἐπ' ἀτρύγετον ερμηνεύεται ὡς ἐξῆς: τὸν πολλὴν τρύγα, ἤτοι πολλοὺς καρπούς, ἔχοντα, ἵνα σημαίνῃ τὸ ἄ ἐπίτασιν. Φυσικά καρποί της θάλασσας δεν μπορεί να εἶναι ἄλλοι ἀπὸ τα ψάρια. Η ἀντίρρηση λοιπὸν του συγγραφέα μας συνίσταται στη σκέψη ὅτι ἀτρύγετος θα ἔπρεπε να ἀποκαλοῦνται η γη και ο ουρανός, ὅπου υπάρχουν παρόμοιοι («καρποί»), τα ζῶα και τα πτηνά.

88,3 ἄσσον· ἐγγύς, ἐγγύων (leg. ἐγγίων), ἔσσω, ἄσσω και ἄσσω ἐπίρρημα ~ Ευστάθιος 112,36-38 ὅτι τὸ ἄσσω ἐπίρρημα σημαίνει μὲν τὸ ἐγγύς, γίνεται δὲ ἀπὸ τοῦ ἐγγύς, ἐγγιον, ἔσσω και ἄσσω. Βλ. και Ευστάθιο 630,16-18.

88,5 σφῶν· ἡμᾶς (leg. ὑμᾶς) δίχα τοῦ ν̄. σφῶν, ὑμῖν, δοτικὴ μετὰ τοῦ ν̄ ~ Σχόλια στο A 336a Erbse ἢ διπλῆ δέ, ὅτι Ζηνόδοτος γράφει σὺν τῷ ν̄ «ὃ σφῶν». τοῦτο δὲ σημαίνει ὑμῶν ἢ ὑμῖν, ὧν οὐδὲν ἀρμόζει τῷ λόγῳ τούτῳ, ἀλλὰ τὸ ὑμᾶς. Πρβ. και τα Σχόλια στο A 8 Erbse ἢ γὰρ σφῶν δύο πτώσεις ἐπιδέχεται, ὑμῖς τε και ὑμᾶς. Για την ἀντίστοιχη διαφορά ἀνάμεσα στο νῶν και το νῶν βλ. Σχόλια στο X 216a¹ Erbse.

88,10-14 Πατρόκλεις· ἀντὶ τοῦ Πάτροκλε... ἀπὸ τοῦ ὁ Πατροκλῆς τοῦ Πατροκλέους ὃ Πατρόκλεις, ὡς τὸ Ἑράκλεις ~ Σχόλια D στο A 337 Πατρόκλεις· ἀντὶ τοῦ Πάτροκλε. ἐσημάτισται γὰρ τὸ ὄνομα οὐκ ἀπὸ τῆς Πάτροκλος εὐθείας, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς Πατροκλῆς, ὡς Ἑρακλῆς ὃ Ἑράκλεις. Πρβ. Ευστάθιο 112,40 διχῶς και Πάτροκλος λέγεται ὡς Ἑτέοκλος και Πατροκλῆς ὡς Ἑτεοκλῆς. διὸ και ἡ κλητικὴ ἐνταῦθα ὃ Πατρόκλεις ἐστίν, ὡς τὸ ὃ Ἑράκλεις.

88,15 μάρτυροι· ὁ μάρτυρος εὐθεῖα Ἰωνικῶς.

Αὐτὸ το χαρακτηριστικὸ του μεταπλασμοῦ θεωρεῖται ἀπὸ τους Γραμματικούς Αἰολικὸ (πρβ. Kühner-Blass I 519 A). Βλ. Γρηγόριο Κορίνθιο § XVII (σ. 591 Schaefer) τὰ ὀνοματικά ὁ μάρτυρος και ὁ φύλακος κλίνουσι (scil. οἱ Αἰολεῖς). Σημειῶνω ὅτι στον Ἡρόδοτο η χρήση της λέξης φύλακος εἶναι πολὺ συχνότερη ἀπὸ ὅ,τι της λέξης φύλαξ, ἐνῶ παντοῦ χρησιμοποιεῖται η λέξη μάρτυς, και ὄχι μάρτυρος. Βλ. και Σχόλια στο Γ 280 α Erbse ὅτι Ζηνόδοτος γράφει «μάρτυρες». Ὅμηρος δὲ μάρτυρος κατὰ τὸ ἐνικὸν λέγει «Ζεὺς δ' ἄμμ' ἐπιμάρτυρος ἔστω» (H 76), οὗ πληθυντικὸν ἔσται τὸ μάρτυροι.

88,27 <ἀπηνέος>· ἀπηνῆς παρὰ τὸ ἄπο αἴνου ὑπάρχειν, ὅθεν περιγραφτέον (leg. προσγραφτέον) εἰς τὸ πῆ ~ Ευστάθιος 113,22-23 Ἑαττικοὶ δὲ ἀπηνῆς και τὸ ἀπλῶς ἄπο αἴνου ἔλεγον. Για τη διόρθωση πρβ. Ἑξήγηση 72,21 ὀρεσκῶοισι τοῖς ἐν ὄρει κοιμωμένοις (πρβ. EM 20,11), ὅθεν προσγραφτέον.

89,14 ὀλοῆσιν· ὀλεθρίαῖς ~ Σχόλια D στο A 342 ὀλοῆσιν· ὀλεθρίαῖς. Ὅπως παρατηρεῖ ο Τζέτζης, ο στίχος ἀπὸ μετρικὴ ἀποψη εἶναι προβληματικὸς, γιατί εἶναι μεσόκλαστος (βλ. σχετικά Ἑξήγηση 42,12 κ.ε.). Πράγματι, οὐ συλλαβῆς -λοη- (ἔτσι πρέπει να διορθωθεῖ η ἀνύπαρκτη λέξη λοῆ στο 89,16) της

λέξης *όλοησι* σχηματίζουν ιαμβικό πόδα αντί του αναμενόμενου σπονδείου. Ο Τζέτζης υποστηρίζει ότι η χασμωδία επιτρέπει, ανάλογα με τις υπάρχουσες μετρικές ανάγκες, τη δημιουργία μακράς ή βραχείας συλλαβής και επικαλείται ως απόδειξη το απ. 155 N² = 277 M. του Αισχύλου *Ίστρος τοιαύτας παρθένους λοχέεται*, όπου στη συλλαβή *τοῖ* παρατηρείται χασμωδική βράχυνση. Έτσι καταλήγει στο συμπέρασμα (89,29-90,1): *τὸ (leg. τοῦ) γὰρ ὄλοησι τὸ λῶ μικρὸν τὸ ἦ <μακρὸν> ἐποίησεν*.

Πρβ. Ευστάθιο 114,41 *τὸ δὲ πάθος τοῦ στίχου τὸ ἐν τῷ «ὄλοησι» θεραπεύουσι οἱ μετρικοί... λαγαροῦ ὄντος καὶ ἐκτείνοντος μουσικῶς τὴν λῶ συλλαβὴν διὰ τῆς ἐφεξῆς περισπωμένης*.

91,5 (πρβ. 57,4-5) *ἄμα· κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν· ὁμοῦ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ* ~ Σχόλια στο A 251 d Erbse τὸ «ἄμα» ἐπὶ καιροῦ, τὸ «ὁμοῦ» ἐπὶ τόπου. Πρόσθεσε και Αμμώνιο 34 Nickau. Ο Ευστάθιος (878,20) μας πληροφορεῖ ότι κατὰ τον Πausanία το *ὁμοῦ* εἶναι και χρονικό και τοπικό ἐπίρρημα.

91,21 *ἄφαρ· ταχέως* ~ Σχόλια D στο A 349 *ἄφαρ· εὐθέως* (πρβ. *Ἐξήγησι* 149,17), *ταχέως*. Βλ. ἀκόμη Σχόλια D στο A 594, B 453 και P 392· Σχόλια στο Φ 528a Erbse και Ευστάθιο 158,36.

91,25 *λιασθεῖς και χωρισθεῖς* ~ Σχόλια D στο A 349 *λιασθεῖς· χωρισθεῖς*.

91,28 *ἀλὸς πολιῆς· λευκῆς διὰ τὸν ἀφρόν* ~ Σχόλια D στο A 350 *πολιῆς· λευκῆς διὰ τὸν ἀφρόν*. Βλ. και Σχόλια D στο O 190 *πολιῆν· λευκὴν διὰ τὸν ἀφρόν ἢ ἀπλῶς λευκὴν*.

92,3 *οἶνοπα· μέλανα* ~ Σχόλια D στο A 350 *ἐπὶ οἶνοπα· ἐπὶ τὸν μέλανα*. Αξίζει να σημειωθεῖ ότι οι νεότερες ομηρικές εκδόσεις υιοθετοῦν τη γραφή του Αριστάρχου *ἐπ' ἀπίρονα* (βλ. Σχόλιο στο A 350 Erbse).

Ο Τζέτζης επιχειρεῖ να εξηγήσει την ταυτόχρονη παρουσία του λευκού και του μαύρου ως εξής (92,4-7): *τὸ ὕδωρ φύσει λευκὸν ἐστι, κατ' ἐπί<τασιν> δὲ τῶν ὀφθαλμῶν πρὸς τὸ βάθος ὀρώντων και σκοτιζομένων μέλαν δοκεῖ*. Πρβ. και 138,5-6 ἢ ἐπιφάνεια και τὰ ἄκρα τοῦ ὕδατος λευκά ἐστι, διὰ δὲ τὸ βάθος μέλαν τὸ ὕδωρ δοκεῖ. Βλ. και *Ἀλληγορίες Ἰλιάδος* Σ 458-9.

Βλ. Ευστάθιο 146,23-28 *Ὅτι ἀλληγορικῶς μὲν ἡ θαλασσία Θέτις ἀργυρόπεζα, διότι αἱ ὠσανεὶ πέζαι τῆς θαλάσσης, τουτέστι τὰ ἔσχατα, ὅσα πρὸς τῷ αἰγιαλῷ ἀργυρεὰ εἰσιν ὡς διάλευκα, μελάντερα δὲ τὰ ἐνδοτέρω. διὸ και ὁ ποιητὴς ἐπὶ μὲν αἰγιαλοῦ φησι· «θῖνα ἐφ' ἀλὸς πολιῆς» ἦτοι λευκῆς· ἐπὶ δὲ τοῦ ἐσωτέρω μέλανά τε και οἶνοπα πόντον λέγει*. Βλ. ἀκόμη Σχόλια στο γ 6 Dindorf, όπου η θυσία μαύρων ταύρων στον Ποσειδῶνα δικαιολογεῖται ως εξής: *μέλανας δὲ διὰ τὴν χροάν τοῦ ὕδατος τὴν ἐκ τοῦ βάθους*· πρβ. Κορνούτο *Ἐπίδραμη* σ. 42,16-18 Lang και *θύουσιν αὐτῷ* (scil. τῷ Ποσειδῶνι) *ταύρους παμμέλανας διὰ τὴν χροῖαν τοῦ πελάγους*. Πρβ. Σχόλια D στο Π 3 *μελάνυδρος· βαθεῖα, σκοτεινὴ· τοῦ γὰρ μελαίνεσθαι αἴτιον τὸ βάθος*.

92,11-12 *Θέτις ἢ Χείρωνος τοῦ Κενταύρου τοῦ φιλοσόφου και Χαρικλοῦς θυγάτηρ*. Πρβ. και *Προλεγόμενα* στις *Ἀλληγορίες Ἰλιάδος* 426 και *Θέτιδος τῆς*

θυγατρὸς Χείρωνος φιλοσόφου και *Anecdota Oxoniensia* III 377 Cramer.
 Βλ. Σχόλια στον Πυθιονίκο IV 182 του Πινδάρου: Χαρικλῶ γυνὴ Χείρωνος,
 θυγάτηρ Ἀπόλλωνος..., ἐξ ἧς και Χείρωνος Κάρυστος... ὁ δὲ Ἡσίοδος (απ. 42
 M.-W.) *Ναῖδα φησὶ τὸν Χείρωνα γῆμαι.*
 Ὅτι η Θέτις ἦταν κόρη της Χαρικλούς φαίνεται ὅτι μαρτυρεῖται μόνο ἀπὸ του
 Τζέτζη.

93,18-20 (πρβ. 99,15-18) οὐκ ἄλλο δ' ἐστὶν ὁ χειμῶν ἢ ὕδωρ, ὃ και Θέτις
 και Φόρκυς και Ποσειδῶν και Νηρεὺς και μυρίας ἐτέρας κλήσεις πλουτεῖ ~
 Ἀλληγορίες Ἰλιάδος Σ 87-9

*τὸ ὕδωρ τὸ θαλάσσιον πολλὰς γὰρ κλήσεις ἔχει,
 Φόρκυς και Τρίτων, Ποσειδῶν, Νηρεὺς και Ἀμφιτρίτη,
 Θέτις και Νηρηίδες δέ, και ἕτερα μυρία.*

93,26-28 Ἐμπεδοκλῆς μὲν γὰρ και οἱ Στωικοὶ χειμῶνά φασιν ἀέρος
 πύκνωσιν εἰς τὸ ἄνω βιαζομένου, θέρουσ (leg. θέρος) δὲ πύκνωσιν πυρός εἰς τὸ
 κάτω ~ Ἀλληγορίες Ἰλιάδος Υ 362-4

*Ἐμπεδοκλῆς και Στωικοὶ θέρος φασὶν ὑπάρχειν
 πύκνωσιν κάτω τοῦ πυρός, χειμῶνα δ' ἀναστρόφως
 ἀέρος εἶναι πύκνωσιν ὡς πρὸς τὸ ἄνω μέρος.*

95,6 ὀρεγνύς· ἐκτεΐνας ~ Σχόλια D στο A 351 ὀρεγνύς· ἐκτεΐνας.

97,7 ἐγγυαλίξαι· κυρίως τὸ εἰς γυῖα, ἦτοι τὰς χεῖρας, τιθέναι ~ Ευστάθιος
 250, 36 «ὃ δὴ θεὸς ἐγγυαλίξει» τουτέστιν εἰς χεῖρας δώσει. γυῖα γὰρ πολλαχού αἱ
 χεῖρες. Πρβ. και Σχόλια στο A 353c Erbse.

97,16-17 τυτθὸν και τυτθός (leg. τιτθόν· πράγματι, μερικὰ χειρόγραφα
 της Ἰλιάδας παραδίδουν αὐτὴ τη γραφή) κατὰ τροπὴν τοῦ διχρόνου εἰς δίχρονον·
 ὅθεν τυτθὸν κυρίως τὸ ἐπιμαστίδιον βρέφος, καταχρηστικῶς δὲ και πᾶν τὸ
 μικρόν. Ἡ διόρθωση του τυτθός σε τιτθόν εἶναι ἀπαραίτητη, ὄχι μόνο για να
 γίνεῖ κατανοητὴ η τροπὴ του διχρόνου σε δίχρονο, ἀλλὰ και για να
 δικαιολογηθεῖ η κυριολεκτικὴ σημασία της λέξης· ὅπως εἶναι γνωστό, τιτθός
 εἶναι η θηλὴ του μαστοῦ. Βλ. Ευστάθιο 117,13-14 ἔστι δὲ τυτθὸν ἐκ μεταφορᾶς,
 φασί, τῶν ὑποτιθῶν ἦγουν ἐπιμαζίων βρεφῶν τροπὴ συνήθει τοῦ ἰ εἰς τὸ ὕ. Για
 παρόμοιες φωνητικὲς τροπές βλ. Ευστάθιο 137,44-46 γίνονται δὲ αἱ τοιαῦται
 λέξεις (scil. παιῶν, παιάν) ἐκ τοῦ παῖω, τὸ θεραπεύω, αὐτὸ δὲ ἐκ τοῦ παῖω τροπὴ
 τοῦ διχρόνου εἰς δίχρονον.

99,24 Νηρεὺς μὲν ἀπὸ τοῦ νήχω καλεῖται διὰ τὴν νήξιν (πρβ. 106,22-23,
 ὅπου ἀντὶ τῷ γρ. τό· 138,10) ~ EM 604,40 ὁ θαλάσσιος δαίμων ἀπὸ τῆς νήξεως
 και τοῦ ῥαδίως νεῖν, οἶονεὶ ὁ νηχόμενος θεός. Πρβ. και Ευστάθιο 437,15.

99,28-29 Φόρκυς δὲ παρὰ τὸ φέρειν τὰς ὀλκάδας. Ο Τζέτζης χρησιμοποιοῖ την ἴδια ετυμολογία για τη Νηρηίδα Φέρουσα, που μνημονεύεται στο Σ 43 τῆς Ἰλιάδος (βλ. Ἰακώβ *Ἰλιάδος* Σ 96 Boiss.). Πρβ. και Ἐξήγησι 112,7.

100,2-3 ...ἥτις Θέτις και εὐθεσία και σύγκρασις γίνεται τὸ στοιχείον (leg. τῶν στοιχείων). Πρβ. 106,22-24 τοῦ μὲν Νηρέως... θυγάτηρ ἦτο μέρος ἢ Θέτις ἐπὶ (leg. ἐστὶ) τὸ ἀνιμώμενον ὕγρον και εὐθετοῦν και κοσμοῦν.

Το ὄνομα της Θέτιδας σχετίζεται, προφανῶς, με το ρῆμα τίθεμαι στη σημασία «διευθετῶ, τακτοποιῶ». Πρβ. Κορνούτου Ἐπιδρομή σ. 27,11 Lang ἢ δὲ κατὰ τρόπον διαθεῖσα πάντα Θέτις... Σχόλια στο A 399-406 Erbse Θέτιν δὲ τὴν θέσιν και φύσιν τοῦ παντός. Βλ. και τις τρεις αλληγορικές εκδοχές του Ευστάθιου για τη συνωμοσία των Θεῶν ἐναντίον του Δία, οι οποίες παρατέθηκαν παραπάνω σ. 34. Την ἴδια ετυμολογία συναντοῦμε στα Σχόλια στη Θεογονία του Ησιόδου προκειμένου για τη Θέμιδα: 135c (σ. 31,10-11 Di Gregorio) <Θέμιν τε:> Θέμιν τὴν θέσιν τοῦ παντός τὴν ἀμετάθετον. 901a (σ. 111,7-8 Di Gregorio) Θέμιν: τὴν εὐθεσίαν τῶν πάντων, διὰ τὸ νομίμως κινεῖσθαι.

100,11-12 Ὁκεανὸς δὲ καλεῖται παρὰ τὸ ὠκέως νάειν, ἦτοι ταχέως ῥέειν ~ Ευστάθιος 978,49 τὸν δὲ Ὁκεανὸν λέγεσθαι ἀπὸ τοῦ ὠκέως νάειν.

100,17 καρπαλίμως· ταχέως ~ Σχόλια D στο A 359 καρπαλίμως· ταχέως.

100,20 ἦτ' ὀμίχλη· τὸ ἦτε παραβολῆς ἐπίρρημα ~ Ευστάθιος 117,34 ἔστι δὲ τὸ ἦτε παραβολικὸν ἐπίρρημα.

103,21-23 διαφέρει γάρ, ἔφην (πρβ. 90,26-28 ἄγω και φέρω διαφέρει· ὅτι τὸ μὲν ἄγω ἐπὶ ἐμφύχου ἐλκομένου δίκην αἰχμαλώτου λέγεται, τὸ δὲ <φέρω suppl. coll. 103, 21-23> ἐπὶ ἀψύχου και βασταζομένου), τὸ ἄγω τοῦ φέρω· τὸ μὲν γάρ ἄγω ἐπὶ ἐμφύχων λέγεται βιαίως ἀγομένων, τὸ δὲ φέρω ἐπὶ ἀψύχων και βασταζομένων.

Για τη διαφορά των δύο ρημάτων βλ. Αμμώνιο 4 Nickau με τα σχετικά testimonia και Σχόλια στο Ψ 512-3a¹ Erbse. Τη διαφορά αὐτή τη μνημονεύει και ο Ευστάθιος (57,14-15 και 573,13), ἀλλά στο 57,21 κ.ε. παρατηρεῖ: ἔστιν ὅτε ἀδιαφοροῦσιν (= χρησιμοποιοῦν τα ρήματα χωρίς σημασιολογική διάκριση). Για την ἀδιάκριτη χρήση των ρημάτων βλ. Ευστάθιο 119,24-25· 684,7· 688,43 (με τη σχετική σημείωση του Van der Valk) και 864,58-59.

104,2-3 ὅτι Ἀπόλλων ὁ ἥλιός ἐστι, τόξα αὐτοῦ νῦν τὸ λοιμῶδες κατάστημα. Πρβ. 82,1-2 θεῶ· νῦν τῶ Ἀπόλλωνι, ἦτοι ἡλίῳ· διὰ γάρ τὸν συμβάντα λοιμὸν ἐκ τοῦ ἡλίου ... 104,15-18 ἐκάτοιο· τοῦ Ἀπόλλωνος, ἦτοι τοῦ ἡλίου, παρὰ τὸ ἔκαθε και πόρρωθε τοξεύειν. ἀπὸ γάρ οὐρανοῦ τὰς βολὰς τῶν ἀκτίνων πέμπων και θερμαίνων παρὰ φύσιν τὴν γῆν ἐπάγει τὰ λοιμικά. Πρβ. και Ἰακώβ *Ἰλιάδος* T 44-5 Boiss. Βλ. σχετικά Ευστάθιο 22,19-20 και Ηρόκληιτο Ὀμηρικὰ προβλήματα 6,5 και 8,1 Buff. (FGrHist 244F *98) και Κορνούτο Ἐπιδρομή, σ. 65,11 κ.ε. (FGrHist 244F **99).

105,1 αἶψα ταχέως ~ Σχόλια D στο A 387 αἶψα δέ ταχέως δέ.

106,11 τὴν δὲ κόρην τοῦ Θησέως (leg. Βρισέως) Ἴπποδάμειαν ἀπὸ τῆς κλισίης ἀγαγόντες οἱ κήρυκες ἐπορεύθησαν ~ Σχόλια D στο A 392 κούρη Βρισῆος· τὴν Βρισέως θυγατέρα Βρισήδα. ἔοικε δὲ πατρωνυμικῶς τὰ ὀνόματα αὐτῶν σχηματίζειν ὁ ποιητὴς καὶ οὐ κυρίως· ὡς γὰρ οἱ ἄλλοι ἀρχαῖοι ἱστοροῦσιν, ἡ μὲν Ἀστυνόμη ἐκαλεῖτο, ἡ δὲ Ἴπποδάμεια. Πρβ. καὶ Τζέτζη Προλεγόμενα στίς Ἀλληγορίες Ἰλιάδος 1133 με το σχετικὸ Σχόλιο που παραθέτει ο Boissonnade. Βλ. ἐπίσης Ευστάθιο 77,28 κ.ε.

Για το ὄνομα Ἴπποδάμεια βλ. Ἐξήγηση 85,24 (καὶ ὄχι 75,25, ὅπως ἀπὸ παραδρομῆ παραπέμπει ο Πίνακας κυρίων ονομάτων). Για τὴν Ἀστυνόμη βλ. Ἐξήγηση 18,21· 29,7· 82,8· 104,1· 105,19 καὶ 121,25.

106,13-15 ἀλλὰ σύ, εἰ δύνασαι γε, <περίσχεο παιδὸς ἔηος> (suppl.)· ἀλλ' ὦ χειμέριον καὶ ὑγρὸν κατάστημα, ἀντιλαμβανόμενόν μου ὡς Ὀμηριδίου (leg. μήτηρ ἰδίου) παιδὸς περίσχεο καὶ βοήθησον. Ἡ διόρθωση βασίζεται στο ἐρμῆνευμα του ἴδιου του Τζέτζη (106,16) <ἔηος>· ἐὸς καὶ ἐὺς ὁ ἴδιος. Στο υπόλοιπο τμήμα τῆς ἀκατανόητης λέξης Ὀμηριδίου πιστεύω ὅτι λανθάνει ἡ συντομογραφημένη λέξη $\overline{\mu\eta\rho}$ = μήτηρ⁴⁴. Ὁ Τζέτζης επανειλημμένα χαρακτηρίζει τὴ Θέτιδα ἀλληγορικὰ «χειμέριον κατάστημα». Βλ. π.χ. 113,15-19· 113,23-26· 114,2-8.

106,18 ἐλθοῦσ' Ὀλυμπόνδε· ἀνελθοῦσαν εἰς τὸν ὀλολαμπῆ οὐρανὸν (πρβ. 117,18-19) ~ Ευστάθιος 27,34 ἡ δὲ ἀλληγορία Ὀλυμπον τὸν οὐρανὸν λέγει ὡς οἶον ὀλόλαμπον.

110,18-21 οἱ γεν{ν}ητὸν (del.) οὖν αὐτὸν (scil. τὸν κόσμον) λέγοντες εἶναι πρῶτον σκοτεινὸν καὶ συγκεχυμένον φασὶν εἶναι καὶ ἀδιάρθρωτα (leg. ἀδιάρθρωτον), ὃ (leg. ὄν) καὶ Κρόνος (leg. Κρόνον) ὡς καὶ κορώνουν (leg. κορόνουν) καὶ μελανίζοντα καὶ θολοῦντα τὸν νοῦν. οὐδεὶς γὰρ νοῦς ἀνθρώπου τὰ τότε γινώσκει. Πρβ. Προλεγόμενα στίς Ἀλληγορίες Ἰλιάδος 285-7

τοῦ πρωτογόνου ζοφεροῦ χάους εἰς γῆν ραγέντος,
ὃ Κρόνον λέγουσι σοφοὶ Διὶ ταρταρωθέντα·
ἄερος φάναντος λαμπροῦ, τὸ σκότος γὰρ ἐκρύβη.

Βλ. ἐπίσης Τζέτζη Σχόλια στα Ἔργα καὶ Ἡμέρες του Ησιόδου στ. 111 Gaisford ὁ Κρόνος καὶ ἡ ἄγνοια ἢ θολοῦσα τὸν νοῦν. Κρόνος γὰρ ἢ ἄγνοια νῦν παρὰ τὸ κορὸν καὶ μέλανα καὶ σκοτεινὸν τὸν νοῦν ἀπεργάζεσθαι.

Βλ. σχετικὰ Ἰωάννη Διάκονο Σχόλια στὴ Θεογονία του Ησιόδου στ. 383 (σ. 325

44. Για μια ἄλλη περίπτωση σύντηξης βλ. ΕΕΦΣΠΘ, σ. 173. Μια εναλλακτικὴ λύση, ἴσως θὰ ἦταν νὰ γράψουμε ὡς περ ἰδίου παιδός· πρβ. 146,24-25 ὡς πρὸς ἰδίαν μητέρα.

Flach) ... *ἐπι Κρόνου, τοῦ ἀφανοῦς δηλαδὴ βίου καὶ κοραίνοντος· αὐτόθι* στ. 617 (σ. 340 Flach) *Κρόνον γὰρ νῦν τὸν πατέρα νομιστέον, κορὸν νοῦν ὄντα καὶ ἀκατάληπτον. τὴν γὰρ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται;* Βλ. καὶ Σχόλια στη Θεογονία στ. 137 (σ. 32,5-6 Di Gregorio) με τὰ σχετικὰ testimonia. Οἱ παραπάνω ἐρμηνείες προϋποθέτουν τὴν ἐρμηνεία τῆς λέξης *κορός* = *μέλας* (EM 529,30). Διαφορετικὴ εἶναι ἡ ἐρμηνεία τοῦ πλατωνικοῦ Κρατύλου 396b, 6-7 *κόρον γὰρ σημαίνει οὐ παῖδα, ἀλλὰ τὸ καθαρὸν αὐτοῦ* (scil. τοῦ Κρόνου) *καὶ ἀκήρατον τοῦ νοῦ*. Τὴν ἐρμηνεία αὐτὴ τὴν ἀποδέχονται: ὁ Πρόκλος στὸ Ὑπόμνημά του στὸν Κρατύλο σ. 59,5 κ.ε. Pasquali, τὸ EM 540,5, ὁ Εὐστάθιος 203,19 καὶ τὰ Σχόλια στὰ Ἔργα καὶ Ἡμέρες τοῦ Ησιόδου στ. 111 Pertusi, ὅπου βλ. καὶ τὰ σχετικὰ testimonia.

110,24-26 *ὁ γὰρ σκοτεινὸς ἐκεῖνος ἀήρ καὶ παχὺς* (scil. ὁ Κρόνος) *ἐκ τῆς ῥέας καὶ ρεύσεως τῶν συνεχῶν ὑδάτων, ἤγουν τῆς ἀκατεργάστου καὶ καθύδρου* (leg. καθύγρου) *καὶ πηλώδους γῆς, ἐγέννα τινά...*

Βλ. EM 701,23 *Χρύσιππος* (SVF 1084, II 318,12-13 Arnim) *λέγει τὴν γῆν ῥεάν κεκλήσθαι, ἐπειδὴ ἀπ' αὐτῆς ρεῖ τὰ ὕδατα*. Πρβ. καὶ Εὐστάθιο 978,50 καὶ Σχόλια στη Θεογονία 135b (σ. 31,6 κ.ε. Di Gregorio).

112,30-113,4 (πρβ. 92,20 κ.ε.) *ἐκ δὲ τῶν στοιχείων πᾶν γεννητὸν* (leg. γεννητικόν), *ἐξαιρέτως δὲ τὸ ὑγρὸν, τοῦ Ἀχιλέως μήτηρ καλεῖται καθ' Ὅμηρον, ὅτι θυμοειδῆς ὁ ἦρως δίκην θαλάσσης ὅτι τε λεκανομαντείας* (leg. λεκανομαντεία) *προσέχων {τῆ} (del.) ἐκ τοῦ ὕδατος τὸ συμβησόμενον πᾶν οἱ ἐγένωσκε*. Πρβ. Ἀλληγορίες Ἰλιάδος Σ 52-3

*Ἡ θάλασσα καλεῖται δὲ δευτέρως τούτου μήτηρ
διὰ τὸ ἄγριον αὐτοῦ καὶ θυμικὸν τοῦ τρόπου.*

καὶ Ἀλληγορίες Ἰλιάδος Α 190-1

*καὶ ὅτι ἐκ τοῦ ὕδατος καὶ λεκανομαντείας,
ὡς ἐκ μητρός, ἐμάνθανε τὰ μέλλοντα γενέσθαι.*

113,13 ...*ἄπερ ὁ ποιητὴς ἐν Ὀδυσσεΐα καὶ «Νηρηίδων θρῆνον» καλεῖ*. Πρβ. καὶ Ἀλληγορίες Ἰλιάδος Α 197-9

*ἡ δὲ θρηνῶδες γοερὸν ὥσπερ ἐκμυκωμένη
πάλιν εἰς κοίτην τὴν αὐτῆς εὐθέως ὑπεστράφη·
ἄπερ καὶ θρῆνον Θέτιδος φησι καὶ Νηρηίδων.*

Ορθὰ ὁ Boissonade παραπέμπει στὸ ω 47 κ.ε. τῆς Ὀδύσσειας, ὅπου ὁμως, ὅπως παρατηρεῖ, δὲν ἀπαντᾷ αὐτολεξεί ἡ συμπλοκὴ «θρῆνος Νηρηίδων».

115,2 ἔλσαι· ἐλάσαι (leg. συνελάσαι?), συγκλείσαι ~ Σχόλια D στο A 401 ἔλσαι· συνελάσαι, συγκλείσαι.

115,3-4 ἐπαύρωνται τῆς †αὐρώδους† (inter cruces posui) καὶ ἀστάτου καὶ γαύρου ἀβουλίας Ἀγαμέμνωνος ἀπολαύουσιν ~ Σχόλια D στο A 410 ἴν' ἀπολαύσωσι πάντες τῆς ἀβουλίας τοῦ βασιλέως. Ἡ λέξη αὐρώδης εἶναι ἀμάρτυρη. Ἄν ὁ ἐκδότης μεταγράφει ὀρθά τὸ χειρόγραφο, μήπως μπορούμε νὰ υποθέσουμε ὅτι ἡ λέξη σχηματίστηκε ἀπὸ τὴν αὔρα καὶ εἶναι ἓνα συνώνυμο τοῦ ἀνεμώλιος (= ἀστατος) ποὺ παράγεται ἀπὸ τὸ ἄνεμος;

117,8-9 τερπικεραύνω· ... τῶ τερπομένῳ κεραυνοῖς ~ Σχόλια D στο A 419 τερπικεραύνω· τερπομένῳ κεραυνοῖς ἢ καταγωνιζομένῳ τοὺς ἐναντίους καὶ τρέποντι κεραυνοῖς (= Σχόλια D στο Θ 2). ΓΙΑ τὴ δεύτερη ἐρμηνεῖα βλ. Εὐστάθιο 486,43.

117,22 ἀγάννιφον· ἢ τὸν οὐδόλωσ χιονιζόμενον ἢ τὸν ἄγαν ~ Σχόλια D στο A 420 ἀγάννιφον οὖν ἦτοι τὸν πάνυ κατανιφόμενον ἢ οὐδόλωσ. Πρβ. Σχόλια στο A 420 c Erbse καὶ Εὐστάθιο 127,21 κ.ε.

117,26-27 Ζεὺς νῦν τὸ ὄμβριον, ὡς ἔφην, κατάστημα παρὰ τὸ δεύω, δεύσω, Δεύς, καὶ Ζεὺς ~ Εὐστάθιος 153,35 δεύω, τὸ βρέχω, Δεύς καὶ Ζεὺς.

118,18-20 πρώην γὰρ Ὀκεάνης ἐλέγετο (scil. ὁ Νεῖλος), εἶτα δι' ἐπιρροὴν ὀξεῖαν Ἀετός, εἶτα Αἴγυπτος καὶ μετέπειτα Νεῖλος ~ Διόδωρος Σικελιώτης I 19,4 τὸν δὲ ποταμὸν ἀρχαιοτάτον μὲν ὄνομα σχεῖν Ὀκεάνην, ὅς ἐστι ἑλληνιστὶ Ὀκεανός· ἔπειτα διὰ τὸ γινόμενον ἔκρημά φασιν Ἀετὸν ὀνομασθῆναι, ὕστερον δ' Αἴγυπτον ἀπὸ τοῦ βασιλεύσαντος τῆς χώρας προσαγορευθῆναι... τελευταίας δὲ τυχεῖν αὐτὸν ἧς νῦν ἔχει προσηγορίας ἀπὸ τοῦ βασιλεύσαντος Νειλέως⁴⁵.

Στο ψευδοπλουτάρχειο σύγγραμμα *Περὶ ποταμῶν καὶ ὄρων ἐπωνυμίας* (VII σ. 308,6 Bern.) μνημονεύονται τὰ ὀνόματα Μέλας, Αἴγυπτος καὶ Νεῖλος. Πρβ. καὶ Σχόλια στὴ *Θεογονία* τοῦ Ησίοδου στ. 338 με τὰ testimonia τοῦ Di Gregorio. ΓΙΑ τὸ ἀμάρτυρο ἀπὸ ἀλλοῦ ὄνομα Ἀετός βλ. Στέφανο Βυζάντιο (44,19) s.v. Αἴγυπτος, ὅπου διαβάζουμε: ἐκλήθη ἡ χώρα.. καὶ Ἀετία ἀπὸ τινος Ἰνδοῦ Ἀετοῦ. Τέλος, ἓνας ποταμός Ἀετὸς μαρτυρεῖται στὴν περιοχὴ τοῦ Καυκάσου· βλ. Σχόλια στο *Εἰδύλλιο* VII 77 τοῦ Θεοκρίτου καὶ τὰ testimonia ποὺ συλλέγει ὁ Di Gregorio στὰ Σχόλια στὴ *Θεογονία* στ. 527 (σ. 82,7).

118,25 χθιζός· ἀντὶ τοῦ χθές, πρὸ ὀλίγου ~ Σχόλια D στο A 424 χθιζός· χθές.

122,12-14 διαφέρει δὲ λιμὴν καὶ ὄρμος· λιμὴν μὲν γὰρ λέγεται ἀκύμαντος τόπος θαλάσσης, ἐν ᾧ πολλὰ πλοῖα καταίρειν δύνανται, ὄρμος δὲ ὁ σταθμός πλοίου ἐκάστου⁴⁶ ~ Σχόλια στο A 432 a Erbse διαφέρει δὲ λιμὴν ὄρμου· λιμὴν

45. Βλ. D. Taverna, Sull' origine del nome Νεῖλος, *Aegyrius* 48 (1968) 31-35.

46. Βλ. Kurt, ὁ.π., σ. 187 κ.ε. καὶ 191 κ.ε.

μὲν γάρ ἐστι τὸ πᾶν, ὄρμος δὲ τὸ πρὸς τὴν γῆν ~ Ευστάθιος 130,1 ὄλον μὲν ὁ λιμὴν, μέρος δὲ ὁ ῥηθησόμενος ὄρμος. Διαφορετικά ὁ Αμμώνιος 353 Nickau καὶ τὰ Σχόλια D στο A 435 εἰς ὄρμον· εἰς τὸν λιμένα.

123,16 πρυμνήσια· τὰ ἀπόγεια (leg. ἀπόγεια) σχοινία⁴⁷ ~ Σχόλια D στο A 437 πρυμνήσια· τὰ ἀπόγεια σχοινία, οἷς ἐκ τῆς πρύμνης προσδεσμεῖται ἡ ναῦς πρὸς τῆ γῆ ~ Ευστάθιος 131,6 πρυμνήσια δὲ τὰ ἀπόγεια σχοινία.

124,25 κ.ε. οὐλοχύτας· μετὰ κανῶν κριθᾶς ἄσι βεβρεγμένας· τοῦτο δ' ἐποιοῦν ἢ μεμνημένοι τῆς παλαιᾶς κριθοφαγίας καὶ βαλανοτροφίας καὶ εὐχαριστοῦντες θεοῖς... ἢ συμβολικῶς διὰ τούτων πολυπληθία (leg. πολυπληθίαν) πάντων ἐπευχόμενοι ~ Σχόλια D στο A 449 οὐλοχύτας· οὐλᾶς, εἰσὶ δὲ κριθαὶ μετὰ ἄλῶν μεμιγμέναι, ἃς ἐπέχεον τοῖς ἱερουργουμένοις ζώοις πρὸ τοῦ θύεσθαι, ἤτοι πολυπληθείας χάριν ἢ μνήμην ποιούμενοι τῆς ἀρχαίας βρώσεως. ὡς γάρ φησι Θεόφραστος ἐν τῷ Περὶ εὐρημάτων, πρὶν ἢ μάθωσιν οἱ ἄνθρωποι ἀλεῖν τὸν δημητριακὸν καρπὸν οὕτω σώας αὐτὰς ἤσθιον· ὄθεν οὐλᾶς αὐτὰς φησιν ὁ ποιητής ~ Ευστάθιος 132,25-32 οὐλοχύται οὐλαὶ ἦσαν τουτέστι κριθαὶ μετὰ ἄλῶν, ἃς ἐπέχεον τοῖς βωμοῖς πρὸ τῆς ἱερουργίας. ἐποιοῦν δὲ τοῦτο ἢ πολυπληθειαν καρπῶν οἰονίζόμενοι... ἢ ἄλλως διὰ τὸ πρὸς θεοὺς εὐχάριστον ὑπὲρ τῆς εἰς τὸ ζῆν εὐεργεσίας, ἐπεὶ τοῦ βαλανοφαγεῖν καὶ τῆς τῶν δρυκάρπων ἀπαλλαγέντες τροφῆς εἰς ἡμέρον βίον τὸν ἐκ τῶν σπορίμων μετέπεσον... διὸ καὶ κριθαί, φασίν, ἐκλήθησαν, διότι αὐτῶν εὐερεθεισῶν διεκρίθησαν τῶν ἀλόγων ζώων οἱ ἄνθρωποι. Πρβ. καὶ Ευστάθιο 664,34. Ἡ παρουσία τῶν κανῶν στο ερμήνευμα τοῦ Τζέτζη ἐξηγεῖται ἀπὸ το γεγονός ὅτι, σύμφωνα με τὰ Σχόλια στο A 449 b Erbse οὐλοχύται λέγονταν καὶ τὰ κανᾶ που περιείχαν τὸ κριθάρι.

126,22-23 αὐ ἔρυσαν· εἰς τοῦπίσω ἔστρεφον τὸν τράχηλον τοῦ ἱερείου μέλλοντες αὐτὸ σφαγιάσαι ~ Ευστάθιος 134,14 κ.ε. ...εἰ μὲν τοῖς ἄνω ἔθουσιν, ἀνακλᾶν τὸν τοῦ ἱερείου τράχηλον, ὥστε ἀφορᾶν ὡς εἰς οὐρανόν. καὶ ἐλέγετο τοῦτο αὐ ἐρύειν ἐν παραθέσει δύο λέξεων ἢ ἀερεύειν ἐν συνθέσει κατὰ ὑφέν, τουτέστιν ὀπίσω ἔλκειν.

126,24-28 καὶ οἱ μὲν ἢ κνίσσα τῆς κνίσσης θηλυκῶς λέγουσιν, οἱ δὲ τὰ κνίσση (leg. κνίσση) δίπτυχα ποιήσαντες, ἤγουν διπλώσαντες αὐτά. καὶ πού τις γράφει τὸ κνίσος ὀπτῶν ὀλλύεις τοὺς γείτονας (IV σ. 687 Meineke = fr. ad. 608 [III p. 517] K.).

Για τὴν ὀρθογραφία τῆς λέξης βλ. Ευστάθιο 444,29-30 τὴν δὲ κνίσσαν πολλὰ τῶν ἀκριβῶν ἀντιγράφων δι' ἑνὸς σ̄ γράφουσιν ἐκτάσει τῆς παραληγοῦσης (i.e. κνίσα) καὶ ἀρέσκειται οὕτω καὶ Ἡρωδιανός.

Για τὸ γένος τῆς λέξης βλ. Σχόλια στο Φ 363c Erbse αἰ παρ' Ὀμήρω ἢ κνίσα θηλυκῶς εἴρηται. Πρβ. Πορφύριο I 253,1 καὶ Ευστάθιο 668,33.

47. Βλ. Kurt, ὁ.π., σ. 178 κ.ε.

127,5 *αἶθοπα οἶνον· τὸν οὐ (leg. οὐ τὸν) μέλανα, ἀλλὰ τὸν φύσει θερμὸν πεφυκότα* ~ Σχόλια D στο A 462 *αἶθοπα· μέλανα ἢ θερμὸν*. Ο Τζέτζης υιοθετεῖ ἐδῶ τη δεύτερη σημασία, που απουσιάζει ἀπὸ ἀνάλογα λήμματα των Σχολίων D (βλ. Δ 259 και E 341). Βλ. Ευστάθιο 135,34 κ.ε. *Αἶθοψ δ' οἶνος... μέλας ἢ ἐρυθρός... ἢ καὶ ὁ θερμὸς καὶ ἐκκαίων παρὰ τὸ αἶθω*. Πρβ. και Ευστάθιο 641,42.

127,7 *πεμπώβολα... ὀβελίσκους πενταπλοσυνθέτους ἐκ μιᾶς λαβῆς κρατουμένους* ~ Σχόλια D στο A 463 *πεμπώβολα· πέντε ὀβελούς ἔχοντα ἐκ μιᾶς λαβῆς κρατουμένους τριανοειδῶς*.

127,20 *μίστυλλον· εἰς μικρὰ κατέκοψαν· ἐκ τοῦ μείον καὶ τοῦ τίλλω* ~ Σχόλια D στο A 465 *εἰς μικρὰ διέκοψαν*. Βλ. και Σχόλια στο A 465a Erbse <μίστυλλον> *παρὰ τὸ μείον, μείως ἔτιλλον καὶ κατὰ συγκοπὴν μίστυλλον*.

127,25 *ἐρύσαντο· εἴλκυσαν ἐκτὸς πυρός πρὸς τὰς τραπέζας* ~ Σχόλια D στο A 466 *εἰς τοῦπίσω εἴλκυσαν τοῦ πυρός*.

128,3 κ.ε. *ἐξ ἔρον ἔντο· ἐξέβαλον τὸν ἔρωτα τοῦ ἐσθίειν, ἤγουν ἐκορέσθησαν· τὸ δὲ ὑπερβατὸν Ἰωνικόν. {ὡς} (del.) τὸ (leg. τοῦ) ἔρον τὸ ῥὼν μικρὸν Ἰωνικῶς καὶ Αἰολικῶς μόνον⁴⁸, Ἰατρικῶς δὲ μέγα* ~ Σχόλια D στο A 469 *ἐξ ἔρον ἔντο· ἐξέβαλον τὸν τῆς τροφῆς ἔρωτα, ὃ ἐστὶν ἐκορέσθησαν· ἔρον δὲ τὸν ἔρωτα Αἰολικῶς λέγει*. Βλ. και Γρηγόριο Κορίνθιο § XXXII (σ. 608 Schaefer): *τὸν ἔρωτα ἔρον προφέρουσι (scil. οἱ Αἰολεῖς) διὰ τοῦ ὀ μικροῦ, ἀπὸ τῆς ἔρος εὐθείας εἰς ὄν κλινομένης*. Πρβ. επίσης Grammaticus Meermannianus § XXXIX (σ. 664 Schaefer) *Λέγεται δὲ παρ' αὐτοῖς (scil. τοῖς Αἰολεῦσι) ὁ ἔρος ἔρος, καὶ ὁ γέλως γέλος· καὶ κλίνουσιν αὐτὰ ὁμοίως τοῖς εἰς ὄς λήγουσι κυρίως ὀνόμασι*.

128,15 *ἐπεστέψαντο· ἄχρι στεφάνης ἐπλήρωσαν* ~ Σχόλια D στο A 470 *ἐπεστέψαντο· ἄχρι τῆς στεφάνης ἐπλήρωσαν, ὃ ἐστὶ μέχρι τέλους* ~ Ευστάθιος 137,7 κ.ε. *ὅτι τοὺς κρατῆρας ἐπιστέψασθαι ποτοῖο τὸ ἐπιχειλεῖς ποιήσασθαι αὐτοὺς καὶ μέχρι στεφάνης, ὃ ἐστὶ χεῖλους, πληρῶσαι δηλοῖ*.

128,16 <ποτοῖο>· *ποτὸν πᾶν τὸ πινόμενον· πότος δὲ τὸ συμπόσιον* ~ Ευστάθιος 137,13 *οὕτω καὶ ὁ τόνος διάφορος τοῦ ποτοῦ, ἦτοι τοῦ πινομένου ὑγροῦ, καὶ τοῦ πότου, ἤγουν τοῦ συμποσίου· τὸ μὲν γὰρ ὀξύνεται, ὁ δὲ πότος βαρύνεται*. Πρβ. και Αμμώνιο 408 Nickau με τα σχετικὰ testimonia.

129,2-3 *τέρπετ' ἀκούων· Ὅμηρος προσωποποιῶν τοῖς οἰκείοις ὕμνοις χαίρειν τὸν ἥλιον ἐκ τούτου πάντως δεικνύει* ~ Σχόλια D στο A 474 *διδασκόμεθα ὅτι πλέον τῶν θυσιῶν τέρπονται οἱ θεοὶ τοῖς οἰκείοις ὕμνοις*.

129,29-130,2 *ἠριγένεια· ἢ ὑπὸ τοῦ ἀέρος (leg. ἠρι vel. ἠρος), ἤγουν τοῦ ὄρθρου, γενομένη (leg. γεννωμένη), ὡς καὶ Πίνδαρός φησιν· ἡμέραν παῖδ' ἀελίου*

48. Για την απόδοση της λέξης στην Αιολική διάλεκτο βλ. τα Προλεγόμενα του West στην έκδοση της *Θεογονίας* του Ησιόδου, σ. 89 και τα Σχόλια στον στ. 120 της *Θεογονίας* (σ. 26,15 Di Gregorio) με τα σχετικὰ testimonia.

(*Ὀλυμπιονίκος* II 32) ~ Σχόλια στο A 477 b Erbse. *ήριγένεια*: *ή* *έκ* *του ήρι* *γεννωμένη*. Πρβ. και Σχόλια D στο A 477 *ήριγένεια ήτοι ή τον όρθρον γεννωσα ήμέρα ή υπό του όρθρου γεννωμένη*. Βλ. επίσης Ηράκλειτο *Ὀμηρικά προβλήματα* 7,10 Buff. (*FGrHist* 244F *98) *άλλ' ώσπερ οίμαι την ήμέραν ήριγένειαν όνομάζει την τό ήρ γεννωσαν τουτέστι τον όρθρον*.

130,16 κ.ε. *ίκμενος* (sic scribendum) *και δασύνεται και ψιλοῦται* *έκ του ίκομαι* (leg. *ίκνοῦμαι* vel *ίκόμην*) *ίκόμενος* και *ίκμενος* *ό φόρος* (leg. *οὔρος*) και *πορευτικός* *δασύνεται* *ίκμενος* *δέ* *ό κάθυγρος...* *έκ του ίκμάς γινόμενον ψιλοῦται* ~ Σχόλια D στο A 479 *ίκμενον ήτοι πορευτικόν παρά τό ίκνεΐσθαι ή ύγρον άπό τής ίκμάδος*. Τα Σχόλια στο A 479 Erbse απορρίπτουν την ετυμολογία από το *ίκνεΐσθαι* και γράφουν τη λέξη με ψιλή. Για μια παρόμοια περίπτωση βλ. Σχόλια στις *Ἀλληγορίες Ἰλιάδος* του Τζέτζη Δ 37: *Ηλείων' και ψίλου και δάσυνε*. Πρβ. και Ευστάθιο 138,46-139,2.

130,27-28 *στείρη* *ή τρόπις* *τής νηός* *ώς στερεωτέρα* και *θεμέλιον* *του* *πλοίου*⁴⁹ ~ Σχόλια D στο A 482 *στείρη* *τή τρόπιδι* *τής νεός*, *έπει* *στερεωτέρα* *των* *σανίδων* *ύπάρχει*. *έπι* *γάρ* *τῶ* *ξύλω* *τούτω* *ώσπερ* *έπι* *θεμελίω* *τινι* *έποικοδομεΐται* *τά* *άλλα* *ξύλα* *τής νεός*. Πρβ. και Σχόλια στο β 428 Dindorf *στείρη] τή τρόπιδι, διά τό στερεάν* *έιναι* *και* *διά τό στερεοῦσθαι* *έν* *αὐτῇ* *τήν* *ναῦν*.

131,28 *έρματα* *στηρίγματα*, *φαλάγγια* ~ Ευστάθιος 140,7 κ.ε. *είσι* *δέ* *νῦν* *έρματα* *τά* *ύποκείμενα* *ταΐς* *ναυσίν* *έκ* *ξύλων* *έρείσματα...* *ά* *δή* *κατά* *τεχνικήν* *τινα* *γλῶτταν* *καλοῦσιν* *οί* *πολλοί* *φαλάγγια*⁵⁰.

Ο Van der Valk παρατηρεί σχετικά με τη λέξη *φαλάγγια* «tantum ex Eust. nobis nota est». Τώρα μπορεί να προστεθεί και η μαρτυρία του Τζέτζη.

132,4 *πωλέσκετο* *άνεστρέφετο* ~ Σχόλια D στο A 490 *πωλέσκετο* *άνεστρέφετο*, *παρεγένετο*.

132,11 κ.ε. Για τη μετατροπή των βαρυτόνων ρημάτων σε περισπώμενα, όπως *νέμω* > *νωμῶ*, *τρέχω* > *τρωχῶ* κ.τ.ό. βλ. Ευστάθιο 137,25 κ.ε. και Γρηγόριο Κορίνθιο § LXXXIX (σ. 271 Schaefer) με τον σχετικό υπομνηματισμό.

135,8-10 *αί* *ίκμάδες* *δέ* *άπελείφθησαν* *προσγειώτεροι* (leg. *προσγειότεροι*) *συζευχθείσαι* *Πηλεΐ* *Αΐακίδη* *τῶ* *γῆς* *υΐῶ* *κόσμω* *πηλώδει* *πρώτον* *κατ'* *Ἀναξαγόραν* *φανέντι*. Πρβ. Τζέτζη *Ἀλληγορίες Ἰλιάδος* Σ 560 *Ὑπήρχε δ' οὔτος ό Πηλεΐς ένικμος και πηλώδης και Ἐξήγηση* σ. 42,4-6 Hermann *συνέβη* *τῶ* *Πηλεΐ* *τουτέστι* *τῇ* *γῇ* *πηλώδει* *πρώτον* *κατ'* *Ἀναξαγόραν* *φανείση*, *μιγῆναι* *τήν* *Θέτιν*,

49. Βλ. Kurt, *ό.π.*, σ. 89 κ.ε. πρβ. *αὐτόθι*, σ. 85 κ.ε. (*τρόπις*).

50. Για τη λέξη βλ. Φ. Κουκουλέ, *Θεσσαλονίκης Εϋσταθίου τά γραμματικά*, Αθήνα 1953, σ. 129.

ἦτοι τὴν θάλασσαν, τὸ ὕγρον. Πρβ. επίσης Τζέτζη *Προλεγόμενα* στίς *Ἀλληγορίες Ἰλιάδος* 258-62 Boiss⁵¹.

137,11 ὄφρυς λέγων (leg. λέγει) τὴν ὄλην κεφαλὴν ἢ ὄφρυς λέγων τὴν ὄλην κεφαλὴν <e.g. νοεῖ> ~ Σχόλια στο A 528 b Erbse ταῖς ὄφρυσι, συνεκδοχικῶς ὡς ἀπὸ μέρους τὴν κεφαλὴν ~ Ευστάθιος 145,3-4 ἐν δὲ τῷ «κυανέαις ἐπ' ὄφρυσιν» ἢ ὅλη νοεῖται κεφαλὴ συνεκδοχικῶς καὶ κατὰ σύλληψιν.

138,9 πέζα· ὁ πούς ~ Σχόλια D στο A 538 πέζα γὰρ ὁ πούς. Πρβ. Ευστάθιο 471,43 πεζοὶ δὲ γίνονται μὲν ἀπὸ τοῦ πέζα, ὁ πούς... (βλ. καὶ Ευστάθιο 146,28 καὶ 867, 27). Τα Σχόλια ὁμως στο Λ 629 α² Erbse διαφοροποιούνται: πέζαν οὐκ αἰεὶ τὸν πόδα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄκρον λέγει.

138,14 κερτομίοισι· τέμνουσι καὶ δάκνουσι τὸ κέαρ καὶ τὴν ψυχὴν ~ Σχόλια D στο A 539 κερτομίοισιν· ἐρεθιστικοῖς, χλευαστικοῖς. νῦν δὲ τοῖς τὸ κέαρ, ὅ ἐστι τὴν ψυχὴν, τέμνουσι καὶ λυποῦσι λόγοις (πρβ. Σχόλια D στο Δ 6) ~ Ευστάθιος 214,35 κέρτομος γὰρ λόγος ὁ τὸ κέαρ τέμνων, ὅ ἐστι δάκνων ψυχὴν.

139,27-29 οὐ γὰρ αἰεὶ εὐκράτως ἀῆρ καὶ αἰθήρ ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ ἔαρ καὶ φθινοπώρῳ καὶ χειμῶνι μεταβάλλουσι⁵² ~ Ιωάννης Λυδὸς σ. 81,8 κ.ε. Wunsch οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸν ἀέρα, Τριτογένειαν δὲ αὐτὴν καλοῦσι διὰ τὸ τρισὶ μεταβολαῖς ἀλλοιοῦσθαι τὸν ἀέρα, εἰς ἔαρ δῆλον, θέρος τε καὶ χειμῶνα. Για τις τρεις εποχές βλ. καὶ Σχόλια στον στ. 148 τῆς Θεογονίας του Ησιόδου (σ. 35,12-15 Di Gregorio) Κόττος, Βριάρεως καὶ Γύγης οἱ τρεῖς καιροὶ εἰσι. Κόττος ἢ ὄργη τοῦ καύματος, ἦτοι ὁ θερινός· Βριάρεως τὸ ἔαρ, παρὰ τὸ βρύνειν καὶ αὐξάνειν τὰ φυτὰ· Γύγης δὲ ὁ χειμερινὸς καιρός.

140,22 δαιμονίη· φανλοτάτη, κακίστη· ἀλλαχοῦ δὲ εὐδαιμονεστάτη· ἢ λέξις γὰρ τὸ μέσον (leg. τῶν μέσων) ἐστί ~ Σχόλια D στο A 561 δαιμονίη· νῦν κακὴ κεφαλὴ, ὅτε δὲ εὐδαίμων, μακαρία. Βλ. καὶ τα testimonia στον Ευστάθιο 200,9.

141,5 ῥίγιον· φρικτόν, φοβερόν ~ Σχόλια D στο A 563 ῥίγιον· φρικτόν, φοβερόν ~ Ευστάθιος 111,18 ῥίγιον δὲ τὸ φρικτόν. Πρβ. καὶ Ευστάθιο 149,25.

141,6-10 ὄθεν καὶ τῷ Κρόνῳ ἀφορίζουσι τὰ ψυχρά, τὰ δ' ἐπιτερπῆ καὶ ἠδέα καὶ εὐσύνθετα ἐκ τῶν θερμῶν· καὶ τὰ μὲν ἄγαν θερμὰ τῷ Ἄρει ἀπονέμουσι,

51. Ο εκδότης παραπέμπει στον Δημόκριτο B 5 D.-K., μολονότι η πατρότητα του αποσπάσματος έχει αμφισβητηθεί (βλ. σχετικά Sroegeri, *ό.π.*, σ. 3 κ.ε.). Γι' αυτό θα ήταν προτιμότερο να γίνει παραπομπή στον Διόδωρο τον Σικελιώτη I 7, που ξέρουμε ότι ο Τζέτζης τον έχει συχνά χρησιμοποιήσει. Το λάθος της απόδοσης των κοσμογονικών απόψεων στον Αναξαγόρα εξηγείται εύκολα, αν σκεφτούμε ότι στην ίδια παράγραφο, από την οποία φαίνεται να άντλησε ο Τζέτζης, μνημονεύεται ο μαθητής του Αναξαγόρα Ευριπίδης. Για μια παρόμοια απόδοση απόψεων στον Αναξαγόρα εξαιτίας της παρουσίας του Ευριπίδη βλ. Ηράκλειτο *Όμηρικά προβλήματα* 22,8 με τον σχετικό υπομνηματισμό του Buffière. Για συγχύσεις έργων και προσώπων στον Τζέτζη βλ. *ΕΕΦΣΠΘ* σ. 146 με τη σημ. 4 και σ. 177.

52. Βλ. *ΕΕΦΣΠΘ*, σ. 157-158.

ἐξ οὗ γίνονται τὰ τολμηρὰ καὶ παράλογα, τὰ δ' εὐκράτα πάντα Διὶ καὶ ἡλίῳ. Πρβ. Αριστείδη Κοϊντιλιανό *Περὶ μουσικῆς* III 21 (σ. 121,28 κ.ε. Winnington-Ingram) ὁ δὲ (scil. φθόγγος) τοῦ Διὸς ἡδύς τε ἐν ἅπασιν ἐνεργήμασιν ὧν καὶ πάντα ὀλίγου δεῖν τῷ τῆς Ἀφροδίτης ἐφάμιλλος καὶ κατὰ ἄνεσιν πρὸς τοὺς παρ' ἐκάτερα θεωρούμενος καὶ τοῦ μὲν Ἄρεος τὸ θερμὸν ἐλαττῶν, τοῦ δὲ Κρόνου τὸ ψυχρὸν παραμυθούμενος, εὐκρατόν τε ἐξ ἀμφοῖν ἔχων μίξιν... Πρβ. καὶ Ευστάθιο 985,35, ὅπου ο Valk δὲν σημειώνει τὴ μαρτυρία τοῦ Κοϊντιλιανού, γιὰ τὴν ὁποία βλ. Th. J. Mathiesen, *Aristides Quintilianus on Music*, New Haven - London 1983, ad. 1.

141,11 ἐμοὶ μέλλει φίλον εἶναι· ἔοικεν ~ Σχόλια D στο A 564 μέλλει· ἔοικεν. Σχόλια στο A 564 b Erbse ὅτι τὸ μέλλει οὐκ ἐστὶ χρονικόν, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἔοικεν. Βλ. ἐπίσης Σχόλια στο α 232 Dindorf μέλλεν μὲν ποτε] αὐτῆ ἢ λέξις οὐδέποτε κεῖται παρὰ τῷ ποιητῇ ὡς ἐν τῇ συνηθείᾳ χρονικῶς, ἀλλ' ἐκάστοτε ἀντὶ τοῦ ἔώκει.

142,4 χεῖρες ἄαπτοι καὶ ἀπροσπέλαστοι Διός ~ Σχόλια D στο A 567 ἀάπτους· ἀπροσίτους, ἀπροσπελάστους. Πρβ. Σχόλια στο A 567 b¹ Erbse καὶ Ευστάθιο 150,18-19.

142,17-18 Ἥφαιστος... παρὰ τὸ ἄπτω Ἄφαιστος καὶ Ἥφαιστος. Πρβ. Σχόλια στο θ 327 Dindorf ἐκ τοῦ ἄπτω Ἄφαιστος καὶ Ἥφαιστος καὶ τροπῇ τοῦ ψ εἰς φ Ἥφαιστος. Βλ. ἀκόμη EM 440,22.

144,13-15 Ζεὺς δὲ ὁ παχυμερῆς ἀήρ λέγεται καὶ ὁ ὄλος {ὁ} (del.) οὐρανός, ὃν Δία καὶ Πέρσαι, ἦτοι τὸν οὐράνιον κύκλον, Ὀρθομάζιν⁵³ καλοῦσιν. Πρβ. καὶ Τζέτζη Ἀλληγορίες Ἰλιάδος Ψ 12. Βλ. Ευστάθιο 128,24-25 καὶ ἐν Ἡροδότῳ δὲ (I 131) εἰπόντι ὅτι τὸν κύκλον τοῦ οὐρανοῦ Δία καλοῦσι οἱ Πέρσαι. Πρβ. Στράβωνα 15,3,13 καὶ Ευστάθιο 135,2.

144,19 (πρβ. 85,23) Ἀττικῶς τὸ ἀπαρέμφατον ἀντὶ προστακτικοῦ. Πρβ. Γρηγόριο Κορίνθιο § XXXII (σ. 423 Schaefer) Αἱ παραλήψεις τῶν ἀπαρεμφάτων ἀντὶ προστακτικῶν Ἰόνων εἰσί.

150,20-21 δεξιὰ γὰρ τὰ ἀνατολικά Ὀμηρος λέγει, ἀριστερὰ δὲ τὰ ἐσπέρια⁵⁴ ~ Σχόλια στο M 239 Erbse ὅτι δύο διαστάσεις οἶδεν Ὀμηρος κοσμικὰς, ἀνατολὴν καὶ δύσιν. καὶ δεξιὰ μὲν τὰ πρὸς ἀνατολάς, ἀριστερὰ δὲ τὰ πρὸς δυσμὰς λέγει. Ἀπὸ τὰ Σχόλια στο M 239-40 Erbse πληροφοροῦμαστε ὅτι τινὲς δεξιὰ τὰ νότια, ἀριστερὰ τὰ βόρεια. Πρβ. Ευστάθιο 902,10 κ.ε. Σύμφωνα με

53. Ἄν τὸ ὄνομα ἔχει διαβαστεῖ σωστά, τότε ἔχομε μιὰ παραλλαγὴ τῶν περισσότερων οὐκείων τύπων Ὠρομάσδης ἢ Ὠρομάζης. Βλ. σχετικὰ H. Schwabl, *RE Suppl.* XV (1978) στ. 1174.

54. Βλ. *ΕΕΦΣΠΘ*, σ. 179 καὶ J. Guillaudre, *La droite et la gauche dans les poèmes homériques*, Παρίσι 1944, τὸ ὁποῖο δὲν μπόρεσα νὰ συμβουλευτώ.

την *Εισαγωγή* του Αχιλλέα στα *Φαινόμενα* του Αράτου σ. 62,8-10 (πρβ. και σ. 72,13-14) Maass οι Πυθαγόρειοι πίστευαν το αντίθετο, ότι δηλαδή τα βόρεια είναι δεξιά και τα νότια αριστερά.

150,27-29 μάκαρες θεοί· τὰ καθ' Ὅμηρον ἀθάνατα στοιχεῖα καὶ ἄφθαρτα παρὰ τὸ κηρὶ μὴ ὑποπίπτειν, ἦτοι φθορᾶ καὶ θανάτῳ ~ Ευστάθιος 114,31-32 μακάρων δὲ τῶν θεῶν, ἦτοι ἀθανάτων, ὡς μὴ ὑποπιπτόντων κηρὶ, τουτέστι θανατηφόρῳ μοίρᾳ.

151,8-10 εἶδον (leg. ἴδον) Ἰωνικῶς ἰῶτα γράφεται· οἱ γὰρ Ἴωνες οὐκ αὐξάνουσιν, ἀλλὰ συναρχομένους τοὺς παρῳημένους ἔχουσι τοῖς ἐνεστῶσι ~ Γρηγόριος Κορίνθιος § XXIII (σ. 404 κ.ε. Schaefer) *Εἰώθασι* (scil. οἱ Ἴωνες) συναρχομένους ποιεῖν τοὺς παρῳημένους τοῖς ἰδίῳις ἐνεστῶσιν... Πρβ. *EM* 111,15.

Μια ομάδα δυσνόητων χωρίων οφείλεται στην ελαττωματική στίξη και στον μη εντοπισμό ή την παράλειψη των λημμάτων⁵⁵. Αναφέρω τις ακόλουθες περιπτώσεις:

36,11-18 φεῦγε μάλα· ἀπότρεχε, ὑποχώρει. τὸ δὲ σχῆμα ἀποδόμησης ἦτοι θυμός· τὸ σχῆμα ἐπιδιόρθωσις καὶ θεραπεία... ἐπιδιορθοῦται καὶ θεραπεύει καὶ φησιν· ἐὰν ὁ θυμός σου ἐφορμᾷ.

Το ἦτοι (leg. εἴ τοι) θυμός αποτελεί καινούριο λήμμα, που δεν εντόπισε ο εκδότης γι' αυτό και δεν έστιξε μετά τη λέξη ἀποδόμησης. Η διόρθωση του ἦτοι σε εἴ τοι είναι απαραίτητη λόγω ερμηνεύματος: ἐὰν ὁ θυμός σου ἐφορμᾷ.

36,21-3 σῶ· τὸ ἀλογίστως καὶ ἀτάκτως ὄρμῳ δίκην σοὸς ἀγρίου· ἐξ αὐτοῦ ἐσσὺ μετὰ τῆς ἔς προθέσεως ἐσσύεται καὶ ἐσσεται.

Όπως εύκολα διαπιστώνει ο αναγνώστης, λήμμα και ερμήνευμα δεν συμπύπτουν, γιατί το λήμμα απουσιάζει και το σῶ ανήκει στο ερμήνευμα. Από τον στίχο A 173 μπορούμε να συμπληρώσουμε ως λήμμα το ἐπέσσεται.

41,25-26 <ἐρητύσειε>· ἐρητύσαι, κωλύσαι, παύσαι⁵⁶· παρὰ τὸ θύειν καὶ ὄρμᾶν τὸ αἷμα θυεμός (leg. θύαιμος) καὶ θυμός.

Είναι προφανές ότι μετά το παύσαι έχει εκπέσει το λήμμα θυμόν, που προέρχεται από τον στίχο A 193. Πρβ. και Ευστάθιο 8,22 παρῆκται δὲ ὁ μὲν θυμός παρὰ τὸ θύειν, ὃ δηλοῖ τὸ ὄρμᾶν, καὶ τὸ αἷμα, οἶονεὶ θύαιμός τις ὢν...

50,30-51,1 <εἰλήλουθας>· ἐλήλουθας (leg. ἐλήλυθας) καὶ πλεονασμῷ τοῦ ἰῶτα ἐν τῷ ε Ἀττικῶς καὶ τοῦ ὀ Ἰωνικῶς εἰλήλουθας, ἢ ἵνα ἐρωτηματικὸν τὸ

55. Μερικές φορές ο εκδότης προσθέτει λήμματα που διασπούν τον ειρμό του λόγου, όπως π.χ. 151,26 και 28, όπου το νόημα και η απουσία κυρίου ρήματος δείχνουν ότι το κείμενο συνεχίζεται.

56. Ο εκδότης περισπά τα τρία ρήματα δημιουργώντας την εντύπωση ότι είναι απαρέμματα.

σχῆμα. Πρβ. Ευστάθιο 734,53 κ.ε. και Ἄττικῶς ἐλήλυθα... ἐπεὶ δὲ ἔθος Βοιωτίον προστιθέναι τῶ ὄ τὸ ὄ και Ἰακὸν τῶ ἔ τὸ Ἰ γίνεται οὕτως εὐλήλυθα.

Το ἦ ἴνα αποτελεί ξεχωριστό λήμμα και προέρχεται ἀπὸ τον στίχο Α 203· θα πρέπει, επομένως, να διαχωριστεί ἀπὸ τα προηγούμενα. Αξίζει να σημειωθεί ὅτι ο εκδότης κατὰ την παράθεση του ομηρικού κειμένου (σ. 46,24) ακολουθεῖ τη γραφή ἦ ἴνα, που υιοθετοῦν οι σύγχρονες ομηρικές εκδόσεις, ενώ στο κείμενο του σχολίου συναντούμε τη γραφή ἦ ἴνα, που πράγματι παραδίδεται ἀπὸ μερικά χειρόγραφα της Ἰλιάδας και άλλες ἐμμεσες πηγές. Επειδὴ ὁμως πρόκειται για ἐρώτηση, ὅπως ἄλλωστε ἐπισημαίνει και ο ἴδιος ο Τζέτζης, η μόνη δυνατή ορθογράφηση εἶναι ἦ. Βλ. σχετικά Ηρωδιανό *Περὶ Ἰλιδιακῆς προσωδίας* (*Grammatici Graeci* III ii 112 = Σχόλια στο Υ 17 Erbse): ἦ ἐρωτηματικὸς ὁ σύνδεσμος και ἄπαξ εὐλημμένος κατὰ μίαν δianoian, διὸ περισπαστέος⁵⁷.

76,18 κ.ε. ἐπεὶ οὔποθ' ὁμοίης, ἦ καθολικωτέρως εἶπεν ἐπεὶ οὔποτε ὁμοίης ἔτυχε τιμῆς ὁ σκηπτοῦχος και σκηπτοκράτωρ βασιλεὺς τῶ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, ᾧτινι ὁ Ζεὺς και ἡ Εἰμαρμένη κῦδος ἦτοι δόξαν ἀπλῶς ἔδωκεν. οὐ βασιλέα δὲ ἐποίησεν, ἦ πρὸς Ἀχιλλέα εἰδικῶς, τοῦτό φησι, ἐπεὶ οὔποτε ὁ σκηπτροφόρος βασιλεὺς, ὃν ἡ Εἰμαρμένη ἐδόξασεν, ὁμοίος ἐστὶ σοι κατὰ τιμῆ<ν> (suppl.), ἀλλὰ δηλονότι πολὺ ὑπερέχει.

Η σύγχυση προέρχεται ὄχι μόνο ἀπὸ την ἐλαττωματικὴ στίξη, ἀλλὰ και ἀπὸ το γεγονός ὅτι ο εκδότης δεν ἀναγνώρισε ὅτι το ἐπεὶ οὔποθ' ὁμοίης εἶναι το λήμμα, και ὄχι το ἐπεὶ οὔποτε ὁμοίης ἔτυχε τιμῆς ὁ σκηπτοῦχος, ὅπως, τυπογραφικά τουλάχιστον, φαίνεται να πιστεύει. Το κείμενο προτείνω να διαμορφωθεί ως ἐξής: ἐπεὶ οὔποθ' ὁμοίης· ἦ καθολικωτέρως εἶπεν, «ἐπεὶ οὔποτε ὁμοίης ἔτυχε τιμῆς ὁ σκηπτοῦχος και σκηπτοκράτωρ βασιλεὺς τῶ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, ᾧτινι ὁ Ζεὺς και ἡ Εἰμαρμένη κῦδος, ἦτοι δόξαν, ἀπλῶς ἔδωκεν, οὐ βασιλέα δὲ ἐποίησεν», ἦ πρὸς Ἀχιλλέα εἰδικῶς τοῦτό φησι, «ἐπεὶ οὔποτε ὁ σκηπτροφόρος βασιλεὺς, ὃν ἡ Εἰμαρμένη ἐδόξασεν, ὁμοίος ἐστὶ σοι κατὰ τιμῆν, ἀλλὰ δηλονότι πολὺ ὑπερέχει».

Η φράση οργανώνεται γύρω ἀπὸ δύο ἄξονες: ἦ καθολικωτέρως εἶπεν... ἦ πρὸς Ἀχιλλέα εἰδικῶς τοῦτό φησι. Το κείμενο που παραθέσαμε μοιάζει πολὺ με ἐκεῖνο που μνημονεύει στο ὑπόμνημά του ο Erbse στα Σχόλια στο Α 279: οὐδέποτε τῆς αὐτῆς ἀξιοῦται τιμῆς ὃ τε βασιλεὺς και ὁ ἀνὴρ ἐκείνος, ᾧτινι ὁ Ζεὺς τὸ κῦδος ἔδωκε τὸ ἀπὸ τῆς ἰσχύος.

78,16-17 πάντεσσι πάντων. σημαίνει· προστάσσειν. ἄ τινα· εἰς ἄπερ τινά. Ὅπως εἶναι γραμμένο το κείμενο, δημιουργεῖ την ἐντύπωση ὅτι εἶναι ἐρμηνευμα στο πάντεσσι. Προφανῶς πρόκειται για τρία ἀνεξάρτητα λήμματα: (α) πάντεσσι πάντων. (β) σημαίνει· προστάσσειν. (γ) ἄ τινα· εἰς ἄπερ τινά. Και τα τρία λήμματα προέρχονται ἀπὸ τον στίχο Α 289.

57. Βλ. Denniston, ὁ.π., σ. 283.

79,21-22 ὅτι· Αἰολικόν. ἄλλοισιν ἄλλοις. ἔστι δὲ ἐπέκτασις Ἄττικῆ τέλλω· τὸ προστακτικὸν παθητικόν, τέλλου καὶ διαλύσει, τέλεω.

Πάλι πρόκειται για τρία ξεχωριστά λήμματα: (α) ὅτι· Αἰολικόν. (β) ἄλλοισιν ἄλλοις. ἔστι δὲ ἐπέκτασις Ἄττικῆ. (γ) <ἐπιτέλλεο>· τέλλω, τὸ προστακτικὸν παθητικὸν τέλλου, καὶ διαλύσει τέλλεο.

105,18 κ.ε. ὁ δὴ ὅστις δὴ τετελεσμένος· ἔστι δὲ Αἰολικόν, ἦτοι πεπληρωμένος· τὴν μὲν γὰρ Ἄστυνόμην Χρυσίδα οἱ ἐλίκωπες Ἀχαιοὶ οὐ γυναικείῳ ἐπιθέτω τῷ σχήματι τοὺς Ἕλληνας κοσμεῖ μελανοφθάλμους καλῶν ὡς κόρακας οὐχὶ ἐπ' ἀνδρεία ἐπαινῶν... Το κείμενο ἔχει καταστεί ακατανόητο εξαιτίας της σύγχυσης των λημμάτων και της κακῆς στίξης. Θα πρότεινα να αποκατασταθεῖ ὡς εξής: (α) ὁ δὴ ὅστις δὴ, ἔστι δὲ Αἰολικόν. (β) τετελεσμένος· ἦτοι πεπληρωμένος. (γ) τὴν μὲν γὰρ Ἄστυνόμην Χρυσίδα. (δ) {οἱ} (del.) ἐλίκωπες Ἀχαιοὶ οὐ γυναικείῳ ἐπιθέτω τῷ σχήματι τοὺς Ἕλληνας κοσμεῖ μελανοφθάλμους καλῶν ὡς κόρας οὐχὶ ἐπ' ἀνδρεία ἐπαινῶν...

Εἰδικότερα πιστεύω ὅτι τὸ Αἰολικόν προσδιορίζει τὸ ὄ. Ο Γρηγόριος ο Κορίνθιος § CXLI (σ. 327 Schaefer) τὸ θεωρεῖ δωρικόν, καὶ ἡ μαρτυρία του ἔχει ἀσφαλῶς ἐνδεικτικὴ ἀξία γιὰ τὸ χωρίο μας. Γιὰ τὴ διόρθωση τοῦ κόρακας σε κόρας βλ. Ευστάθιο 120,44-45 τὸ δὲ λέγειν ἐλίκωπας τοὺς μελανοφθάλμους οὐκ ἀρέσκει τοῖς παλαιοῖς. φασὶ γὰρ κόραις μᾶλλον πρέπειν τὸ ἐπίθετον. Πρβ. Ἐξήγησι 12,17-18 ἐλίκώποδα (leg. ἐλίκώπιδα)⁵⁸· εὐμορφον, πρὸς ἦν ἐλίσσουσι τοὺς ὄπας θέλοντες ταύτην ὄρᾶν.

Συνεχίζοντας τὴν ἐνδεικτικὴ συλλογὴ ἀναλογιῶν ἀνάμεσα στὴν Ἐξήγησι καὶ τὸ EM⁵⁹ σημειῶνω τὶς ἀκόλουθες περιπτώσεις, χωρὶς νὰ προβάλλω ἀξιῶσεις γιὰ πληρότητα: 14,18 ~ EM 635,53· 14,21 ~ EM 696,13· 18,14 ~ EM 446,8· 26,27 ~ EM 172,40· 31,25 ~ EM (κώδ. Vb) 107,39· 34,13 ~ EM 680,5· 34,18 ~ EM 679,45· 36,2 ~ EM 179,54· 36,19 ~ EM 458,10· 37,21 ~ EM 374,42· 41,13 ~ EM 596,57· 54,24 ~ EM 137,25· 132,4 (πρβ. 15,9-10) ~ EM 583,4 (υπόμνημα).

Τέλος, παραθέτω ὀρισμένες ἀβλεψίες, ποὺ κάποτε ἔχουν συνέπειες γιὰ τὴν κατανόηση ἐνὸς χωρίου: 17,29 φυλακῆ<ν> δ' ἔσχεν ἔμπεδος αἰὲν leg. φυλακῆ<ν> δ' ἔχεν ἔμπεδον αἰέν⁶⁰. 27,9 εἶτα leg. εἶτε. 37,3 ἐπάγεται leg. ὑπάγεται. 38,15 περὶ Σισύφου leg. παρὰ Σισύφου. 43,16-18 ἀφροσύνη δὲ κακία,

58. Γιὰ παράλληλα στὴν ἐρμηνεῖα τῆς λέξης βλ. Ἐπιμερισμοὶ Ὀμήρου A 98c² (σ. 147,82 κ.ε. Dyck).

59. Βλ. ΕΕΦΣΠΘ, σ. 180. Ἰδιαιτέρη διερεύνηση ἀπαιτεῖ ἡ σχέση τοῦ Τζέτζη με τὸ λεξικὸ τοῦ Ωρίωνα.

60. Ο στίχος, ὡς παρατίθεται ἀπὸ τὸν ἐκδότη εἶναι ἀμετρος καὶ με ἐλαττωματικὴ σύνταξη. Ἡ γραφὴ φυλακῆ<ν> ἔχει ἤδη προταθεῖ ἀπὸ τοὺς Merkelbach-West, καὶ, ἐπομένως, τὸ scripsi τοῦ ἐκδότη εἶναι παραπλανητικόν.

τοῦ κατ' ἔνδειαν καὶ κατ' ἐπίτασιν δὲ ἑτέρα ἐστὶ τούτου κακία, ἢ πονηρία leg. ἀφροσύνη δὲ κακία τούτου (scil. τοῦ λογιστικοῦ) κατ' ἔνδειαν, καὶ κατ' ἐπίτασιν δὲ... 44,14 τούτην leg. ταύτην. 53,22 μίνω leg. μίμνω. 54,9 διὰ τῶν τρίτων leg. διὰ τῶν τριῶν. 55,1 ἐπιτάσει leg. ἐπεκτάσει (πρβ. 25,17). 61,15 νεκρὸς leg. νεαρὸς. 68,25 ἐπιχειρήματι leg. ἐπιχειρήματι. 73,19-20 ἔτι θεραπεύω τὸν λόγον ἀκμαστικῶς κατασκευάζων φησὶ leg. ἔτι θεραπεύω<ν> τὸν λόγον <καὶ> ἀκμαστικῶς κατασκευάζων φησὶ. 73,28-29 Ἴππώναξ leg. Ἴππώναξ⁶¹. 74,1 κατωμήχανε leg. κατωμόχανε⁶². 74,6 τῶν τικνήμιον leg. τώντικνήμιον. 76,12 τὸ δὲ ἔδωσαν (leg. δόσαν) Ἴωνικὸς ἀόριστος. 80,14 αὐτὸς leg. αὐτούς. 101,11 ὀνομαστὸν leg. ὀνομαστί. 105,1 ἐπιτακτικοῦ leg. ἐπιτατικοῦ. 105,13 ἠπέιλησέ τέ σέ leg. ἠπέιλησε, τὸ σέ. 106,6 τῷ ἀνακτι ἦτοι θεῖω leg. ἦτοι θεῶ (πρβ. 106,9-10 ἀναξ = θεός). 107,3 χρονικῶς leg. χρονικός⁶³. 113,29 πρὸς τὸ leg. πρὸς τῷ. 114,5 εὐκρατεῖ leg. εὐκρατοῦν. 116,15 Ἀττικῇ leg. Ἀττικῶς. 117,16-17 Ὀλυμπος σημαίνει τρία· τὰ ὄρη, τὸ τε τῆς ἀχανῆς (leg. Ἀσιανῆς) Μυσίας <καὶ> (suppl.) τὸ Μακεδονικόν. 117,17 παρὰ <τὸ> (suppl.). 119,14 ὀρθεῖαν leg. ὀρθρίαν. 130,24-25 πληθυντικός... ἐνικός leg. πληθυντικῶς... ἐνικῶς. 137,7-9 εἰπὼν καὶ παραδοὺς σημεῖον χειμῶνος ἐπικρατήσεως τῶν νεφῶν καὶ ὀμίχλης μεμεστωμένων τὸ τοῦ ἀέρος ἀνώτερον leg. εἰπὼν καὶ παραδοὺς σημεῖον χειμῶνος ἐπικρατήσεως, {τῶν} νεφῶν καὶ ὀμίχλης μεμεστωμένων τὸ τοῦ ἀέρος ἀνώτερον. 145,27 καὶ ὡς leg. καὶ ὅς. 146,4 οἶδε λέγει<ν> (suppl.). 149,6 ἐν Δήμνῳ καταπεσόν (leg. καταπεσόν· scil. τὸ πῦρ) ἐφευρέθη ἐν γῆ καὶ τῷ κόσμῳ. 151,15 ἀποκαθάραντο<ς> (suppl.). 151,16 τὸ τε leg. τότε· ὄρα μὴ leg. ὄρα μοι. 152,24 μετὰ κομπάζουσι leg. μέγα κομπάζουσι.

61. Για τον τονισμό της λέξης βλ. P.L.M. Leone, Noterelle Tzetziane, *Lirica Greca da Archilocho a Elitis* (τιμ. τόμ. F. M. Pontani), Πάδουα 1984, σ. 249-258, ιδιαίτερα σ. 251, σημ. 9. Η ορθογραφία πρέπει να αποκατασταθεί σε όλα τα σχετικά χωρία.

62. Η λέξη προέρχεται από τον Ιππώνακτα απ. 39 Degani, όπου και τα σχετικά testimonia. Για τη γραφή αυτή βλ. Leone, *ό.π.*, σ. 253.

63. Βλ. Τζέτζη Ἀλληγορίες Ἰλιάδος Θ 140 ὁ Ὀμηρος ὡς χρονικός καὶ συγγραφεὺς τῶν τότε.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΩΡΙΩΝ

Δεν περιλαμβάνονται τα χωρία της editio princeps της 'Εξήγησης του Τζέτζη. Τα αρχαία Σχόλια, εφόσον δεν υπάρχει άλλη ένδειξη, έχουν καταταχθεί κατά συγγραφέα. Οι αριθμοί σε παρένθεση παραπέμπουν στις υποσημειώσεις.

Αδέσποτο κωμικό απ. 608 K.: 62	Αχιλλεύς
Αιλιανός	Εισαγωγή
<i>Ποικίλη ιστορία</i> 5,14: 54	62, 8-10: 67
Αισχύλος	72, 13-14: 67
απ. 205 c M.: 28	<i>Grammaticus Leidensis</i>
απ. 155 N.²=277 M.: 56	σ. 639: 40
<i>Πέρσες</i> 178: 40	<i>Grammaticus Meermannianus</i>
Αμμόνιος	σ. 651: 42
4: 58	652: 39
34: 56	664: 63
90: 35	Γρηγόριος Κορίνθιος
353: 62	σ. 29: 51 (40)
408: 63	43: 50
<i>Anecdota Oxoniensia</i>	75: 42
III 377: 57	99-101: 37
III 379: 41	171-172: 44
<i>Anecdota Parisina</i>	222: 29
III 112, 20 = <i>FGrHist</i> 244F99 v: 38	228: 28
Απολλόδωρος	266: 28
<i>Βιβλιοθήκη</i>	271: 64
II v 9: 31	299: 37
III xiii 8: 52	302: 43
III 163: 53	327: 69
Απολλώνιος Ρόδιος	373: 29
'Αργοναυτικά	379-380: 50
Σχόλια I 71-4: 51	387 κ.ε.: 28
Απολλώνιος Σοφιστής	404 κ.ε.: 67
<i>Lex. Hom.</i> 65,8 = <i>FGrHist</i> 244F99	409-410: 46
w: 38	422-423: 47
'Αρατος	423: 66
<i>Φαινόμενα</i> 131-2: 54	433: 41
Σχόλια στα <i>Φαινόμενα</i>	473: 35
1: 35	587: 37, 40
132: 54	591: 55
458: 50	608: 63
752: 50	Δημόκριτος
Αριστείδης Κοϊντιλιανός	B 5 D-K.: 65 (51)
<i>Περὶ μουσικῆς</i>	Διόδωρος Σικελιώτης
III 19: 27 (2)	I 7: 65 (51)
III 21: 66	I 19,4: 61
Αριστοφάνης (βλ. και Τζέτζης)	Ελλάνικος
Σχόλια στις <i>Νεφέλες</i> 1063: 53	<i>FGrHist</i> 4F26a: 31 (10)
	4F90: 34 (17)

Ετυμολογικὸν Μέγα

20, 11: 55
 33, 55: 43
 40, 33: 46
 58, 43: 40
 60, 8: 29
 86, 47: 41
 111, 15: 67
 126, 13: 54
 142, 16: 43
 320, 53: 36
 340, 7: 43
 387, 51: 30
 407, 43: 28
 439, 29: 43
 440, 22: 66
 487, 3: 37
 525, 12: 44
 529, 30: 60
 530, 31: 41
 540, 5: 60
 582, 48: 40
 604, 40: 57
 664, 39: 40
 665, 45: 41
 701, 23: 60
 107, 39· 137, 25· 172, 40· 179, 54·
 374, 42 446, 8· 458, 10· 583, 4·
 596, 57· 635, 53· 679, 45· 680, 5·
 696, 13: 69

Ετυμολογικὸν Συμμεῶν

α 227: 45
 249: 40
 271: 48
 279: 42

Ευριπίδης

Ἰφιγένεια ἢ ἐν Ταύροις 1192: 54
Ὀρέστης 1635: 46

Ευστάθιος

8, 14: 28 (5)
 8, 22: 67
 10, 12: 45 (36)
 16, 11: 41
 16, 16: 29
 21, 16-18: 41
 22, 19-20: 58
 23, 32: 46
 27, 34: 59

29, 7-10: 54
 36, 18 κ.ε.: 45 (34)
 49, 2 κ.ε.: 36
 52, 4: 40
 57, 14-15: 58
 57, 21 κ.ε.: 58
 60, 31: 28
 64, 23: 30
 65, 11: 35
 67, 26: 35
 67, 37-40: 36
 67, 40-42: 36
 68, 6-9: 38
 69, 27-28: 38
 70, 11: 46
 70, 34: 39
 70, 36: 39
 70, 38: 39
 71, 31-32: 39
 72, 27: 41
 72, 28-31: 29
 73, 12-13: 41
 73, 17-19: 39
 77, 25: 43
 77, 28 κ.ε.: 59
 79, 4-5: 46
 80, 24-25: 43
 82, 9-11: 44
 82, 26: 44
 83, 32-33: 44
 84, 2-7: 45
 86, 15-16: 45
 86, 27: 46
 89, 21: 47
 89, 22-23: 47
 92, 16 κ.ε.: 47
 97, 2 κ.ε.: 48
 97, 9 κ.ε.: 48
 100, 4 κ.ε.: 47
 101, 5 κ.ε.: 37
 101, 41: 49
 101, 46 κ.ε.: 49
 102, 2-3: 49
 102, 40 κ.ε.: 49
 103, 26: 49 (37)
 107, 17: 51
 108, 28: 54
 108, 44-45: 54
 111, 18: 65

112, 36-38: 55	333, 41: 39
112, 40: 55	376, 24: 39
112, 44 κ.ε.: 53	437, 15: 57
113, 22-23: 55	444, 29-30: 62
114, 31-32: 67	471, 43: 65
114, 34: 51	474, 42 κ.ε.: 45
114, 41: 56	486, 43: 61
117, 13-14: 57	563, 27-28: 48
117, 34: 58	569, 5-8: 43
119, 24-25: 58	573, 13: 58
120, 44-45: 69	602, 5 κ.ε.: 45
121, 3: 28	602, 17: 45
122, 44 κ.ε.: 33	602, 25 κ.ε.: 45
123, 16 κ.ε.: 34	630, 16-18: 55
123, 24 κ.ε.: 34, 46	641, 42: 63
127, 21 κ.ε.: 61	659, 58: 50
128, 24-25: 66	664, 1: 44
130, 1: 62	664, 34: 62
131, 6: 62	668, 33: 62
132, 25-32: 62	669, 1: 36
134, 14 κ.ε.: 62	684, 7: 58
135, 2: 66	688, 43: 58
135, 34 κ.ε.: 63	734, 53 κ.ε.: 68
137, 7 κ.ε.: 63	786, 31: 43
137, 13: 63	793, 1 κ.ε.: 29
137, 25 κ.ε.: 64	864, 58-59: 58
137, 44-46: 57	867, 27: 65
138, 46 κ.ε.: 64	878, 20: 56
140, 7 κ.ε.: 64	882, 19-20: 52
144, 17 κ.ε.: 43	889, 35 κ.ε.: 54
145, 3-4: 65	902, 10 κ.ε.: 66
146, 23-28: 56	978, 49: 58
146, 28: 65	978, 50: 60
147, 25: 34	982, 26: 48
149, 25: 65	983, 32: 29
150, 18-19: 66	985, 35: 66
153, 35: 61	1001, 22-24: 54
158, 36: 56	1003, 8 κ.ε.: 34
164, 20-30: 47	1003, 58 κ.ε.: 54
174, 28: 29	Ευφορίων
200, 9: 65	απ. 54: 30
203, 19: 60	136: 49
214, 35: 65	162: 45
226, 6-8: 54	fr. dub. 176: 41
231, 29: 48	Ηράκλειτος
250, 36: 57	Όμηρικὰ προβλήματα
258, 4-5: 42	6, 5: 58
320, 43: 43	7, 6 = FGrHist 244F *98: 52, 52
321, 3 κ.ε.: 53	(41)

- 7,8: 38
 7, 10 = *FGrHist* 244F *98: 64
 8, 1: 58
 17, 8: 43
 22, 8: 65 (51)
 23, 5: 46
 40, 11: 34 (17)
 40, 13: 34 (17)
- Ηρόδοτος
 I 131: 66
 VII 61, 3: 41
- Ηρωδιανός
Gramm. Gr. III ii 112: 68
- Ησίοδος
 απ. 35: 48
 42: 57
 212a: 53
 235: 30
 404: 52 (41)
Έργα και Ήμέραι 620: 36
Θεογονία
 116: 36
 873: 36
- Σχόλια στα *Έργα* 111: 60
 Σχόλια στη *Θεογονία*
 120: 63 (48)
 135 b: 60
 135 c: 58
 137: 60
 148: 65
 252 b: 36
 338: 61
 452: 35
 457: 46
 527: 61
 565: 44
 901 a: 58
 1002 a: 52 (41)
- Θεόκριτος
 Σχόλια στο *Ειδύλλιο* VII 77: 61
- Θεόπομπος
FGrHist 115F410: 34 (17)
- Θέων Σμυρναίος 98, 15 κ.ε.: 27 (2)
- Ιππώναξ απ. 39: 70 (62)
- Ιωάννης Διάκονος
 Σχόλια στη *Θεογονία*
 383: 59
 617: 60
- Ιωάννης Λυδός 81, 8 κ.ε.: 65
- Καλλίστρατος p. 320 n. Schm.: 29
- Κλήμης Αλεξανδρείς
Προτρεπτικός II 34 P.: 43
- Κορνούτος
Επίδρομή
 9, 4 κ.ε.: 45
 26, 14 κ.ε.: 34 (17)
 27, 11: 58
 42, 16-18: 56
 42, 22: 32 (14)
 65, 11 κ.ε. = *FGrHist* 244F**99:
 58
 67, 2-7: 39
- Λογγίνος
Περί ύψους 23: 42 (27)
- Λουκιανός
 Σχόλια
Φάλαις A' 4: 28
Ίκαρομένιπος: 43 (30)
- Μοίρης σ. 231: 42
- Μυθογράφοι σ. 328: 34
- Ξενοφών
Κύρου Ανάβασις 4, 8, 15: 42 (29)
 Όμηρος (βλ. και Τζέτζης)
Ύλιάδα
 A 114: 29
 A 115: 29
 A 117: 29
 A 138: 38
 A 173: 67
 A 193: 67
 A 203: 68
 A 289: 68
 A 400: 32, 34
 E 397: 48
 Z 86: 30
 H 76: 55
 H 80: 41
 H 452-3: 31
 Θ 503: 35
 I 318: 50
 Λ 690-3: 48
 Ξ 201: 36, 36 (19)
 O 1: 54
 Σ 43: 58
 T 116: 29
 Φ 442-8: 31
 X 331: 30
 Ψ 744: 36

<i>Ὀδύσσεια</i>	Λ 629 α ² : 65
γ 40: 50	Λ 671-761: 48
λ 534: 50	Λ 683 α: 48
μ 359-60: 54	Λ 690 α ¹ = <i>FGrHist</i> 305F1· 309F1: 48
ω 47 κ.ε.: 60	Λ 690 α ² : 48
<i>Σχόλια στην Ἰλιάδα</i>	Λ 750: 52
A 1 c: 28 (5)	M 239: 66
A 8: 55	M 239-40: 66
A 51 a: 29	M 391 a ¹ : 30
A 106 c/d/e: 28	Ξ 118 α ² : 51
A 115: 29	Ξ 255 b: 29
A 129 b: 35	Π 14: 51
A 129 c: 35	Υ 17: 68
A 132: 35	Φ 363 c: 62
A 144 b: 37	Φ 444 d: 31
A 145-6: 38	Φ 446-9: 32 (14)
A 151 b: 38	Φ 447b: 32 (14)
A 156: 39	Φ 528 a: 56
A 168 c: 41	X 216 a ¹ : 55
A 197: 44	Ψ 36 α: 28
A 216 a: 47	Ψ 512-3 α ¹ : 58
A 225 d: 47	Sch. Gen. Φ 472= <i>FGrHist</i> 244F97: 38
A 242: 47	<i>Σχόλια D</i>
A 250: 48	A 44: 28
A 251 d: 56	A 126: 34
A 260: 47, 49	A 127: 35
A 268 a: 49	A 132: 35
A 270 a: 49	A 136: 35
A 279: 68	A 137: 35
A 301 a/b: 50	A 142: 36
A 307 b: 51	A 144: 37
A 336 a: 55	A 156: 39
A 350: 56	A 159: 39, 40
A 353 c: 57	A 162: 40
A 396 b ¹ : 51	A 165: 41
A 399-406: 32(11), 33, 58	A 169: 39
A 400 a/b: 32 (11)	A 170: 41
A 420 c: 61	A 176: 42
A 432 a: 61	A 181: 43
A 449 b: 62	A 188: 43
A 465 a: 63	A 191: 43
A 477 b: 64	A 194: 44
A 479: 64	A 197: 44
A 524 b: 43	A 199: 44
A 528 b: 65	A 202: 45
A 564 b: 66	A 203: 46
A 567 b ¹ : 66	A 213: 46
B 765: 29	A 220: 44
Γ 280 α: 55	A 225: 47
K 10: 44 (32)	

A 231: 47	A 594: 56
A 237: 47	B 157: 45
A 250: 48	B 336: 48
A 252: 48	B 449: 36
A 254: 48	B 453: 56
A 260: 49	B 562: 42
A 271: 49	Γ 250: 52
A 293: 47	Δ 6: 65
A 294: 50	Δ 259: 63
A 300: 41	E 341: 63
A 303: 51	E 397: 48
A 307: 51	E 403: 43
A 311: 37	Z 153: 42
A 314: 54	Θ 2: 61
A 316: 54	N 1: 51
A 335: 50	Ξ 255= <i>FGrHist</i> 3F78: 48
A 337: 55	O 190: 56
A 342: 55	O 318: 45
A 349: 56	Π 3: 56
A 350: 56	Π 14: 53
A 351: 57	P 392: 56
A 359: 58	Επιμερισμοί Ομήρου
A 387: 59	A 98 c ² : 69 (58)
A 392: 59	Σχόλια στην <i>Ὀδύσσεια</i>
A 400: 31	α 413: 42, 51
A 401: 61	α 232: 66
A 410: 61	β 178: 51
A 419: 61	β 323: 47
A 420: 61	β 370: 55
A 424: 61	β 428: 64
A 435: 62	γ 6: 56
A 437: 62	γ 68: 48
A 449: 62	δ 343: 51
A 462: 63	θ 327: 66
A 463: 63	θ 404: 44
A 465: 63	Παλατινή <i>Ἀνθολογία</i>
A 466: 63	7, 44, 3 = στ. 572 Page: 39
A 469: 63	Πίνδαρος
A 470: 63	<i>Ὀλυμπιονίκος</i> Π 32: 64
A 474: 63	Σχόλια
A 477: 64	<i>Ἴσθμιόνικοι</i>
A 479: 64	V 44a: 42
A 482: 64	VIII 45b: 42
A 490: 64	<i>Νεμεόνικος</i> IV 71: 42
A 538: 65	<i>Ὀλυμπιονίκος</i>
A 539: 65	I 89, 91: 42
A 561: 65	VIII 41 a: 30
A 563: 65	VIII 41 b: 30 (8), 32 (11)
A 564: 66	IX 43: 48
A 567: 66	IX 44a: 48

- IX 44c: 48
 IX 104-7: 53
 IX 106 a: 51, 53
 IX 106 b: 52 (42)
 IX 107 a: 51
Πυθιονικοί
 IV 182: 57
 VI 35 c: 48
 Πλάτων (βλ. και Πρόκλος)
Κρατύλος 396 a6-b2: 45
 396 b6-7: 60
Τίμαιος 53 c-55 c: 27 (2)
 Πλούταρχος
Βίος Θησέα 33: 41
 [Πλούταρχος]
Περί βίου και ποιήσεως Ὁμήρου
 II 29: 40
 II 129: 43
Περί ποταμῶν και ὀρῶν ἐπωνυμίας
 VII σ. 308, 6: 61
Περί τῶν ἐκλεισπτότων χρηστηρίων
 427a: 27 (2)
 Πορφύριος
 I 104, 3: 50
 I 117, 29: 28
 I 253, 1: 62
 Πρόκλος
 Ὑπόμνημα στον Κρατύλο
 σ. 59, 5: 60
 93, 29 κ.ε.: 34 (17)
 Ριανός απ. 13: 49
 Σέρβιος
 Σχόλια στην Αινειάδα II 7: 43
 Σούδα π 1937: 41
 Στέφανος Βυζάντιος
 42, 5-6: 42
 44, 19: 61
 271, 4: 40
 Στράβων 15, 3, 13: 66
 Τζέτζης
Ἀλληγορίαι Ἰλιάδος
Προλεγόμενα
 258-62: 65
 271-2: 34
 285-7: 33 (15), 59
 426: 56
 430: 51
 525: 51
 584: 37
 1133: 59
 A 190-1: 60
 A 197-9: 60
 A 230-7: 33 (16)
 Δ 37: 64 (Σχόλια)
 Θ 140: 70 (63)
 O 138-9: 34 (17)
 Π 276-8: 37
 Σ 52-3: 60
 Σ 87-9: 57
 Σ 96: 58
 Σ 458-9: 56
 Σ 560: 64
 T 44-5: 58
 T 83-4: 44 (32)
 Y 362-4: 57
 Φ 299-301: 31 (9)
 Ψ 12: 66
 Ψ 56: 39
Ἐξήγησις Ἰλιάδος (Hermann)
 11, 20-21: 41
 42, 4-6: 64
 42, 15 κ.ε.: 32 (13)
 55, 7 κ.ε.: 34
 69, 10-19: 41
 81, 27-28: 41
 126, 26: 30
 Σχόλια του Τζέτζη
 Αριστοφάνης
Νεφέλες 176: 35
 Πλούτος
 343: 47
 656: 54
 694: 49
 Ησίοδος
Ἔργα 111: 59
 Λυκόφρων
Ἀλεξάνδρα
 34: 31
 175: 53
 393: 30
Χιλιάδες X 784-5: 41
 Φίλοστέφανος
FHG III απ. 35 M.: 54
 Φώτιος α 2854: 39
 Χρύσιππος απ. 1084: 60